Bu Operasyon Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

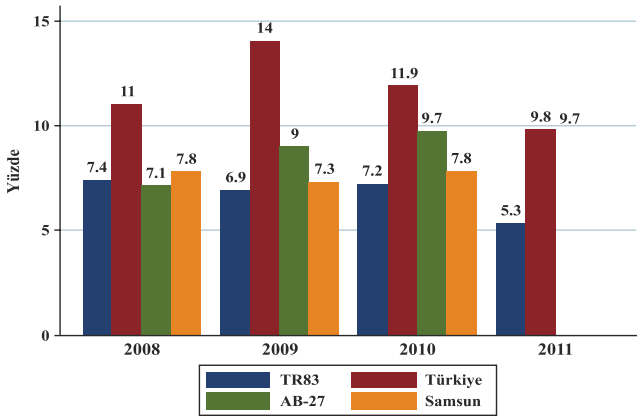

2012

SAMSUN İşgücü Piyasası Analizi Raporu

kamu istihdam hizmetleri projesi

İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ PROGRAM OTORİTESİ

İŞKUR

T.C. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

WYG Türkiye

Bu Operasyon Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ SAMSUN ÇALIŞMA VE İŞ KURUMU İL MÜDÜRLÜĞÜ

SAMSUN İLİ İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI-2012

TÜRKİYE İŞ KURUMU

Proje Koordinatörü
Bayram Samet ŞAHİN (UDA Danışmanlık)

Danışmanlar
Yrd.Doç.Dr. Asuman GÖKSEL (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)
Doç.Dr. Bülent ALTUNKAYNAK (Gazi Üniversitesi)
Oğuzhan AKYILDIRIM (Proje Ekibi-İstatistik Uzmanı)

Saha Koordinatörü
Aysun ORAN

WYG Danışmanlık liderliğinde, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti ortak çalışması olan "Kamu İstihdam Hizmetlerinin Geliştirilmesi Operasyonu (KİP)" projesi kapsamında, proje aktiviteleri arasında yer alan "Samsun İli İşgücü Piyasası Talep Araştırması" nın saha çalışması ve raporlama süreçleri UDA Danışmanlık tarafından yürütülmüştür.

Araştırmanın saha çalışması esnasında başta Samsun ilimizin değerleri işverenleri olmak üzere, Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, İŞKUR Genel Müdürlüğü-Ankara ve Samsun Ticaret ve Sanayi Odası'na vermiş oldukları destek ve işbirlikçi yaklaşımlarından ötürü teşekkür ederiz.

Bu yayın Avrupa Birliği'nin katkılarıyla hazırlanmıştır. Yayının içeriğinden Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, konsorsiyum üyeleri ve UDA Danışmanlık sorumlu olup Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İçindekiler

ÖNSÖZ 5
TABLOLAR LİSTESİ 6
GRAFİKLER LİSTESİ 8
KISALTMALAR 10
VALİ SUNUŞU 11
YÖNETİCİ ÖZETİ 13
GİRİŞ 17
1. İŞGÜCÜ PİYASASINI ETKİLEYEN UNSURLAR: ARKA PLAN 19
1.1 Ekonomik Veriler 19
1.2 Nüfus Göstergeleri 22
1.3 Eğitim Göstergeleri 27
2. SAMSUN İLİ İŞGÜCÜ PİYASASI 32
2.1 İşgücüne Katılım 32
2.2 İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus 34
2.3 İstihdam 35
2.4 Kayıtdışı İstihdam 41
2.5 İşsizlik 43
2.6 İşgücü Piyasasında Kadınlar 48
2.7 İşgücü Piyasasında Gençler 51
2.8 İŞKUR'da Kayıtlı İşgücü Göstergeleri 53
3. İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI SONUÇLARI 63
3.1 İşyerleri ve Mevcut İstihdam 64
3.2 Mevcut İstihdam Dağılımı 66
3.3 Açık İşler 70
3.4 Temininde Güçlük Çekilen Meslekler 74
3.5 2012 Yılında İşe Giriş-Çıkışlar 81
3.6 Gelecek Dönem İstihdam Beklentisi 81
4. SONUÇ 87

KAYNAKÇA 90
Ek 1. Yöntem 91
Ek 1a: Örnek Hacmi ve Örnek Seçimi 91
Ek 1b: Cevapsızlık Düzeltmesi 91
Ek 1c: Örnekleme Yapılan İller Listesi ve Örnek Sayıları 92
Ek 2- Tanım ve Kavramlar Sözlüğü 93
Ek 3- Ek Tablolar 100

Önsöz

Ülkemizde son 10 yıllık dönemde yaşanan ekonomik, sosyal ve politik dönüşümün ulusal işgücü piyasalarını, istihdamın yapısını ve sektörel dağılımlarını da etkilediği herkesin malumudur. Yapısal değişim eş zamanlı olarak kentleşmeyi desteklerken buna bağlı olarak imalat ve hizmet sektörleri de kent merkezli olarak ortaya çıkmaktadır. Bu değişim süreci bir yandan daha rekabetçi ekonomi ve piyasa odaklı bir model geliştirirken, öte yandan kamunun sistemdeki ağırlığının azaldığı, tarımın göreceli öneminin kaybolduğu ve küresel rekabetle bütünleşmiş bir yapının gelişmesine zemin hazırlamıştır. Üretkenliği sınırlı, rekabete kapalı ve esnekliği olmayan bir işgücü piyasasından küresel rekabete ayak uydurmaya çalışan işletmelerin beklentilerine uygun işgücünün yetiştirilmesi çok büyük önem arz etmektedir.

İşsizlik aslında, modern çağın ekonomik ve sosyal bir olgusu olarak gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ekonomiler için önemli bir sorun kaynağı konumundadır. Özellikle küresel krizin yarattığı işsizlik dalgası problemin alanını daha da genişletmektedir. İşsizlik bireylerin ekonomik olarak refah seviyelerini etkilerken, aynı zamanda sosyal açıdan çok ciddi sosyal ve psikolojik etkiler de yaratmaktadır. Ayrıca işsiz kitleler toplumu huzursuz edebileceği gibi politik açıdan da demokratik rejimleri tehdit etme potansiyeline sahiptirler. Özellikle küresel kriz dalgasının yaratmış olduğu işsizlik baskısı sorunun istihdam odaklı bir zeminde ele alınmasını zorunlu kılmış, aktif işgücü piyasası politikaları girişimleri ön plana çıkmıştır. Tam bu noktada yukarıda bahsedilen ve işsizliğin olumsuz yönlerini büyük ölçüde önleyen ve hatta işsizlik oranlarının ciddi seviyede düşmesine neden olan Kurumumuzun aktif işgücü politikalarının (Kurslar, TYÇP, İşbaşı eğitim, girişimcilik, vb.) etkisini göz ardı etmek, bu yöndeki yapılan çalışmaları görmezden gelmek, başta Kuruma ve özverili bir şekilde çalışan personeline yapılan en büyük haksızlık olacaktır. Ayrıca hedeflere dayalı bir istihdam stratejisi yürüten Kurumumuzun ülkemizde işsizliğin çözümüne ve istihdamın genişletilmesine dönük kamusal odağı arttıracak çalışmalar içinde olduğu da yadsınamaz bir gerçek olarak ortada durmaktadır.

Bu bağlamda, çalışma sonucunda elde edilen veriler ve bu verilerin ülkemiz istihdam kurumu olan İŞKUR'un birikim ve tecrübeleri ile yorumlanarak ortaya çıkartılacak sonuçlara getirilecek çözüm önerilerinin, bundan sonraki süreçte ülkemizin ekonomi, istihdam ve sosyal geleceğine olumlu yönde etkiler kazandıracağı inancıyla hayırlı olmasını temenni ederken, bu çalışmanın hazırlanmasında emeği ve desteği olan bütün taraflara şükranlarımı sunarım.

Hasan KILIÇASLAN
Samsun Çalışma ve İş Kurumu
İl Müdürü

Tablolar Listesi

Tablo 1. Ana Sektörlere Göre GSKD Yıllık ve 2004-2008 Artış Hızları (%) 20
Tablo 2. Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasına göre TR-83-2011 21
Tablo 3. Kamu Yatırımlarında İlin Yeri – Türkiye Geneli ve Samsun (2011) 21
Tablo 4. Kurulan, Kapanan Şirket İstatistikleri 22
Tablo 5. Yıllara Göre Nüfus, Alınan Göç, Verilen Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı 26
Tablo 6. Ortanca Yaş ve Yaş Bağımlılık Oranı, Türkiye ve Samsun, 2007- 2010 27
Tablo 7. Ortaöğretimde Okuyan Toplam Öğrenci Sayısı, Samsun, 2010- 2012 29
Tablo 8. İlk ve Ortaöğretimde Yeni Kayıt ve Mezun Öğrenci Sayısı, Samsun, 2007- 2012 30
Tablo 9. İlk ve Ortaöğretimde Yeni Kayıt ve Mezun Öğrenci Sayısı, Türkiye ve Samsun, 2010-2012 31
Tablo10 .TR83 Eğitim Durumuna Göre Nüfus, İstihdam ve İşsizlik Oranları (%), 2011 32
Tablo11. Geniş Yaş Grubu ve Eğitim Durumuna Göre Sivil Nüfus ve İşgücü, Türkiye ve TR83, 2011 33
Tablo12. Yıllar İtibariyle İstihdam Oranları 36
Tablo13. Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011 37
Tablo14. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, Türkiye ve Samsun, 2011 47
Tablo15. Öğrenim Durumlarına Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları (2011) 48
Tablo16. TR83 Bölgesinde Geniş Yaş Grubuna Göre Kadınlara Ait İşgücü Piyasası Göstergeleri (15+ yaş), 2011 49
Tablo 17. Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011 50
Tablo 18. Eğitim Durumuna ve Yıllara Göre İşgücüne Katılma Oranı (%), 15-24 Yaş Grubu, TR83 Bölgesi, 2011 52
Tablo 19. Başvuru ve İşe Yerleştirme İstatistikleri, Samsun, 2011-2012* 54
Tablo 20. Tarım ve Tarım Dışı Açık İşler, Türkiye Geneli ve Samsun İli, 2011 55
Tablo 21. Tarım ve Tarımdışı İşe Yerleştirilenler, Türkiye ve Samsun ili, 2011-2012* 55
Tablo 22. Yaş Gruplarına Göre İşe Yerleştirmeler, Türkiye ve Samsun İli, 2011-2012* 56
Tablo 23. Eğitim durumu ve Cinsiyete Göre İşe Yerleştirmeler, Türkiye ve Samsun İli, 2011-2012* 57
Tablo 24. İşgücü Piyasası Faaliyetleri, Samsun, 2012 Ocak-Ekim 57
Tablo 25. Meslekere göre Açık İş, İşe Yerleştirme ve Kayıtlı İşsizler 58
Tablo 26. İşgücü Yetiştirme Kursları, Türkiye ve Samsun, 2011 59
Tablo 27. İşgücü Yetiştirme Kursları, Türkiye ve Samsun, 2011 60
Tablo 28. 2012* Yılı İçerisinde Kursların Kurs Türlerine Göre Dağılımı,Samsun 60
Tablo 29. İstihdam Garantili Kurslar, Samsun, 2012 Ocak-Eylül. 61
Tablo 30. Hükümlülere Yönelik Kurslar, Samsun, 2012 Ocak-Eylül. 61
Tablo 31. Engellilere Yönelik Kurslar, Samsun, 2012 Ocak-Eylül. 62
Tablo 32. Kendi İşini Kuracaklara Yönelik Kurslar, Samsun, 2012 Ocak-Eylül 62
Tablo 33. Sektöre Göre Ziyaret Edilen İşyeri Oranı (%) 65
Tablo 34. Sektörlere Göre Erkek-Kadın Çalışan Oranları, Samsun, 2012 67

Tablo 35. Sektöre Göre Çalışan Oranları, Türkiye ve Samsun, 2012 69
Tablo 36. Mesleklere Göre İstihdam, Türkiye ve Samsun 70
Tablo 37. Samsun İli İçin Sektörlere Göre Açık İş Sayısı, Açık İş Oranları 71
Tablo 38. Meslek Bazında Açık İş Sıralaması 72
Tablo 39. Temininde Güçlük Çekilen Meslekler, Türkiye-Samsun 75
Tablo 40. En Çok Talep Edilen İlk 10 Mesleklerde Talep Edilen Beceri Düzeyleri 76
Tablo 41. En Çok Talep Edilen İlk 5 Mesleklerde Talep Edilen Eğitim Düzeyleri 78
Tablo 42. En Çok Talep Edilen İlk 5 Mesleklerde Talep Edilen Eğitim Düzeyleri 78
Tablo 43. Sektörlere göre Temininde Güçlük Çekilen Eleman Sayısı, Türkiye-Samsun 80
Tablo 44. Net İstihdam Artışı Beklenen İlk 10 Meslekler- 31 Aralık 2012 82
Tablo 45. Net İstihdam Artışı Beklenen İlk 10 Meslekler- 30 Haziran 2013 84
Tablo 46. Samsun İli İçin Sektörlere Göre Açık İş Sayısı, Açık İş Oranları,
Yıl Sonu ve Haziran 2013 İtibariyle Net İstihdam Değişim (NİD) Oranları (%) 85

Grafikler Listesi

Grafik 1. Gayri Safi Katma Değer – Samsun, Tokat, Amasya, Çorum (TR83), 2004-2008 19
Grafik 2. Samsun İli Nüfus Piramidi, 2011 23
Grafik 3. Çalışma Yaşı ve Cinsiyete Göre Nüfus, Samsun, 2011 23
Grafik 4. Yerleşim Yerlerine Göre Nüfus, Samsun, 2011 24
Grafik 5. İlçeler Şehir-Köy Nüfus Yüzde Oranı, Samsun, 2011 25
Grafik 6. Yıllara Göre Nüfus Artış Hızı, Türkiye ve Samsun (Binde) 25
Grafik 7. Çalışma Yaşı Nüfusun Bitirilen Eğitime Göre Dağılımı, Samsun, 2011 28
Grafik 8. Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre İşgücüne Katılım Oranı (%), TR83 bölgesi, 2011 34
Grafik 9. Eğitim Durumuna Göre İşgücü Dışında Bulunma Oranı, TR83 bölgesi (%) 35
Grafik 10. Cinsiyet ve Yaşa Göre İstihdam Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011 36
Grafik 11. Yıllara Göre İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdam Oranı (%), Türkiye ve TR83 Bölgesi. 38
Grafik 12. İşteki Duruma ve İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdam Edilenler (bin), TR83 Bölgesi, 2011 38
Grafik 13. İstihdam Edilenlerin İşteki Durumunun Yüzde Dağılımı, TR83 bölgesi ve Türkiye 39
Grafik 14. Meslek Grubuna Göre İstihdam (%), TR83 bölgesi ve Türkiye 39
Grafik 15. Samsun'da 10+ İstihdamlı İşyerlerinde En Çok Çalışılan 10 Meslek. 40
Grafik 16. İşyeri Büyüklüğüne Göre İstihdam (tarım dahil), TR83 Bölgesi, 2011 40
Grafik 17. İktisadi Faaliyet ve Kayıtlılık Durumuna Göre İstihdam Oranı TR83, (2011) 41
Grafik 18. Eğitim Seviyesine Göre İstihdamda Kayıtlılık Durumu, Türkiye ve TR83, (2011) 42
Grafik 19. İşteki Duruma Göre Kayıtdışı İstihdam Oranı (%), TR83, 2011 42
Grafik 20. Yaş ve Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılık Durumuna Göre İstihdam, Türkiye ve TR83 Bölgesi, (2011) 43
Grafik 21. Yıllar İtibariyle İşsizlik Oranları Türkiye, TR 83, AB-27, Samsun. 44
Grafik 22. Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011 45
Grafik 23. Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011 45
Grafik 24. Bekleme Sürelerine Göre İşsizler (bin), TR83 bölgesi, 2011 46
Grafik 25. TR83 Bölgesinde Kadınların Ait İşgücü Piyasasına Dahil Olmama Nedenleri (15+ yaş), 2011 49
Grafik 26. Tarım ve Tarım Dışı Sektörlerde Cinsiyete Göre Kayıtdışı İstihdam Oranı (%), TR83, 2011 50
Grafik 27. Kadınların En Fazla İcra Ettiği Meslekler, Samsun, 2012 51
Grafik 28. Cinsiyete Göre 15-24 Yaş Arası İşgücüne Dahil Olmama Nedenleri 52
Grafik 29. Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011 53
Grafik 30. Samsun ve Türkiye'deki İşyerlerinin Sektörel Dağılımı, Samsun, 2012 64

Grafik 31. Sektörlere Göre Erkek-Kadın Çalışan Oranları (%), Samsun, 2012 66
Grafik 32. 9 Ana Meslek Grubunda Açık İş Oranları (%) 72
Grafik 33. Ana Mesleklerde İhtiyaç Duyulan Kişi Sayısı 73
Grafik 34. En Fazla Talep Olan 25 Meslek (Yüzde) 74
Grafik 35. Eleman Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri, Türkiye ve Samsun 75
Grafik 36. Talep Edilen Eğitim Düzeyi, Türkiye ve Samsun 77
Grafik 37. Açık İşi Arama Kanalları, Türkiye ve Samsun 79
Grafik 38. İşyeri Düzeyinde En Fazla Katılım Sağlanan 10 Meslek İçin Eleman Bulamama Nedenlerinin Uygunluk Grafiği 80
Grafik 39. Samsun İli İçin Sektörlere Göre Açık İş Oranları, Yıl Sonu ve Haziran 2013 İtibariyle Net İstihdam Artış Beklentileri (%) 86

Kısaltmalar

KISALTMA	AÇIKLAMA
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EUROSTAT	Avrupa Birliği İstatistik Ofisi
GSKD	Gayri Safi Katma Değer
İKO	İşgücüne Katılma Oranı
ILO	International Labor Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
İO	İşsizlik Oranı
İPA	İşgücü Piyasası Analizi
ISCO	International Standard Classification of Occupations (Uluslararası Standard Meslek Sınıflaması)
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
NACE	European Classification of Economic Activities (Avrupa Birliği'nde Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması)
NİDO	Net İstihdam Değişim Oranı
NUTS	İstatistikî Bölge Birimi
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
OKA	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
SEGE	Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
STSO	Samsun Ticaret ve Sanayi Odası
TİPA	Türkiye İşgücü Piyasası Analizi
TİSK	Türk İşveren Sendikaları Konferederasyonu
TMS	Türk Meslekler Sözlüğü
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TR83	Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

Vali Sunuşu

Avrupa Birliği tarafından desteklenen 'Kamu İstihdam Hizmetlerinin Geliştirilmesi Operasyonu' projesi kapsamında WYG Danışmanlık liderliğinde, UDA Danışmanlık firması tarafından yürütülen 'Samsun İli İşgücü Piyasası Talep Araştırması' neticesinde elde edilen verilerle Samsun'un mevcut işgücü piyasasını daha iyi anlayabilmek için yapılan analizler sonucu bir rapor yazılmıştır. Böylelikle ilimizde sektörel bazda ihtiyaç duyulacak meslekler belirlenecek, istihdam artışı veya azalışı beklenen mesleklerin piyasadaki muhtemel değişme ve gelişmeleri projeksiyon yapılarak izlenecektir. Böylece, alınması gereken önlemler alınmış olacaktır.

Günümüz dünyasının en önemli problemlerinden biri kuşkusuz işsizlik sorunudur. İşsizlik aynı zamanda sosyo-psikolojik sorunları ve huzursuzlukları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle istihdam artırıcı yatırım ve politikalara ağırlık vermek gerekliliği bulunmaktadır. Bu bakımdan ülkemizde özellikle son on yılda bir çok alanda büyük atılımlar ve yatırımlar yapılarak, istihdamda ciddi artışlar gözlenmiştir. Bu süreci daha etkin yürütebilmek ve etkili istihdam politikaları oluşturabilmek amacıyla işgücü piyasasının talep ve isteklerini detaylı bir şekilde inceleme gerekliliği de kaçınılmazdır.

Son yıllarda, Samsun'da, eğitimden sağlığa, ulaşımdan turizme, tarımdan sanayiye bir çok sektörde artan bir büyüme devam etmektedir. Yaşanılan olumlu gelişmeler, işgücü ve istihdam piyasasına da olumlu yansımaktadır. Bu durumun doğal sonucu olarak ilimiz, işgücüne katılma ve istihdama katılım açısından önemli derecede yol katederken, işsizlik oranında kaydadeğer bir düşüş gözlenmektedir. Samsun İŞKUR İl Müdürlüğü tarafından da yürütülen eğitim programları ve stratejilere ilişkin istatistikler de göz önüne alındığında, ortaya çıkan veriler de bu durumu teyit etmektedir.

Bu araştırma kitabının hazırlanmasında emeği geçen herkesi tebrik ediyor "Samsun İli İşgücü Piyasası Talep Araştırması" analiz çalışmasının ilimiz ve tüm ilgililer için yararlı olmasını diliyorum.

Hüseyin AKSOY
Samsun Valisi

Yönetici Özeti

Samsun ilinin içerisinde yer aldığı TR83 bölgesinde genel ekonomik duruma bakıldığında, sektörlere göre Gayri Safi Katma Değer (GSKD) ile ilk sırada %59,8'lik bir oranla hizmetler sektöründe gelmekte, bu sektörü sanayi ve tarım sektörleri takip etmektedir. Bölge içinde tarım sektörünün ağırlığı GSKD içinde en düşük ağırlığa sahip olmasına rağmen %18,6 ile Türkiye genelindeki tarımın payı dağılımının iki katından daha fazladır.TR83 bölgesi 2004-2008 yılları arasında GSKD'ye göre %73.3'lük bir gelişme hızı göstermiştir. Bölgede kişi başına GSKD artışı Türkiye'ye oranla 2004-2008 yılları arasında daha hızlı artarken, bu oran 8.855 TL ile Türkiye ortalamasından %24 oranında daha düşüktür. Samsun ili yatırım teşviklerinden aldığı pay açısından yılar içerisinde inişli çıkışlı bir tablo çizmektedir. Son 11 yılda sabit yatırımın 2.792 milyon TL ile en yüksek miktara çıktığı yıl 2009'dur. 2011 yılında sabit yatırımların miktarı sıralamasında Samsun ili Türkiye genelinde 27. sırada yer almaktadır. Kamu yatırımları açısından ise il 2011 yılında Türkiye genelinde 21. sırada bulunmakta iken Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksine (SEGE) göre 33. sıradadır. Yaratılan istihdam açısından ise Samsun'da yapılan sabit yatırımların etkisi bölgedeki diğer illere göre daha olumlu olduğu görülmektedir.

Samsun ilinde kurulan ve kapanan şirket istatistiklerine bakıldığında 2012'nin ilk on ayında 2011 yılına göre kurulan şirket sayısında % 46 (198), kapanan şirket sayısında ise % 17 (22) azalma olmuştur. 2012 yılı mevcut verilerine göre en fazla değişim, kapanma oranında ki %105 artışla gerçek kişi işletmelerinde gerçekleşmiştir.

Türkiye geneline bakıldığında kurulan şirket sayısına göre 2011'de 22'nci sırada olan Samsun ilinin 2012 yılının ilk 10 ayında 21'nci sıraya yükseldiği görülmektedir. Kapanan şirket sayısına göre ise 2011 yılında 14'üncü sırada olan Samsun ili 2012 yılının ilk 10 ayında 13'üncü sıraya çıkmıştır.

Samsun ilinin demografik özelliklerine bakıldığında, 2011 yılı itibariyle, ilin toplam nüfusu 1.251.729 kişidir. Nüfusun %49,3'ü erkek, %50,7'si kadınlardan oluşmaktadır. Samsun ilinde çalışma yaşı (15-64) nüfus 847.581 kişidir. Bu grubun ilin toplam nüfusu içindeki oranı %67,7'dir. Samsun ilinde toplam nüfusun %66,1'i il veya ilçe merkezlerinde, %33,9'u ise belde veya köylerde yaşamaktadır. 2010-2011 döneminde Samsun ilinde ‰-0,7 olarak gerçekleşen nüfus artış hızı, Türkiye ortalaması olan ‰13,5'in hayli altındadır. Göç oranlarına bakıldığında Samsun'un göç veren bir il olduğunu söylemek mümkündür. 2010-2011 yılında Samsun'dan göç eden insanların net sayısının 8.305'dir. Samsun ilinde çalışma yaşı nüfus oransal olarak Türkiye genelinden az miktarda yüksek olsa da, ildeki çocukların (0-14 yaş nüfus) oranı, Türkiye genelinden düşük; yaşlıların (65 yaş üzeri nüfus) oranı ise Türkiye genelinden yüksektir. Dolayısıyla yaşlı bağımlılık oranı %13,2 ile %10,8 olan Türkiye genelinden yüksek; genç bağımlılık oranı ise %35 ile %38,1 olan Türkiye genelinden düşüktür.

Samsun ilinde yaş bağımlılık oranı son beş yıldır düşme trendindedir; bağımlılık oranının yüksek olması kalkınmayı olumsuz etkileyeceği için, böyle bir düşüş trendi olumludur.

Samsun ilinde çalışma yaşı nüfusa ilişkin eğitim istatistiklerine bakıldığında, en çarpıcı nokta bu grup

nüfusun büyük bölümünün (%69,4) lise altı eğitimlilerden oluşmasıdır. Çalışma yaşı nüfusun en büyük oranda (%31,2) ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bunu ilköğretim ve ortaokul veya dengi okul mezunları (%24,2) ile lise veya dengi okul mezunları (%18,7) izlemektedir. Yüksek okul/üniversite ve yüksek lisans/diploma sahibi çalışma yaşı nüfus ise toplam içerisinde sadece %9,2'lik bir orana sahiptir. Türkiye genelinde olduğu gibi Samsun ilinde de çalışma yaşı kadınlarla çalışma yaşı erkekler arasında eğitim açısından kadınlar aleyhine bir eşitsizlik bulunmaktadır. Samsun ilinde 2011/2012 öğrenim yılında genel ortaöğretimde okuyan toplam öğrenci sayısı 45.767 iken mesleki ve teknik ortaöğretimde okumakta olan toplam öğrenci sayısı 37.481'dir.

İşgücü arzına ilişkin mevcut veriler büyük ağırlıkla TR83 bölgesini kapsamaktadır. TR83 bölgesinde geniş yaş grubu (15-55+ yaş) toplam nüfus 2.098.093 kişidir. 1.145.093 kişilik nüfus işgücü piyasasında çalışan veya işsiz olarak 54.5 yer almakta, 953.000 kişi ise işgücü içerisinde 45.5 yer almamaktadır. İşgücünün içinde ve dışında bulunan en ağırlıklı nüfusun eğitim durumu lise altı derecesindedir.

TR83 bölgesinde işgücüne katılım oranlarına cinsiyete göre bakıldığında, kadınların işgücüne katılım oranı %36 iken, bu oran erkekler için %69,9'dur. Yaş açısından bakıldığında işgücüne katılımın 25-54 arası yaş gruplarında ağırlık kazandığı görülmektedir. Erkeklerde ve kadınlarda işgücüne katılımın en yüksek olduğu yaş aralığı 25-34'tür. İşgücünün ağırlıklı bölümünü %65'lik bir oranla lise altı derecede eğitimliler oluşturmakta, bunu %15'lik bir oranla lise ve dengi meslek okulu derecesinde eğitimliler takip etmektedir. Samsun ili özelinde ise 2010 yılında itibariyle işgücüne katılım oranı %50,8 olarak gerçekleşmiştir.

TR83 bölgesinde nüfusun % 45.4 sı işgücü piyasası dışındadır. İşgücü dışında kalan kadınların oranı % 61,6'le erkeklere ait bu oranın % 28,5 iki katından daha fazladır. Veriler eğitim düzeyi ile işgücüne katılım arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu durum erkekler ve kadınlar için yüksek öğrenim seviyesinde hayli belirgindir. Yüksek öğrenim diploması olan yaklaşık dört kadından biri (%28) ve altı erkekten biri (%17,3) işgücü piyasası dışındadır. Yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyine göre işgücü dışında bulunma oranı ve nedeni değişmektedir. 2011 yılı itibariyle TR83 bölgesinde işgücüne dahil olmayanlar için ilk sırada gelen neden ev işleri ile meşgul olmak (%40,8), ikinci neden engelli, yaşlı veya hasta olmak (%19,2), ve üçüncü neden ise öğrenci olmaktır (%16,7). 20-54 yaş grubu açısından en büyük sebebin ev işleri olması, işgücüne katılmayanların büyük ölçüde kadınlar olduğunu göstermektedir.

Samsun ili istihdam oranı 2010 yılı itibariyle %46,8'dir. Bu oran 2009 yılından bu yana TR83 bölgesindekine benzer, ancak Türkiye geneline zıt olarak, bir düşüş göstermektedir. 2010 yılı itibariyle Samsun ili Türkiye'de istihdam oranına göre il sıralamasında 27. sırada bulunmaktadır. Bu durum Samsun'un istihdam oranı açısından Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu işaret etmektedir. 2011 itibariyle TR83 bölgesinin istihdam oranı %49,7'dir. Bölgede yaşayan erkeklerin üçte ikisi (%66,5), kadınların ise sadece üçte biri (%33,8) çalışmaktadır. İstihdamın en yüksek olduğu yaş grubu hem erkekler, hem de kadınlar için 25-34'tür. 2011 yılı itibariyle, TR83 bölgesindeki istihdamın %8,1'ini okuma-yazma bilmeyenler, %12'sini yüksek eğitimliler, %14,4'ünü lise ve dengi okul mezunları, %65,5'ini ise lise altı eğitimliler oluşturmaktadır. Okuma yazma bilmeyen işgücünün tarımda (%92,6), yüksek öğrenim mezunu işgücünün ise hizmet sektöründe (%88,3) yoğunlaştığını görmek mümkündür. 2011 yılı için TR83 bölgesinde eğitimle istihdam arasında doğrusal bir korelasyon olduğu görünmektedir. Veriler bölgede eğitim seviyesi arttıkça, istihdam edilme olasılığının da arttığını göstermektedir. Toplam işgücü içerisinde okuma-yazma bilmeyenlerin istihdam oranı %30,7 iken, lise altında istihdam oranı %50,1'e, lise ve dengi meslek okulu mezunlarında %52,1'e ve son olarak da yükseköğretim mezunlarında %71,9'a yükselmektedir.

İstihdamın sektörlere göre dağılımına bakıldığında TR83 bölgesinde istihdamın, Türkiye genelinde görülen eğilim olan hizmetler sektörü yerine, tarım sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir. Tarım sektörü TR83 bölgesinde toplam istihdamın %45,5'ini kapsamakta, bunu %37'lik istihdam yaratma oranıyla hizmet

sektörü, ve %17,5'le sanayi sektörü izlemektedir. Yıllar içinde bakıldığında tarım sektöründe istihdam oranının düşmekte olduğu da açıkça görünmektedir. İşteki durum açısından bakıldığında ücretli veya yevmiyeli çalışanların hizmet sektöründe, ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların ve işveren veya kendi hesabına çalışanların ise tarım sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir. Tarım ve tarım dışı sektörleri olarak işteki duruma bakıldığında, tarım sektörüne ücretsiz aile işçiliğinin hakim olduğu görülmektedir. Meslek gruplarına göre istihdama bakıldığında TR83 bölgesinde istihdamın ağırlıklı olarak %44,3 oranıyla nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünlerinde çalışanlarından oluştuğu görülmektedir. Bunu %10 oranıyla nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar ve %9,8'lik bir oranla hizmet ve satış elemanları izlemektedir. TR83 bölgesinde istihdamın işyeri büyüklüğüne göre dağılımına bakıldığında Türkiye genelindeki durumu yansıtan bir şekilde istihdamın çok büyük oranda (%74,3) 1-9 kişi çalıştıran işyerlerinde yoğunlaştığını, bunu %11,8'lik bir oranla 50 kişi üstü kişi çalıştıran işyerlerinin izlediği görülmektedir.

TR83 bölgesinde istihdamın %50.5'i kayıt dışındadır. Bölgedeki kadınların %75,9'u, erkeklerin ise %36,8'sı kayıtdışı çalışmaktadır. Yine de kayıtdışı çalışmada yıllar içerisinde bir iyileşme olduğunu söylenebilir. TR83 bölgesinde 2007 yılında %62,2 olan kayıtdışılık oranı, 2011 yılında %50,5'e düşmüştür. İktisadi faaliyet koluna göre kayıtlılık durumuna bakıldığında bölgede tarımın istihdamdaki payının yüksek olduğu, ancak bu sektörde çalışanların %79,4'ü kayıt dışı olarak çalıştığı görülmektedir. Bölgede tarım sektöründen sonra kayıt dışı istihdamın en fazla olduğu sektörler sırasıyla hizmetler ve sanayi sektörüdür. Tarım dışı sektörlerde kayıt dışı çalışma oranı %26 olarak görünmektedir. Eğitim seviyesine göre istihdamda kayıtlılık durumuna bakıldığında Türkiye genelinde olduğu gibi toplam okuma yazma bilmeyenlerin %90'ından fazlası kayıtdışı çalışmaktadır. Bunu sırasıyla lise altı eğitimliler (%54), lise ve dengi meslek okulları mezunları (%23,2) ve yüksek öğretim mezunları (%8,3) izlemektedir. Yani eğitim seviyesi yükseldikçe kayıtdışı çalışma durumu da azalmaktadır. TR83 bölgesinde 2011 yılı itibariyle en düşük kayıtdışı istihdamın ücretli ve yevmiyeli çalışanlar (%25) arasında olduğu görünmektedir. Ücretsiz aile işçilerinin %93'ü, işveren ve kendi hesabına çalışanların da %45,9'u kayıtdışı çalışmaktadır. TR83 bölgesinde en fazla kayıtsız çalışan yaş grubunun 15-19 yaş grubu (%81,4) olduğu, bunu 55 ve üstü yaş grubunun (%72) izlediği görülmektedir. Diğer yaş aralıklarında kayıtsız çalışma oranları %51,9'la %41,5 arasında değişmektedir.

2011 rakamlarına göre TR83 bölgesinde işsizlik oranı %5,3'tür. İşsizlik oranı bölgedeki kadınlar açısından %6,1, erkekler açısındansa %4,9'dur. Aslında 2010 rakamlarına göre TR83 bölgesi illeri işsizlik oranları bakımından hem Türkiye, hem de AB-27 ortalamasının altında kalmaktadır. Ancak TR83 bölgesi içerisinde işsizliğin en yüksek olduğu il %7,8'lik oranla Samsun'dur. Samsun bu işsizlik oranıyla Türkiye genelindeki 81 il arasında işsizliğin en yüksek olduğu 26. ildir. 2010 yılında TR83 bölgesindeki toplam işsizlik %7,2 iken, tarım dışı işsizlik %12,4'tür. Yani işsizliğin tarım yoğun kırsal alanlara kıyasla, kentsel alanlarda daha yaygın olduğu söylenebilir. TR83 bölgesinde işsizliğin en yüksek olduğu yaş grubu kadınlar (%15,1) ve erkekler (%12,6) için 20-24 yaş grubudur. Bu yaş grubu için toplam işsizlik oranı ise %13,7'dir. Kadın işsizliği açısından ikinci sırada %7,1'lik bir oranla 25-34 yaş aralığı gelirken, erkek işsizliği açısından ikinci sırayı %9,7'lik oranla 15-19 yaş grubu almaktadır. Hem kadınlar (%0,4), hem de erkekler (%1,5) açısından işsizlik oranının en düşük olduğu yaş grubu ise 55 ve üstü yaş grubudur; bu grubun toplam işsizlik oranı %1,4'tür. TR83 bölgesinde 2011 yılı itibariyle en yüksek işsizliğin (%9,2) yüksek öğretim mezunları tarafından deneyimlendiği görülmektedir. TR83 bölgesinde bir yıldan az süredir iş arayanların sayısıyla bir yıl ve daha uzun zamandır iş arayanların sayısına epey yakındır. Uzun süreli işsizlik cinsiyet bazında incelendiğinde, kadınların %52.2'si bir yıl ve daha çok süredir iş aramayı sürdürürken, iş arayan erkeklerin ise %45'i bu pozisyondadır. Kadınlarda uzun süreli işsizlik, erkeklerden yüksektir. Kadınların %52,2'si bir ve daha uzun süredir iş ararken, erkeklerde bu oran %45'tir. Samsun ili özelinde en çok işsizlik ödeneği başvurusunun 30-34 yaş grubu erkek işsizler tarafından yapılmaktadır. Bunu 25-29 yaş grubuyla 35-39 yaş grubu izlemektedir.

İŞKUR verileri ve işe yerleştirme istatistikleri örnek sayıları da göz önüne alınarak beraber incelendiğinde,

işe başvuran erkeklerin %17,6'sı 2011 yılında işe yerleştirilebilmişken bu oran 2012 yılı Kasım ayına kadar % 26,5'e yükselmiştir. Erkeklerde 25 yaş altı grupta işe yerleşme oranı 2011 yılında %11,5 iken bu oran 2012 yılında ciddi bir artışla %21,2'ye çıkmıştır. 2012 yılının mevcut verilerine göre sadece okur-yazar erkeklerin işe yerleşme oranından ciddi bir artış gerçekleşmiştir. Bu oran 2011 yılında % 0,5 iken 2012 'de %47'ye ulaşmıştır.

Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'ne ait 2012 yılının ilk on ayına ilişkin işgücü piyasası faaliyetlerine ilişkin verilere bakıldığında, bu dönemde Samsun ilinde toplam 29.754 başvuru olduğu görülmektedir. Alınan açık iş sayısı 8.613 iken, toplam işe yerleştirme 7.642 kişi olarak gerçekleşmiştir. İşe yerleştirmeler ağırlıklı olarak özel sektörde gerçekleşmektedir. Toplam başvuru içerisinde işe yerleştirilebilenlerin oranının %25 civarında olması, ve 971 açık işe yerleştirme yapılamamış olması işgücü arzı ile talep arasında hala bir açığın var olduğunu göstermektedir.

2012 İşgücü Piyasası Talep Araştırması sonuçlarına göre, Samsun ilindeki açık iş oranı %3,81 ile Türkiye açık iş oranından (%3.34) yüksektir; oransal olarak en fazla açık iş bulunan sektörler sırasıyla konaklama ve yiyecek hizmetleri faaliyetleri (%5,9), toptan ve perakende ticaret (%5,5) ve diğer hizmet faaliyetleri (%5,4) sektörleridir. Meslekler bazında açık iş sayısına göre yapılan sıralamada Samsun'da ilk üç sırayı sırasıyla, beden işçisi (genel), konfeksiyon işçisi ve satış elemanı almıştır.

Ana meslek gruplarında ihtiyaç duyulan eleman sayılarına göre, sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar, teknisyenler, tekniker ve yardımcı profesyonel meslek mensupları ve nitelik gerektirmeyen mesleklerde çalışabilecek olanlar ilk üç sırada gelmektedir. Meslek bazında inceleme sonucunda en fazla talep edilen meslekler satış temsilcisi, beden işçisi (genel), konfeksiyon işçisi, elektrik ve elektronik teknikeri, servis garsonu, kaynakçılar ve pürmüzcüler ile ütücüdür.

Samsun ilinde temininde güçlük çekilen meslekler, konfeksiyon işçisi ve makinecisi, satış elemanı, beden işçisi (genel), servis garsonu şeklinde sıralanmaktadır. Temininde güçlük çekilen eleman sayılarının sektöre göre dağılımına bakıldığında ise Samsun için eleman temininde en fazla güçlük çekilen ilk üç sektör sırasıyla imalat, toptan perakende ticaret ve motorlu taşıtlar bakım ve onarımı ve insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri'dir. Bu ilk üç sektörün eleman ihtiyacı sayısı toplam talebin % 72,5'idir.

Bazı mesleklerin temininde güçlük çekilmesinin nedenine ilişkin sonuçlara göre, ilk sıralarda yoğunlukla yeterli beceri ve nitelik, çalışma ve ortam koşullarının beğenilmemesi ve önerilen ücretin az bulunması sebepleri gelmektedir. Eğitim düzeylerine göre, işverenlerin %25'i için eğitim seviyesi önem teşkil etmemekte, % 17'si için genel lise mezunu olması yeterli, % 34,5'i için lise altı dereceye sahip olması ve % 15,5'i meslek lisesi ya da meslek yüksek okulu mezunu olmasını beklerken en az lisans derecesine sahip eleman arayanlar işverenlerin % 9 'unu oluşturmaktadır.

Samsun İli İşgücü Piyasası Talep Araştırması sonuçlarına göre Aralık 2012 itibarıyla net istihdam artışı beklentisi % 3,5 iken, bu beklenti Haziran 2013 itibarıyla % 4,2'ye yükselmektedir. 2012 yıl sonu itibari ile en yüksek net istihdam artışı beklentisi sektörel oranlara göre %18,7 ile kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor faaliyetleri, %4,9 ile konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri ve % 4,8 ile idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörlerindedir. Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor faaliyetlerindeki istihdam artış beklentisi 2013 yılında da artan ivmeyle devam etmektedir. Aynı şekilde idari destek ve hizmet faaliyetleri 2012 yıl sonuna göre daha yüksek oranda artış beklentisi bulunmaktadır. Elektrik, gaz buhar ve iklimlendirme ürünleri dağıtımı, gayrimenkul faaliyetleri ve madencilik ve taş ocakçılığı sektörlerinde büyüme ya da küçülme beklenmemektedir.

Giriş

Samsun İşgücü Piyasası Analizi'nin amacı illerde istihdam ve işsizlik sorununun çözümüneyönelik işgücü yapısı ile sektörler bazında personel, eğitim, nitelik gibi ihtiyaçların belirlenmesine yönelik güncel bilgi derlenmesini sağlamaktır. Bu raporda il düzeyinde işgücü arzı ve talebine ilişkin temel veriler sunulacaktır. Bu çerçevede, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Kamu İstihdam Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında pilot il olarak seçilen Samsun için bir İşgücü Piyasası Talep Araştırması gerçekleştirilmiştir. Samsun İli İşgücü Piyasası Talep Araştırması'nın amacı tüm ilçe ve köylerini de kapsayacak biçimde Samsun ilinde işsizliğin indirgenmesi ve iller bazında sektörlere göre istihdam politikalarının oluşturulması için işverenlerin işgücü talebini değişik boyutlarıyla tespit etmek, ve işgücü piyasasında mevcut, geçmiş ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen mesleki değişim ve gelişimleri izlemeye katkıda bulunmaktır. Böyle bir talep araştırması ile desteklenen Samsun İşgücü Piyasası Analizi'nin özellikle işgücünün talep açısından ve gelecek kısa dönemde eğilimlerinin ölçülmesi, ihtiyaç duyulan işgücünün eğitim ve becerilerinin tespit edilmesi, işgücü arzı ve talebi arasındaki dengesizliğin hangi koşullarda ortadan kalkabileceğinin belirlenmesi ve bu dengesizliğin giderilmesine yardımcı olacak politika ve önerilerin geliştirilmesi gibi hedefleri vardır. Bir bütün olarak bu rapor, işgücü politikalarının tümüne veri sağlayabilecek bir çalışma olarak değ erlendirilebilir.

Samsun İşgücü Piyasası Analizi raporu dört temel bölümden oluşmaktadır. İşgücü piyasasını etkileyen unsurlardan genel ekonomik yapı, demografik özellikler ve eğitim durumu raporun ilk kısmını oluşturmaktadır. Raporun ikinci bölümünde Samsun ili işgücü piyasasını arz açısından analiz etmeye yarayacak bileşenler incelenmektedir. Bu bileşenler işgücüne katılım, işgücü dışı nüfus istihdam, kayıtdışı istihdam ve işsizlik başlıkları altında toplanmaktadır. Bu bölümde ayrıca işgücü piyasasında çoğunlukla dezavantajlı gruplar olarak adlandırılan kadınlar ve gençlerin durumuna da ayrı başlıklar altında bakılmaktadır. Raporun üçüncü bölümü Samsun ili özelinde en son veriler ışığında İŞKUR kapsamında gerçekleşen arz ve talep eşleştirmelerine bakmakta, bu çerçevede Samsun ilinde açık işlere yapılan başvurular, bu işlere yapılan yerleştirmeler ve işgücü yetiştirme çabalarını özetlemektedir. Raporun son bölümü olan dördüncü bölüm ise Samsun ili işgücü piyasasına talep yönünden bakmakta ve Samsun İli İşgücü Piyasası Talep Araştırmasının sonuçlarını derlemektedir. Bu çerçevede işyerlerinin dağılımı, çalışanların dağılımı, 2012 yılında işe giriş-çıkışlar, açık iş, temininde güçlük çekilen meslekler, işverenlerin gelecek istihdam beklentisi gibi bileşenlere ait veriler özetlenmektedir. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünde ise işgücü piyasanın önemli unsurları arasındaki ilişkilerden yola çıkarak işgücü arzı ve talebi açısından karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmakta ve politika önerileri sunulmaktadır.

Samsun İşgücü Piyasası Analizi raporunda çeşitli kaynaklardan derlenen veriler kullanılmıştır. İlk iki bölüm çerçevesinde genel ekonomik durum, demografik yapı ve eğitim durumuna ait verilerle, Samsun ili işgücü piyasasında işgücü arzına ait veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hazırlanan Genel Nüfus Sayımları ve Hanehalkı İşgücü Anketlerine dayanmaktadır. Bu verilerden bir kısmı Samsun iline özel olsa da, işgücü arzına ait birçok veri il bazında değil NUTS2 bölgelendirme sistemi çerçevesinde Samsun ilinin yer almış olduğu TR83 bölgesi (Tokat, Amasya, Çorum ve Samsun) geneline ait verilerdir. Bu verilerin

büyük çoğunluğu 2011 yılına aittir. Samsun iline özel kayıtlı işgücü ve kayıtlı işsizlere ilişkin en yeni veriler Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü tarafından temin edilmiştir. Raporun işgücü talebi ile ilgili bölümünde ise İşgücü Piyasası Talep Araştırması'nın sonucunda elde edilen veriler kullanılmaktadır. Araştırma çerçevesi Samsun ilinde 10 ve daha fazla kişi çalışanı olan yerel birim işyerleri[1] ile sınırlıdır. İşyerleri listesi TÜİK'in 2011 yılı İşyeri Kayıt Sistemi listesinden oluşturmuştur[2]. İktisadi faaliyetlerin sınıflamasında Avrupa Birliği Ekonomik Faaliyetler Sınıflaması NACE Rev.2 kullanılmış ve sınıflamada yer alan 21 ana sektörden 17'si[3] kapsama dahil edilmiştir[4]. Samsun için İşgücü Piyasası Talep Araştırması'nın alan uygulaması 18 Eylül-19 Ekim 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş, araştırmada yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar içerisinde işyeri cevap durumlarına göre ağırlıklandırma yapılmıştır. Alan uygulaması sırasında alanda kapanan, faaliyeti kapsam dışına çıkan, mükerrer olan ve referans yılında faaliyette bulunmayan birimler kapsam dışında değerlendirilmiş, birimin cevap vermeyi reddetmesi, alanda bulunamaması, el değiştirmesi gibi cevapsızlık durumunun oluşması halinde cevapsızlık düzeltmesi[5] yapılmıştır. Bu yolla değişkenler bazında elde edilen sonuçların cevapsızlık nedeniyle ortaya çıkacak yanlılık etkileri giderilmiştir.

[1] Yerel birim coğrafi olarak tanımlanan bir yerdeki mal ve hizmetlere ilişkin faaliyetleri ya da bunların bir kısmını yürüten bir girişim ya da girişimin bir parçasıdır. Yerel birim girişimin; merkez, büro, mağaza, büfe, fabrika, atölye, maden ocağı, şantiye, otel, lokanta, kafe, okul, hastane, depo gibi adresi coğrafi olarak tanımlanabilen bir yerdeki yerleşik olan bölümüdür. Bu yerde ekonomik faaliyet tek bir girişim için bir ya da daha çok kişinin tam gün ya da kısmi olarak çalışmasıyla yürütülür. Girişim merkezinin bulunduğu yer de bir yerel birimdir.

[2] Çeşitli nedenlerle görüşülemeyen işyerleri için işyeri cevapsızlık formu doldurulmuştur.

[3] Madencilik ve taşocakçılığı; İmalat; Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı; Su temini, kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri; İnşaat; Toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı; Ulaştırma ve depolama; Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri; Bilgi ve iletişim; Finans ve sigorta faaliyetleri; Gayrimenkul faaliyetleri; Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler; İdari ve destek hizmet faaliyetleri; Eğitim; İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri; Kültür,sanat,eğlence,dinlence ve spor; ve Diğer hizmet faaliyetleri.

[4] Kapsama dahil edilmeyen sektörler Tarım, orman, balıkçılık; Kamu yönetimi ve savunma, zorunlu sosyal güvenlik; Hanehalklarının işverenler olarak faaliyetleri (Hanehalkları tarafından kendi kullanımlarına yönelik olarak ayrım yapılmamış mal ve hizmet üretim faaliyetleri); Uluslararası örgütler ve temsilciliklerinin faaliyetleri.

[5] Cevapsızlık düzeltmesi aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

R®= cevapsızlık düzeltmesi

R®=seçilmiş uygun birim sayısı (kapsam dışı birimler hariç) / cevaplı birim sayısıdır.

1. Bölüm

İşgücü Piyasasını Etkileyen Unsurlar: Arka Plan

İşgücü piyasası, ekonomik ve demografik faktörlerden çok yakından etkilenir. Örneğin; ekonomik gelişmeler, yatırımlar, nüfus ve nüfus artış hızı, göç ve eğitim istihdamı ve dolayısıyla işsizliği doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, birinci bölümde işgücü piyasasının arka planını oluşturması açısından, Samsun ilinin genel ekonomik durumu, demografik yapısı ve nüfusunun eğitim durumu ele alınacaktır.

1.1 Ekonomik Veriler

Grafik 1. Gayri Safi Katma Değer – Samsun, Tokat, Amasya, Çorum (TR83), 2004-2008

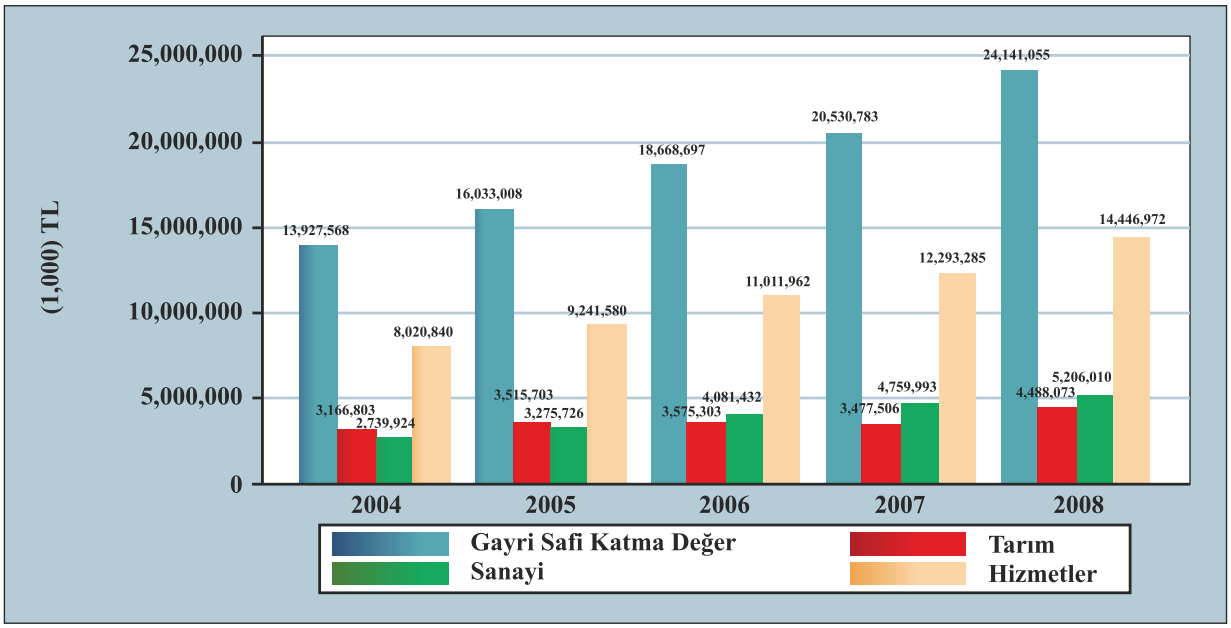

Kaynak: (TÜİK)

Türkiye'de tarım ve sanayi sektörlerinin ağırlığı hizmetler lehine gerilerken, Samsun ilinin de içerisinde yer aldığı TR83 bölgesinde ağırlık ilk sırada sanayi ve sonra hizmetler sektörü lehinde artış göstermiştir. 2008 yılı itibariyle bölgede en yüksek Gayri Safi Katma Değer (GSKD) %59,8'lik oranla hizmetler sektöründe gelmesine rağmen, bu sektör tarım sektörünün de etkisiyle Türkiye ağırlığına göre % 10 oranında küçüktür. Tarım sektörü GSKD içinde en düşük ağırlığa sahip olmasına rağmen % 18,6 ile Türkiye oranının iki katından daha fazladır. 2004 yılına göre artış en yüksek oranla sanayi sektöründedir. Sanayi sektörünün ağırlığı ise Türkiye oranının %40 altındadır.

Tablo 1. Ana Sektörlere Göre GSKD Yıllık ve 2004-2008 Artış Hızları (%)

	Türkiye				
	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2004-2008
Gayri Safi Katma Değer	15.5	16.9	12.9	13.3	72.7
Tarım	14.6	3.2	2.7	12.3	36.4
Sanayi	15.8	17.7	11.1	11	68
Hizmetler	15.6	18.9	15.2	14.4	81.2
	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya				
	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2004-2008
Gayri Safi Katma Değer	15.1	16.4	10	17.6	73.3
Tarım	11	1.7	-2.7	29.1	41.7
Sanayi	19.6	24.6	16.6	9.4	90
Hizmetler	15.2	19.2	11.6	17.5	80.1

Kaynak: (TÜİK)

TR83 bölgesinin yıllara göre gelişme hızına bakıldığında 2004-2008 yılları arasında bölgenin %73,3'lük bir gelişme hızı gösterdiği görülmektedir. Bu oran, %72.7 olan Türkiye ortalaması ile hemen hemen aynı miktardadır. Samsun ilinin yer aldığı TR83 bölgesi ana sektörlere göre Gayri Safi Katma Değer (GSKD) açısından bakıldığında sektör sıralaması açısından Türkiye'nin genel resmini yansıtsa da, artış hızı açısından Türkiye'de en büyük artış %81,2 ile hizmetler sektöründe iken bu bölgede en büyük artış %90 ile sanayi sektöründedir. 2004-2008 yılları arasındaki artış sanayi sektöründe Türkiye'ye oranla %25 oranında daha fazla artarken, artış oranı tarım sektöründe %10 daha fazladır. Hizmetler sektörünün gelişimi ise Türkiye paralelinde gerçekleşmiştir.

TR83 bölgesinde kişi başına GSKD artışı Türkiye'ye oranla 2004-2008 yılları arasında daha hızlı artarken, bu oran 8.855 TL ile Türkiye ortalamasından %24 oranla daha düşüktür.

Samsun ilinin yatırım teşviklerinden aldığı paya yıllar bazında bakıldığında inişli çıkışlı bir tablo belirmektedir. Son 11 yılda sabit yatırımın 2.792 milyon TL ile en yüksek miktara çıktığı yıl 2009'dur. Bu, Samsun ilinin toplam yatırım teşviklerinden oransal olarak da aldığı en yüksek paydır (%7,8). 2012 yılı itibariyle bu pay 321 milyon TL ile toplam yatırım teşvikleri içerisinde %1'lik bir paya gerilemiştir. 2011 yılında sabit yatırımların miktarı açısından bakıldığında Samsun ili Türkiye geneli 81 il sıralamasında 27. sırayı almıştır. Bu yatırımların etkisiyle ortaya çıkan istihdama göre bölgede Samsun ilk sırayı alırken, Türkiye içerisinde 21.sırada yer almaktadır. İllerin iktisadi ve sosyal kalkınma yolundaki performanslarının izlenmesini amaçlayan Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksine (SEGE) göre Samsun ili, TR-83 bölgesi içinde ilk sırada yer alırken, Türkiye içindeki yeri 33. sıradır. SEGE sıralaması ile sabit yatırımların sıralaması bölge içinde bir paralellik göstermektedir. Yaratılan istihdam açısından ise Samsun'da yapılan sabit yatırımların etkisi bölgedeki diğer illere göre daha olumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasına göre TR-83-2011

İl	SEGE Sıralaması	Sabit Yatırımlara Göre Sıralama	Yaratılan İstihdama Göre Sıralama	Kamu Yatırımlarına Göre Sıralama
Samsun	33	27	21	21
Amasya	37	30	51	60
Çorum	50	45	60	57
Tokat	57	49	41	51

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı-2011

Kamu yatırımları açısından bakıldığında 2011 yılında Samsun ili toplam 236.326 bin TL ile Türkiye genelinde 21. sırada bulunmaktadır. Bu miktar aynı yıl için gerçekleşen toplam kamu yatırımlarının % 0,65'ine denk gelmektedir. En yüksek kamu yatırımı "diğer kamu hizmetleri" alanında gerçekleşmiştir, bunu ulaştırma-haberleşme alanı izlemektedir.

Tablo 3. Kamu Yatırımlarında İlin Yeri – Türkiye Geneli ve Samsun (2011)

Kamu Yatırımlarında İlin Yeri (2011)			
	Türkiye	Samsun	Samsun (%)
Tarım	4.553.857	44.572	0,98
Madencilik	1.645.680	3.998	0,24
İmalat	400.46	-	
Enerji	3.133.027	6.67	0,21
Ulaştırma – Haberleşme	10.782.483	60.859	0,56
Turizm	256.357	-	
Konut	408.376	2.116	0,52
Eğitim	5.161.277	29.411	0,57
Sağlık	2.162.564	27.25	1,26
Diğer Kamu Hizmetleri	7.896.206	61.45	0,78
TOPLAM	36.400.287	236.326	0,65

Kaynak: (TÜİK)

Yatırım teşvikleri altyapı, işgücü ve coğrafi avantaj gibi pekçok faktöre bağlıdır. Teşvikler, tüm illerde aynı etkiyi yaratmasa da; illerin ekonomik gelişimlerini değerlendirmek için yatırım teşviklerinden ve kamu yatırımlarından aldıkları paylar ile kendi kaynaklarını birlikte düşünmek gerekmektedir. Bu anlamda ilde kurulan ve kapanan firma istatistiklerine bakmak ilin genel ekonomik faaliyetleri anlamında bir fikir vermektedir.

Tablo 4. Kurulan, Kapanan Şirket İstatistikleri

YIL	SAMSUN İLİ KURULAN/KAPANAN ŞİRKET İSTATİSTİKLERİ							
	KURULAN			TASFİYE		KAPANAN		
	ŞİRKET	KOOP.	GER. KİŞİ TİC. İŞL.	ŞİRKET	KOOP.	ŞİRKET	KOOP.	GER. KİŞİ TİC. İŞL.
2000	233	15	346	97	44	28	12	146
2001	208	20	251	83	47	45	32	229
2002	210	18	357	83	34	27	14	217
2003	196	17	603	130	40	76	9	234
2004	239	16	548	126	29	97	30	242
2005	353	38	497	101	33	103	22	163
2006	411	32	402	115	40	81	20	221
2007	435	29	371	100	19	92	29	227
2008	372	19	346	113	33	96	17	522
2009	342	10	347	124	27	88	21	322
2010	443	14	335	148	23	100	21	432
2011	427	8	536	182	34	124	25	247
2012-10 AYLIK	229	9	523	145	26	102	22	507

Kaynak: TOBB

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) verileri ışığında, Samsun ilinde kurulan ve kapanan firma istatistiklerine bakıldığında 2012 yılı ilk 10 ayında, 2011 yılına göre şu tür değişimler izlenmektedir:

- Kurulan şirket sayısı %46 azalmıştır.
- Kapanan şirket sayısı %17 azalmıştır.
- Kurulan kooperatif sayısı %13 artarken, kapanan kooperatif sayısı %12 azalmıştır.
- Kurulan gerçek kişi sayısı %2 azalırken, kapanan gerçek kişi işletme sayısı %105 artmıştır.
- Tasfiyeye giren şirket sayısı %20, tasfiyeye giren kooperatif sayısı %23 azalmıştır.

Bu durumda, değişimin en çok gerçek kişi işletmelerinde yaşandığını; şirket kurulma oranlarında azalma olsa da kapanma oranlarının da azalma olduğu; değişimin en az yaşandığı firmaların ise, kapanma oranları ile kurulma oranlarının birbirine yakın olduğu, kooperatifler olduğunu söylemek mümkündür.

1.2 Nüfus Göstergeleri

İşgücü piyasası ile demografik yapı arasında çok ciddi bir ilişki vardır. Çalışma çağı, nüfusun artması veya azalması istihdam ve işsizlik oranlarını doğrudan etkilemektedir. Örneğin Türkiye geneline bakıldığında işgücü piyasasının temel özelliklerinden birisi çalışma çağı nüfusunun istihdamdan daha hızlı artması ve artan nüfusa yeterli iş imkanlarının sağlanamamasıdır (DPT, 2007: 30).

Samsun iline ilişkin 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sistemi Sonuçlarına bakıldığında, ilin toplam nüfusunun 1.251.729 kişi olduğu görülmektedir. Bu nüfusu ile Samsun ili Türkiye toplam nüfusunun %1,7'sini oluşturmaktadır. İlin nüfusu içerisinde kadın-erkek oranı birbirine çok yakındır. Nüfusun %49,3'ü erkek, %50,7'si kadınlardan oluşmaktadır.

Samsun ilinin yaş gruplarına göre nüfus dağılımı incelendiğinde, 15-19 yaş aralığından sonra gelen yaş aralıklarındaki nüfusun kendinden önceki yaş aralıklarındaki nüfustan az olduğu görünmektedir. Bunun nedeni genç nüfusun göç etmesi veya doğurganlığın azalması olabilir. Dolayısıyla uzun dönemde şu

andaki mevcut işgücünü il içinden desteklemeyen bir işgücü açığı oluşabileceği varsayılmaktadır.

Grafik 2. Samsun İli Nüfus Piramidi, 2011

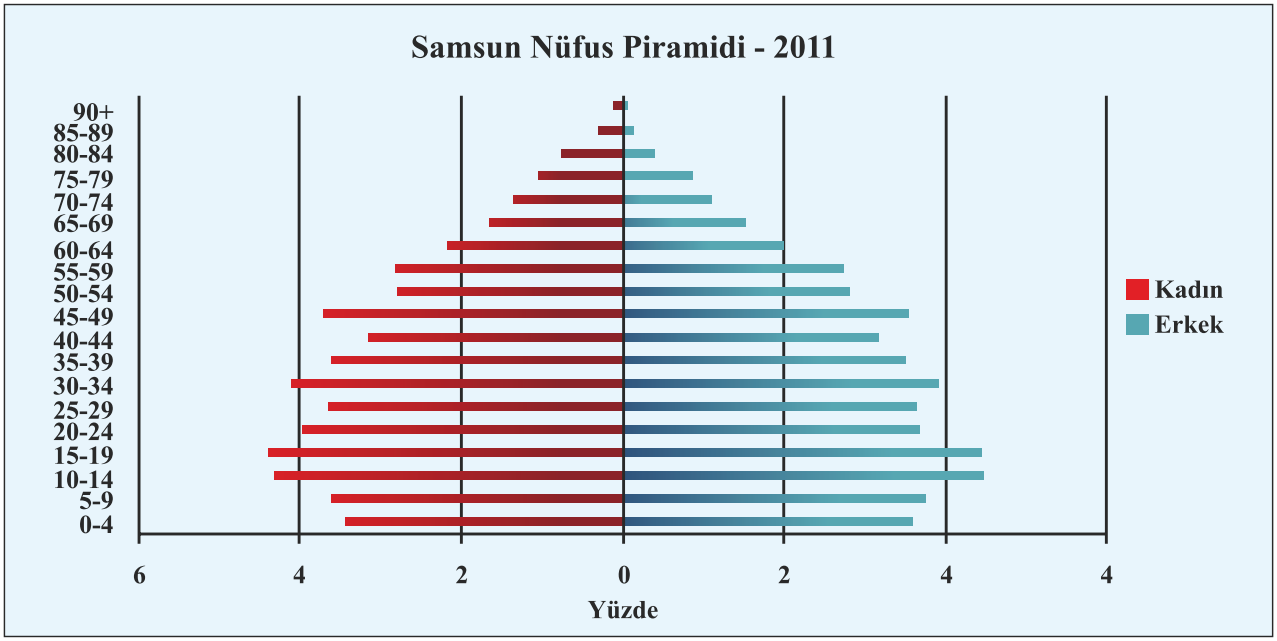

Kaynak: (TÜİK)

Samsun ilinde çalışma yaşı (15-64) nüfus 847.581 kişidir. Bu grubun toplam nüfus içindeki oranı %67,7'dir; bu da %67,3 olan Türkiye ortalamasına hayli yakındır. Bu grubun Samsun içinde cinsiyet dağılımı %49,5 erkek, %50,5 kadın nüfus oranlarıyla birbirine çok yakındır. Samsun ilinde 0-14 yaş aralığında yer alan çocukların oranı %23,1'dir; bu oranla Türkiye ortalaması olan %25,3'lük orandan 2 puan düşüktür. Samsun ilinde 65 yaş üstü nüfusun ilin toplam nüfusuna oranı ise %9,2 ile %7,3'lük Türkiye ortalamasından yüksektir.

Grafik 3. Çalışma Yaşı ve Cinsiyete Göre Nüfus, Samsun, 2011

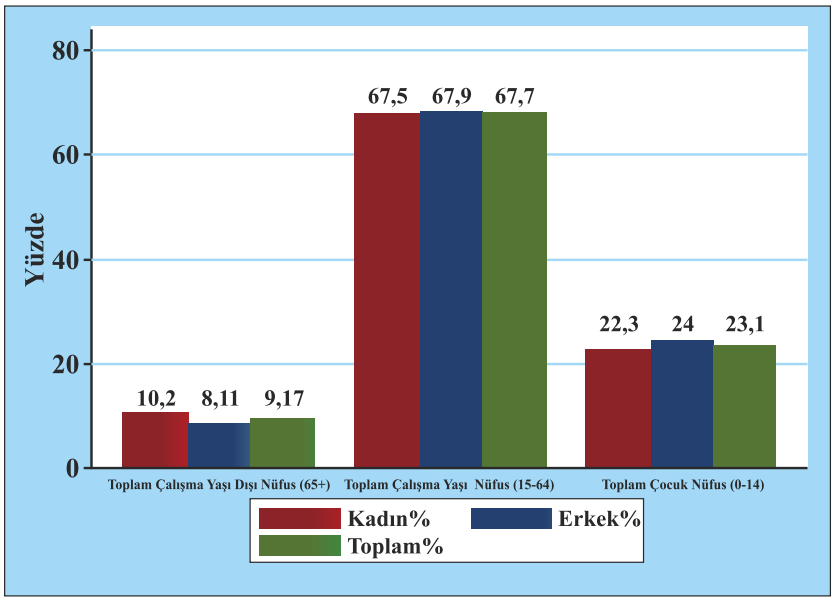

Kaynak: (TÜİK)

Yerleşim yerlerine göre nüfusa bakıldığında Samsun ili toplam nüfusunun %66,1'i il veya ilçe merkezlerinde, %33,9'u ise belde veya köylerde yaşamaktadır. İl veya ilçe merkezlerinde yaşayanların oranının Türkiye geneli olan %77'den daha düşük olduğu görünmektedir. Yani Samsun ilinde kırsal alanda yaşayanlar Türkiye ortalamasından daha fazladır.

Grafik 4. Yerleşim Yerlerine Göre Nüfus, Samsun, 2011

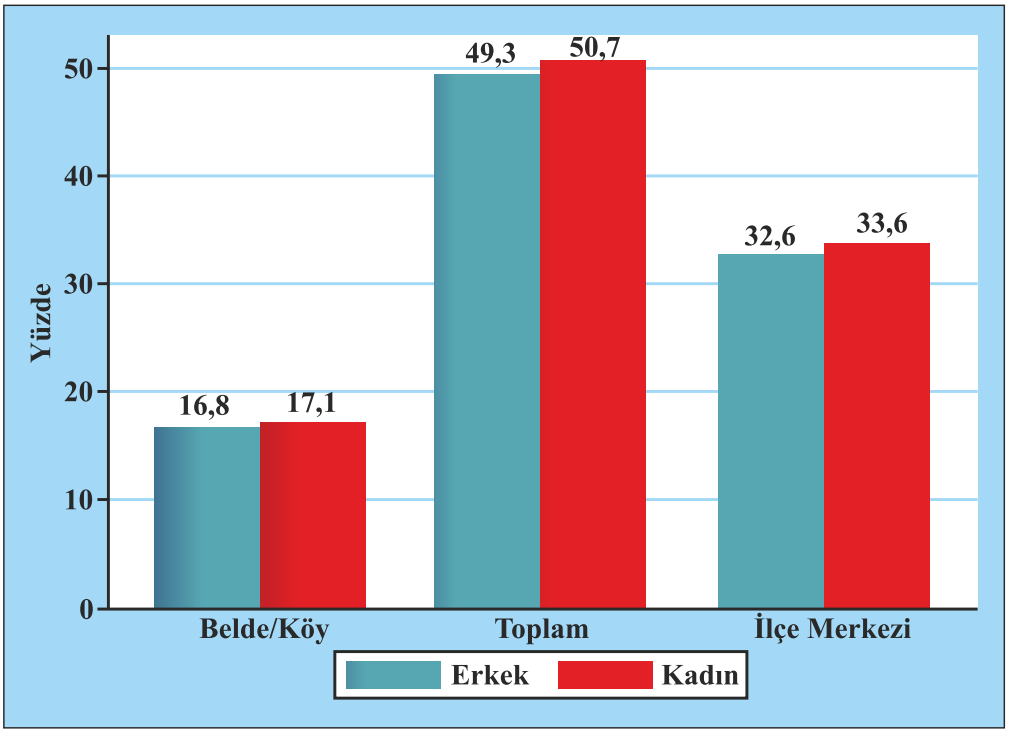

Kaynak: (TÜİK)

Samsun ilinin nüfus büyüklüğüne göre nüfusu en fazla olan ilçeleri sırasıyla İlkadım, Bafra, Çarşamba, Atakum ve Vezirköprü'yken, nüfusu en az olan ilçeler ise Asarcık, Ladik ve Yakakent olarak sıralanmaktadır (TÜİK, 2011: 41).

Samsun ilinin ilçeleri bazında şehir-köy nüfusuna bakıldığında, 2010 yılı itibariyle il veya ilçe merkezlerinde yaşayan nüfusun en yoğun olduğu ilçeler İlkadım (%98,72), Atakum (%91,40), Canik (%77,78) ve Tekkeköy (%74,75) olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan kırsal nüfusun çok ağırlıklı olduğu ilçeler ise Asarcık, Vezirkörü ve Ayvacık'tır.

Grafik 5. İlçeler Şehir-Köy Nüfus Yüzde Oranı, Samsun, 2011

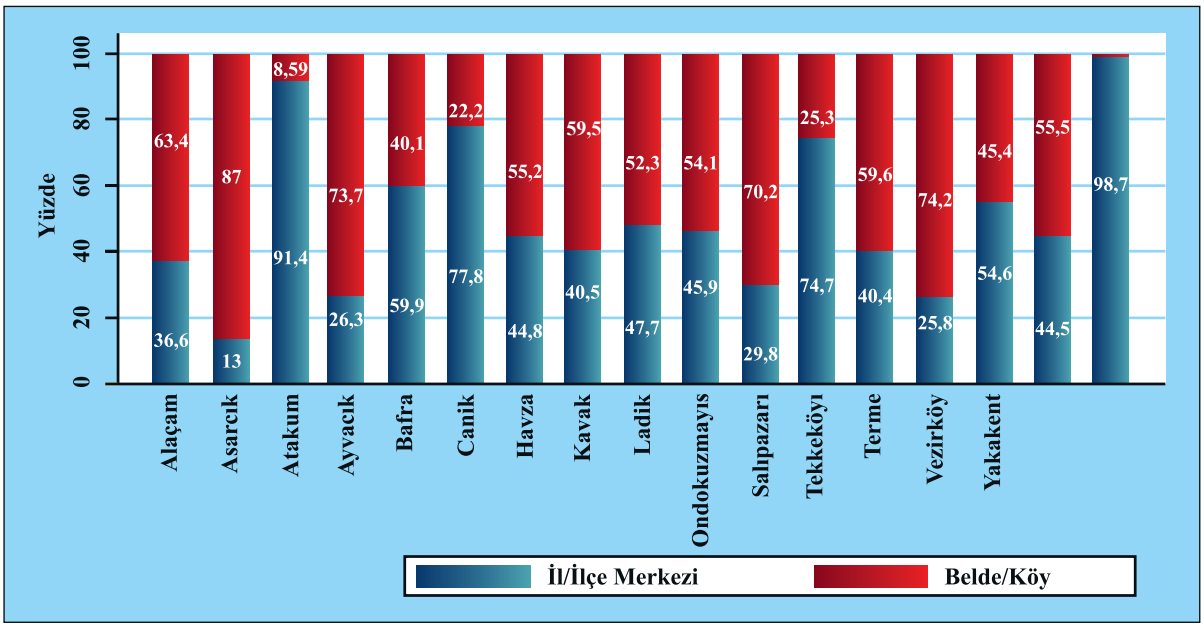

Kaynak: Samsun Valiliği (2011) İstatistiklerle Samsun 2010

Nüfus artış hızı işgücü piyasasına gireceği varsayılan nüfusun miktarını göstermesi açısından anlamlı bir göstergedir. 2010-2011 döneminde Samsun ilinde ‰-0,7 olarak gerçekleşen nüfus artış hızı, Türkiye ortalaması olan ‰13,5'in hayli altındadır. Bu dönem itibariyle yıllık nüfus artış hızının en yüksek olduğu ilçeler Atakum (‰57,7), Canik (‰8,8) ve Çarşamba (‰1,3); yıllık nüfus artış hızının en düşük olduğu ilçeler ise Alaçam (‰-25,5), Ayvacık (‰-25,1) ve Salıpazarı'dır (‰-24,4).

Grafik 6. Yıllara Göre Nüfus Artış Hızı, Türkiye ve Samsun (Binde)

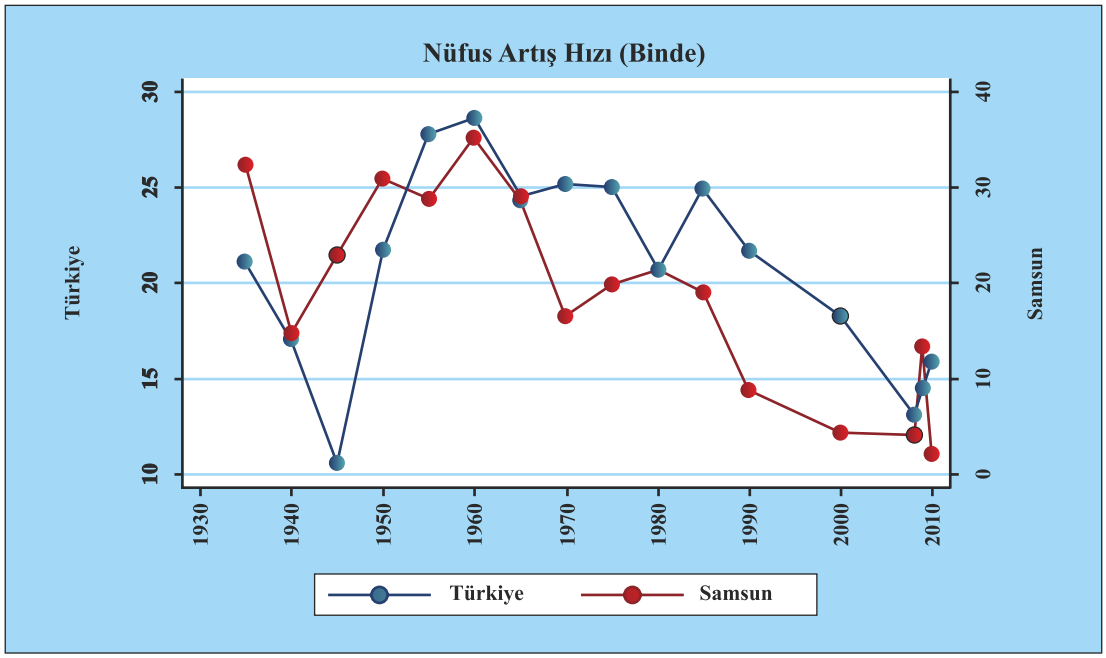

Kaynak: (TÜİK)

Samsun 8.950 kilometre karellik yüzölçümüyle Türkiye'nin %1,2'sini kaplamaktadır. 2010 yılında Samsun ilindeki nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının 44 puan üzerinde gerçekleşmiştir. Nüfus yoğunluğu ile işgücü piyasası arz-talep eşleştirmeleri arasında çeşitli ilişkiler kurulabilir. Mesela nüfus yoğunluğu fazla olan yerlerde işgücü piyasasında taraflar arasında sosyal ağların daha yakın olacağı ve etkin çalışacağı ve iletişimin daha fazla ve daha çabuk gerçekleşeceği, dolayısıyla da daha az masraf ve çabayla eşleştirme olabileceği düşünülebilir. Samsun ilinin nüfus yoğunluğu en fazla olan ilçeleri İlkadım, Atakum, Canik; nüfus yoğunluğu en düşük ilçeleri ise Yakakent, Ladik ve Kavak'tır.

Samsun ili göç oranlarına bakıldığında Samsun'un göç veren bir il olduğunu söylemek mümkündür. 2010-2011 yılına bakıldığında Samsun'dan göç eden insanların net sayısının 8.305 olduğu görülmektedir. Toplam göç edenler arasında en büyük paya sahip yaş grubunun 15-39 olması ve Samsun ilinin en çok göç verdiği şehirlerin İstanbul ve Ankara (Samsun Valiliği, 2010: 26-27) gibi şehirler olması, göçün ağırlıklı olarak iş olanakları ve eğitim sebepleriyle gerçekleştiğini düşündürmektedir. Samsun ilinin aldığı göç açısından en ağırlıklı yaş grubu 20-29 yaş olarak görünmektedir.

Tablo 5. Yıllara Göre Nüfus, Alınan Göç, Verilen Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı

Yıl	Samsun				
	ADNKS 2011 Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
2007-2008	1.233.677	35.404	40.633	-5.229	-4,23
2008-2009	1.250.076	38.874	39.581	-707	-0,57
2009-2010	1.252.693	35.418	44.825	-9.407	-7,48
2010-2011	1.251.729	35.103	43.408	-8.305	-6,61

Kaynak: (TÜİK)

Daha önce de belirtildiği gibi, Samsun ilinde çalışma yaşı nüfus oransal olarak Türkiye genelinden az miktarda yüksek olsa da, ildeki çocukların (0-14 yaş nüfus) oranı, Türkiye genelinden düşük; yaşlıların (65 yaş üzeri nüfus) oranı ise Türkiye genelinden yüksektir. Bu durum, yaş bağımlılık oranlarına da yansımaktadır. 2011 yılı itibariyle Samsun ilinde ortanca yaş 32'dir, bu da Türkiye ortanca yaşından 2,3 yaş daha büyüktür (TÜİK, 2011: 9-11). 2010 yılı itibariyle Samsun ilindeki ortanca yaş üzerinden yaş ve bağımlılık oranlarına bakıldığında, ildeki toplam yaş bağımlılık oranının (%48,2), Türkiye geneline ait oranlara (%48,9) hayli yakın olduğu görülmektedir. Ancak %13,2 olan yaşlı bağımlılık oranı %10,8 olan Türkiye genelinden yüksek; %35 olan genç bağımlılık oranı ise %38,1 olan Türkiye genelinden düşüktür (TÜİK).

Tablo 6. Ortanca Yaş ve Yaş Bağımlılık Oranı, Türkiye ve Samsun, 2007-2010

Ortanca yaş ve yaş bağımlılık oranı					
	2007	2008	2009	2010	2011
Türkiye					
Ortanca yaş	28,27	28,47	28,77	29,22	29,7
Toplam yaş bağımlılık oranı	50,36	49,51	49,25	48,89	47,53
Yaşlı bağımlılık oranı (65+ yaş)	10,65	10,23	10,46	10,76	9,43
Genç bağımlılık oranı (0-14 yaş)	39,71	39,28	38,79	38,12	38,1
Samsun					
Ortanca yaş	29,63	30,21	30,57	31,19	31,99
Toplam yaş bağımlılık oranı	50,61	49,48	48,75	48,21	47,68
Yaşlı bağımlılık oranı (65+ yaş)	12,49	12,36	12,71	13,22	13,55
Genç bağımlılık oranı (0-14 yaş)	38,12	37,12	36,04	34,99	34,13

Kaynak: TÜİK

Yaş bağımlılık oranı çalışma yaşındaki her 100 kişinin teorik anlamda bakmak zorunda olduğu çalışma yaşı dışında kalan yaşlı ve çocuk nüfusunu belirtmesi bakımından anlamlıdır. Yani bu oran üretime katkıda bulunan çalışma yaşındaki nüfusun kendileri ile birlikte üretime katılamayan nüfusa da yetecek kadar üretimde bulunması gerektiğini göstermektedir. Samsun ilinde yaş bağımlılık oranı son beş yıldır düşme eğilimindedir. 2007 yılında %51'ye yakın olan oran, 2011 yılına gelindiğinde %48'in altına düşmüştür. Bağımlılık oranının yüksek olması kalkınmayı olumsuz etkileyeceği için, böyle bir düşüş trendi olumludur.

1.3 Eğitim Göstergeleri

Samsun ilinde çalışma yaşı nüfusa ilişkin eğitim istatistiklerine bakıldığında, en çarpıcı nokta bu grup nüfusun büyük bölümünün (%69,4) lise altı eğitimlilerden oluşmasıdır. Çalışma yaşı nüfusun en büyük oranda (%31,2) ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bunu ilköğretim ve ortaokul veya dengi okul mezunları (%24,2) ile lise veya dengi okul mezunları (%18,7) izlemektedir. Samsun ilinde çalışma yaşı nüfusun toplam %6'sı okuma yazma bilmeyen, %8'i ise okuma yazma bilmesine rağmen bir okul bitirmemiş olan nüfustan oluşmaktadır. Yüksek okul/üniversite ve yüksek lisans/diploma sahibi çalışma yaşı nüfus ise toplam içerisinde sadece %9,2'lik bir orana sahiptir. Samsun ilinde lise ve dengi okullardan başlayarak yüksek okul/üniversite mezunu olanların oranı Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Yani Samsun ilindeki çalışma yaşı nüfus Türkiye genelindeki çalışma yaşı nüfustan daha düşük eğitimlidir.

Grafik 7. Çalışma Yaşı Nüfusun Bitirilen Eğitime Göre Dağılımı, Samsun, 2011

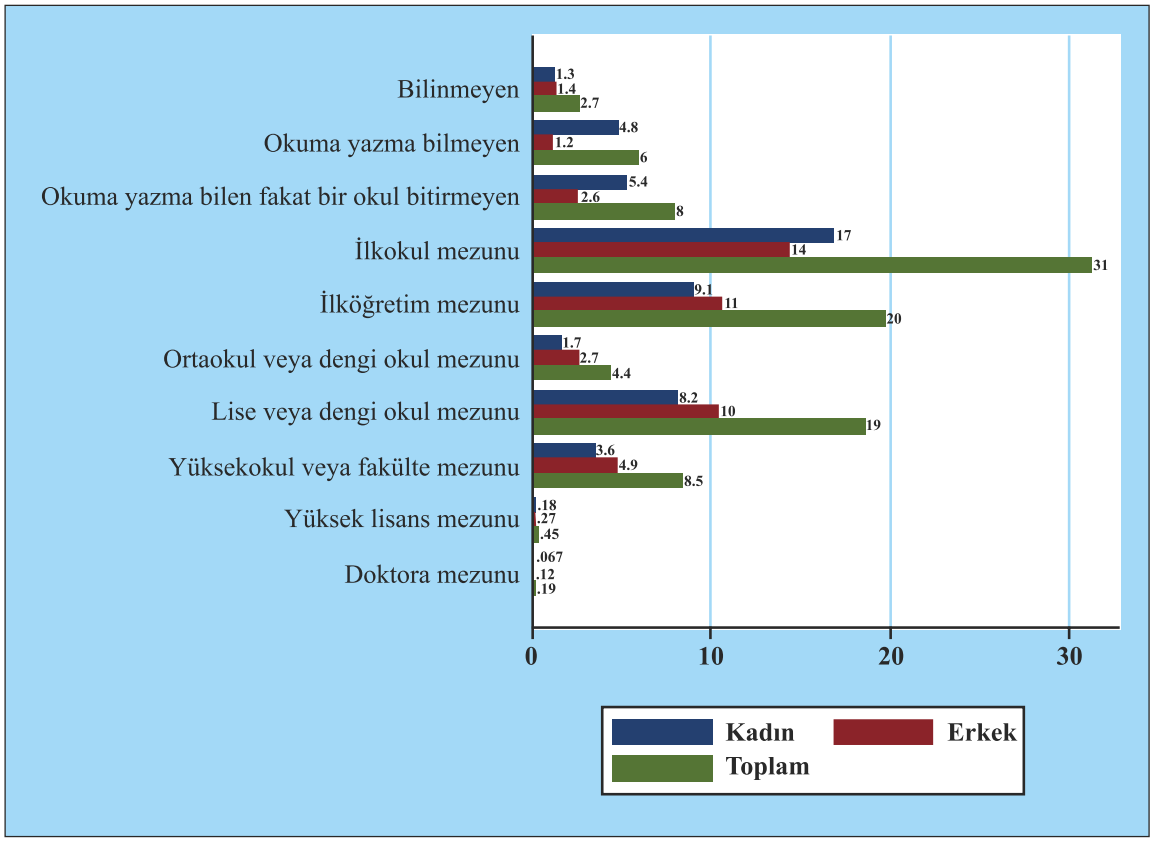

Kaynak: (TÜİK)

Türkiye genelindekine benzer bir şekilde Samsun'da da çalışma yaşı kadınlarla çalışma yaşı erkekler arasında eğitim açısından kadınlar aleyhine bir eşitsizlik bulunmaktadır. Bitirilen eğitim açısından kadınlarla erkekler arasındaki sayıya bakıldığında açının en dar olduğu eğitim seviyesi ortaokul veya dengi okullardır. Eğitim seviyesi yükseldikçe mezun olan çalışma yaşındaki kadın sayısı maalesef azalmaktadır. Samsun ilinde çalışma yaşındaki kadınların %74'ü ortaokul veya dengi okullar ve altı eğitim seviyesindedir. Bu oran erkekler açısından bakıldığında %65'tir.

Samsun ilinde 2011/2012 öğrenim yılında ortaöğretimde okuyan toplam öğrenci sayısı 45.767 ilen mesleki ve teknik ortaöğretimde okumakta olan toplam öğrenci sayısı 37.481'dir. Son 5 yılda ortaöğretim okullarında okuyan öğrenci sayısındaki artış oranı %44 iken, genel ortaöğretim okulları için bu oran %32 ve mesleki ve teknik ortaöğretim okulları için ise bu oran %63'tür.

Tablo 7. Ortaöğretimde Okuyan Toplam Öğrenci Sayısı, Samsun, 2010-2012

Ortaöğretimde Okuyan Toplam Öğrenci Sayısı		
	Samsun	
	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim
2007/2008	34.55	23.01
2008/2009	38.373	28.814
2009/2010	44.417	35.557
2010/2011	46.457	37.771
2011/2012	45.767	37.481

Kaynak: MEB İstatistikleri Örgün Eğitim 2010-2011/2011-2012

2010-2012 arasındaki iki okul dönemi okullara yeni kayıtlar açısından karşılaştırıldığında, Türkiye genelinde ilköğretim okullarına yapılan yeni kayıtlarda artış olmasına rağmen, Samsun ilinde bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu durum kısmen Samsun ilinde nüfus artış hızının ve genç bağımlılık oranın düşüklüğü ile ve Samsun ilinin göç veren bir il olmasıyla ilgili olabilir. Ortaöğretime bakıldığında, Türkiye genelini de yansıtacak bir şekilde, genel ortaöğretime kayıtların azaldığı, ancak bunun yanında mesleki ve teknik ortaöğretim okullarına kayıtların yükselmekte olduğu gözlenmektedir.

Samsun ilinde mesleki ve teknik öğretimde okuyan öğrenci sayısındaki artış oranıTürkiye oranına paralel ve önemli sayılacak bir artış oranıdır. Samsun ili için kadınların mesleki ve teknik eğitimi tecihleri erkeklere oranla yaklaşık 2 kat fazla olarak gerçekleşmiştir. 2007/2008 öğretim yılından 2011/2012 öğretim yılına kadarki 5 sene zarfında mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim okullarında okuyan kadın sayısınsa %90 artış mevcuttur. Bu oran Türkiye geneline bakıldığında %80'dir. Mesleki ve teknik eğitim veren okullarda okuyan erkekler öğrenciler için 5 yıllık artış oranı Türkiye geneli için %55 ve Samsun ili içinse %46'dır. Yani kadınların mesleki ve teknik öğrenimi tercih etme oranı erkeklere göre daha fazladır. Bu hususun Samsun ili için kadınların işgücüne katılımındaki artışı destekler durumda olması beklenmektedir.

Tablo 8. İlk ve Ortaöğretimde Yeni Kayıt ve Mezun Öğrenci Sayısı, Samsun, 2007-2012

	İlköğretim			Orta öğretim			Mesleki ve teknik orta öğretim		
Öğretim yılı	Okuyan	Yeni kayıt	Mezun	Okuyan	Yeni kayıt	Mezun	Okuyan	Yeni kayıt	Mezun
Toplam									
2007/2008	188.411	21.824	22.403	34.55	8.315	8.48	23.01	7.815	5.34
2008/2009	182.814	20.707	23.105	38.373	8.883	4.06	28.814	8.915	2.079
2009/2010	180.588	19.309	22.631	44.417	9.049	6.838	35.557	8.45	3.554
2010/2011	175.244	18.489	22.486	46.457	9.624	7.097	37.771	8.337	5.021
2011/2012	173.309	18.489	21122	45.767	11.903	7025	37.481	12.128	5.973
Erkek									
2007/2008	96.423	11.293	11.683	16.932	4.113	4.07	14.024	4.747	3.384
2008/2009	93.376	10.611	11.894	18.579	4.466	2.155	16.3	5.045	1.392
2009/2010	92.206	10.058	11.671	19.988	4.362	2.997	18.972	4.774	1.967
2010/2011	89	9.8	11.614	23.372	4.686	3.227	21.287	4.68	2.87
2011/2012	87.986	9.531	11380	21.849	4.283	3.234	20.476	5.18	3.41
Kadın									
2007/2008	91.988	10.531	10.72	17.618	4.202	4.41	8.986	3.068	1.956
2008/2009	89.438	10.096	11.211	19.794	4.417	1.905	12.514	3.87	687
2009/2010	88.352	9.251	10.96	21.045	4.687	3.841	14.585	3.676	1.587
2010/2011	86.244	9.247	10.872	23.085	4.938	3.87	16.484	3.657	2.151
2011/2012	85.323	8.958	10742	23.918	4.656	3.791	17.005	4.143	2.563

Kaynak: MEB

2010-2012 yılları arasındaki iki öğrenim dönemine ilk ve ortaöğretimden mezun öğrenci sayısı açısından bakıldığındaysa hem Türkiye genelinde, hem de Samsun ili özelinde yine meslek ve teknik ortaöğretim okullarından mezun olan öğrencilerin sayısında bir artış dikkati çekmektedir. Samsun ili için ilköğretim ve genel ortaöğretim mezun sayılarında iki dönem arasında ciddi bir değişiklik olmamıştır. Samsun ilinde 2010/2011 dönemi sonunda ilköğretimden mezun olan öğrenci sayısı ile 2011/2012 döneminde genel ortaöğretim ile mesleki ve teknik ortaöğretime kayıt olan öğrenci sayısı arasında 3.860 öğrencilik bir fark vardır. İlköğretim mezunlarının %17,5'ina tekabül eden bu kesimin kısmi oranlarda örgün öğretime devam etmediği, açık öğretim kapsamına geçtiği ya da göç yoluyla ilden ayrıldığı düşünülebilir.

Samsun ilinde ortaöğretim okullarına kayıt olan öğrencilerin %19'unun okullarından mezun olamadıkları görülmektedir. Bu oran genel eğitim veren ortaöğretim kurumları için %16 iken mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumları için aynı oran %24'tür. Erkekler için bu oran toplamda %25 iken, kadınlar için ise %13'tür. Mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında kayıt olan erkek öğrencilerin %28'i, kadın öğrencilerin ise %16'sı mezun olamamaktadırlar.

Tablo 9. İlk ve Ortaöğretimde Yeni Kayıt ve Mezun Öğrenci Sayısı, Türkiye ve Samsun, 2010-2012

İlk ve Ortaöğretimde Yeni Kayıt ve Mezun Öğrenci Sayısı			
	Türkiye		
	İlköğretim	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim
2010/2011 dönemi yeni kayıt	1.257.457	527.275	470.782
2011/2012 dönemi yeni kayıt	1.285.550	513.896	525.069
2009/2010 dönem sonu mezun sayısı	1.185.938	399.478	263.416
2010/2011 dönem sonu mezun sayısı	1.226.473	392.064	314.448

İlk ve Ortaöğretimde Yeni Kayıt ve Mezun Öğrenci Sayısı			
	Samsun		
	İlköğretim	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim
2010/2011 dönemi yeni kayıt	19.047	9.624	8.337
2011/2012 dönemi yeni kayıt	18.489	8.939	9.323
2009/2010 dönem sonu mezun sayısı	22.486	7.097	5.021
2010/2011 dönem sonu mezun sayısı	22.122	7.025	5.973

Kaynak: MEB İstatistikleri Örgün Eğitim 2010-2011/2011-2012

2. Bölüm

Samsun İli İşgücü Piyasası

İşgücü piyasasının genel bir resmini çıkartabilmek için işgücüne katılım, istihdam ve işsizlik oranlarına cinsiyet eşitliği, eğitim durumu, sektörler arası dağılım gibi göstergeler ışığında bakmak gerekmektedir. Bu tür bir analiz için gerekli verilerin çoğu TÜİK Hane halkı İşgücü Anketlerine dayanmaktadır. Ancak bu verilerin büyük bölümü Samsun iline özel değildir; NUTS2 bölümlemesinde Samsun, Tokat, Çorum ve Amasya illerini kapsayan TR83 bölgesi bütününde mevcuttur. Dolayısıyla bu bölümde sunulacak analiz Samsun ili özelinden ziyade, bölgesel özellikleri yansıtmaktadır. Ancak bu analiz mümkün olduğu ölçüde Samsun iline ait verilerle de zenginleştirilmeye çalışılacaktır.

TR83 bölgesine nüfus, istihdam, işsizlik ve işgücü dışı nüfus olarak bakıldığında, geniş yaş grubu (15-55+ yaş) toplam nüfusun 2.005.000 kişi olduğu, 1.052.000 kişilik nüfusun işgücü piyasasında çalışan veya işsiz olarak yer aldığını (%52,5), 953.000 kişinin ise işgücü içerisinde yer almadığını (%47,5) görmek mümkündür. İşgücünün içinde ve dışında bulunan en ağırlıklı nüfusun eğitim durumu lise altı derecesindedir.

Tablo 10. TR83 Eğitim Durumuna Göre Nüfus, İstihdam ve İşsizlik Oranları (%), 2011

	Nüfus Oranı	İşgücü Katılım Oranı	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı	İşgücü dışı nüfus
Okuma yazma bilmeyen	13,2	7,8	8,1	1,8	19,1
Lise altı	64,8	64,7	65,5	51,8	65,0
Lise	13,7	14,9	14,4	25,0	12,3
Yüksek okul	8,3	12,5	12,0	21,4	3,7
Toplam	**100**	**52,5**	**49,7**	**5,3**	**47,5**

Kaynak: (TÜİK)

2.1 İşgücüne Katılım

Türkiye geneline bakıldığında işgücü piyasasının en büyük sorunlarından bir tanesi çalışma yaşı nüfusun, işgücüne katılım oranının düşük olmasıdır. Bu sorun her yıl Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan İlerleme Raporlarında da dile getirilmektedir. Özellikle de kadınların işgücüne katılma oranlarındaki düşüklük, her ne kadar son bir kaç yılda az miktarda artmış ve 2011'de %28,8'e ulaşmış olsa da hala Avrupa Birliği ortalamalarının çok altındadır.

Geniş yaş grubuna (15-55+ yaş) göre sivil nüfusa bakıldığında TR83 bölgesi için sivil nüfusun %52,5'i işgücüne katılmaktadır. Bu oranla bölge 2011 yılı için %49,9 olan Türkiye ortalamasından 2-3 puan yüksek bir görünüm vermektedir.

Tablo 11. Geniş Yaş Grubu ve Eğitim Durumuna Göre Sivil Nüfus ve İşgücü, Türkiye ve TR83, 2011

	Toplam Sivil Nüfus	Toplam İşgücü	İşgücüne Katılım Oranı
Türkiye			
Okuma yazma bilmeyen	5.863	1.204	20,54
Lise altı	26.171	15.682	59,92
Lise ve dengi meslek okulu	9.286	5.365	57,78
Yükseköğretim	5.643	4.476	79,32
Toplam	**53.593**	**26.727**	**49,87**

	Toplam Sivil Nüfus	Toplam İşgücü	İşgücüne Katılım Oranı
TR83: Samsun, Tokat, Çorum, Amasya			
Okuma yazma bilmeyen	264	82	31,06
Lise altı	1.3	681	52,38
Lise ve dengi meslek okulu	274	157	57,3
Yükseköğretim	167	132	79,04
Toplam	**2.005**	**1.052**	**52,47**

Kaynak: (TÜİK)

TR83 bölgesinde işgücüne katılım oranları cinsiyete göre incelendiğinde, kadınların işgücüne katılım oranı %36 iken, bu oran erkekler için %69,9'dur. Bu bölgede kadınların işgücüne katılımı 2011 yılında Türkiye'de %28,8 olan kadınların işgücüne katılım oranından yüksek seviyede bulunmasına rağmen, yine de erkeklerle kadınlar arasında işgücüne katılım anlamında ciddi bir eşitsizliğe işaret etmektedir. Aradaki farkın bir sebebinin bölgede tarım sektörünün ağırlığı ve bu sektörde ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar olduğu düşünülebilir.

Bölgede işgücüne katılıma yaş açısından bakıldığında ise işgücüne katılımın 25-54 arası yaş gruplarında ağırlık kazandığı görülmektedir. Erkeklerde ve kadınlarda işgücüne katılımın en yüksek olduğu yaş aralığı 25-34'tür. Bu yaş aralığındaki kadınların %49'u, erkeklerin ise %92,9'u işgücü içerisinde yer almaktadır.

Grafik 8. Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre İşgücüne Katılım Oranı (%), TR83 bölgesi, 2011

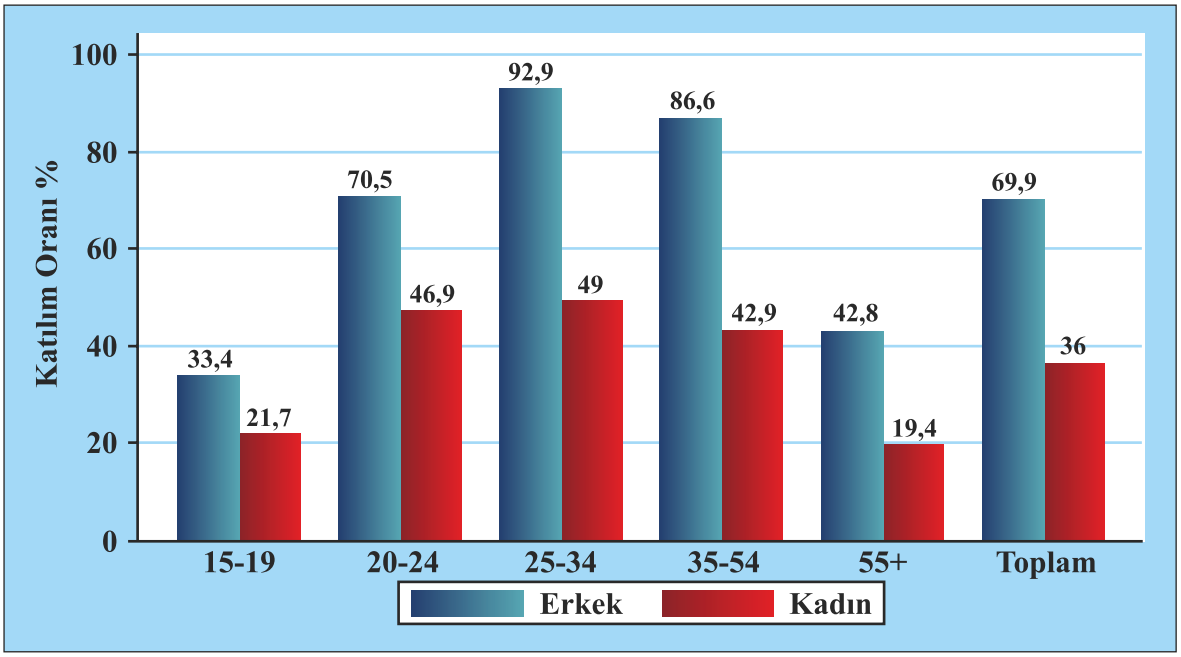

Kaynak: (TÜİK)

Geniş yaş grubu ve eğitim durumuna göre işgücünün niteliğine bakıldığında, Türkiye'deki genel durumu da yansıtan bir şekilde, işgücünün ağırlıklı bölümünü %65'lik bir oranla lise altı derecede eğitimliler oluşturmakta, bunu %15'lik bir oranla lise ve dengi meslek okulu derecesinde eğitimliler takip etmektedir. TR83 bölgesine ait işgücü içerisinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %7,8 iken yükseköğretim derecesinde eğitimlerinin bölgenin toplam işgücü içerisindeki oranı %12,6'dır. İşgücünün ortalama eğitim durumunun düşük olması, bu grup işgücünün ve genellikle de eğitim durumu düşük olan kadınların katma değeri yüksek olmayan işlerde düşük ücretlerle çalışması anlamına gelmektedir (DPT, 2007: 33). Samsun ili işgücü temel göstergeleri itibarıyla Türkiye ortalamalarının üzerinde performans göstermektedir. 2010 yılında itibariyle Samsun ilinde işgücüne katılım oranı %50,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran Türkiye'de %48.8 iken, Samsun ili Türkiye geneli il sıralamasında 36. sırada bulunmaktadır.

2.2 İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus

2011 yılı verilerine göre Samsun ilinin de içerisinde yer aldığı TR83 bölgesinde işgücü dışında kalan nüfus 953.000 kişidir. Bu nüfusun %45,4'ünün işgücü piyasası dışında kalması demektir. Bölgede işgücü dışında kalan kadınların oranı % 61,6 ile erkeklerinkinin (%28,5) iki katından daha fazladır. Samsun ili özelinde işgücü piyasası dışında kalanlar, geniş yaş nüfusun %49,2'sini oluşturmaktadır. Çeşitli nedenlerden ötürü işgücü dışında kalan nüfüsun % 30,7' si erkeklerden % 69,3 'ü ise kadınlardan oluşmaktadır.

TR83 bölgesinde 15-24 yaş aralığında bulunan 438.857 gençten 204.857'si işgücü içerisinde, 234.000'i de işgücü dışında yer almaktadır. İşgücü dışındaki gençlerin ise sadece %60'ı eğitim hayatlarına devam etmektedirler.

Hanehalkı işgücü anketinden elde edilen bir çok gösterge, eğitim düzeyi artışının nüfusun işgücüne katılım oranını arttırdığı gözlemini desteklemektedir. Bu durum erkekler ve kadınlar için yüksek öğrenim seviyesinde hayli belirgindir. Yüksek öğrenim diploması olan yaklaşık üç kadından biri (%28) ve beş

erkekten biri (%17,3) işgücü piyasası dışındadır.

Yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyine göre işgücü dışında bulunma oranı ve nedeni değişmektedir. 2011 yılı itibariyle nedene ve yaşa göre işgücüne dahil olmayanlara bakıldığında TR83 bölgesinde ilk sırada gelen nedenin ev işleri ile meşgul olmak (%40,8) olduğu anlaşılmaktadır. İkinci sırada engelli, yaşlı veya hasta olmak (%19,2), üçüncü sırada ise öğrenci olmak (%16,7) gelmektedir. 20-54 yaş grubu açısından en büyük sebebin ev işleri olması, işgücüne katılmayanların büyük ölçüde kadınlar olduğunu göstermektedir.

Grafik 9. Eğitim Durumuna Göre İşgücü Dışında Bulunma Oranı, TR83 bölgesi (%)

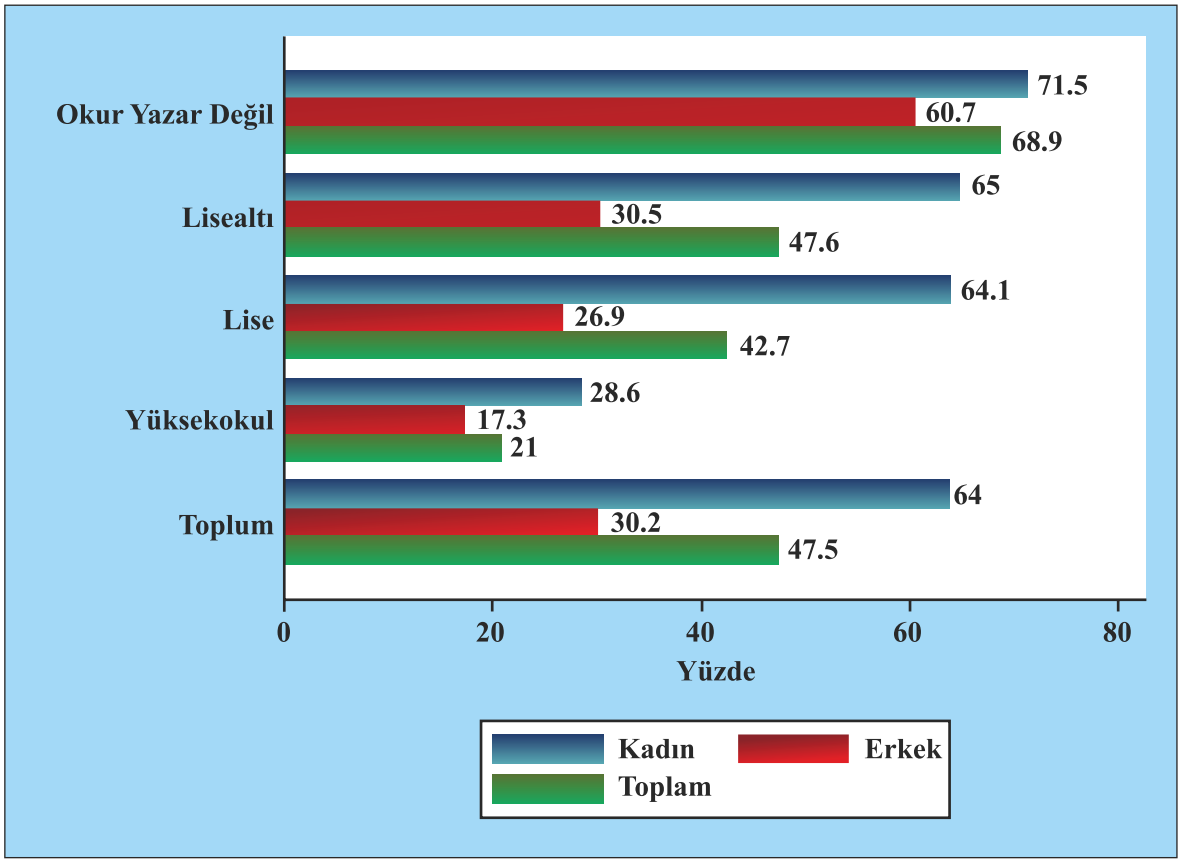

Kaynak: (TÜİK)

Yine 2011 yılı itibariyle nedene ve eğitime göre işgücüne dahil olmayanlara bakıldığında, TR83 bölgesinde ev işleri ile meşgul oldukları için işgücüne katılmayanların büyük çoğunluğunun (%72,3) lise altı eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, düşük düzeyde eğitime sahip olmaktan kaynaklanan bir şekilde ancak düşük ücretli işlerde çalışabilecek olması ve çocuk bakım hizmetlerinin yetersiz ve yüksek ücretli olması nedeniyle kadınların birçoğunun çalışmak yerine ev kadını olarak kaldığını ve ev işleri ile çocuk ve yaşlı bakımıyla ilgilendiğini söylemek mümkündür.

2.3 İstihdam

Samsun ili istihdam oranı 2010 yılı itibariyle %46,8'dir. Bu oran 2009 yılından bu yana TR83 bölgesindekine benzer, ancak Türkiye geneline zıt olarak, bir düşüş göstermektedir.

Tablo 12. Yıllar İtibariyle İstihdam Oranları

	Samsun	TR83	Türkiye	AB-27
2008	52,2	51,3	41,7	70,4
2009	51,6	51,3	41,2	69,1
2010	46,8	47,0	43,0	68,6
2011	-	49,7	45,0	68,6

Kaynak: OKA (2011) TR83 Bölgesi İnsan Kaynakları Analizi

2010 yılı itibariyle Samsun ili Türkiye'de istihdam oranı il sıralamasında 27. sırada bulunmaktadır.

2011 itibariyle Samsun ilinin de içinde yer aldığı TR83 bölgesinin istihdam oranı %49,7'dir. Bölgede yaşayan erkeklerin %66,5'i, kadınların ise sadece %33,8'i çalışmaktadır. Bu bölge için yaş gruplarına göre istihdam işgücüne katılım oranlarıyla benzer bir özellik göstermektedir. İstihdamın en yüksek olduğu yaş grubu hem erkekler, hem de kadınlar için 25-34'tür. Bunu iki grup için de 35-54 yaş grubu izlemektedir.

2011 yılı itibariyle, TR83 bölgesindeki istihdamın %8,1'ini okuma-yazma bilmeyenler, %12'sini yüksek eğitimliler, %14,4'ünü lise ve dengi okul mezunları, %65,5'ini ise lise altı eğitimliler oluşturmaktadır. Okuma yazma bilmeyen işgücünün tarımda (%92,6), yüksek öğrenim mezunu işgücünün ise hizmet sektöründe (%88,3) yoğunlaştığını görmek mümkündür

Grafik 10. Cinsiyet ve Yaşa Göre İstihdam Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011

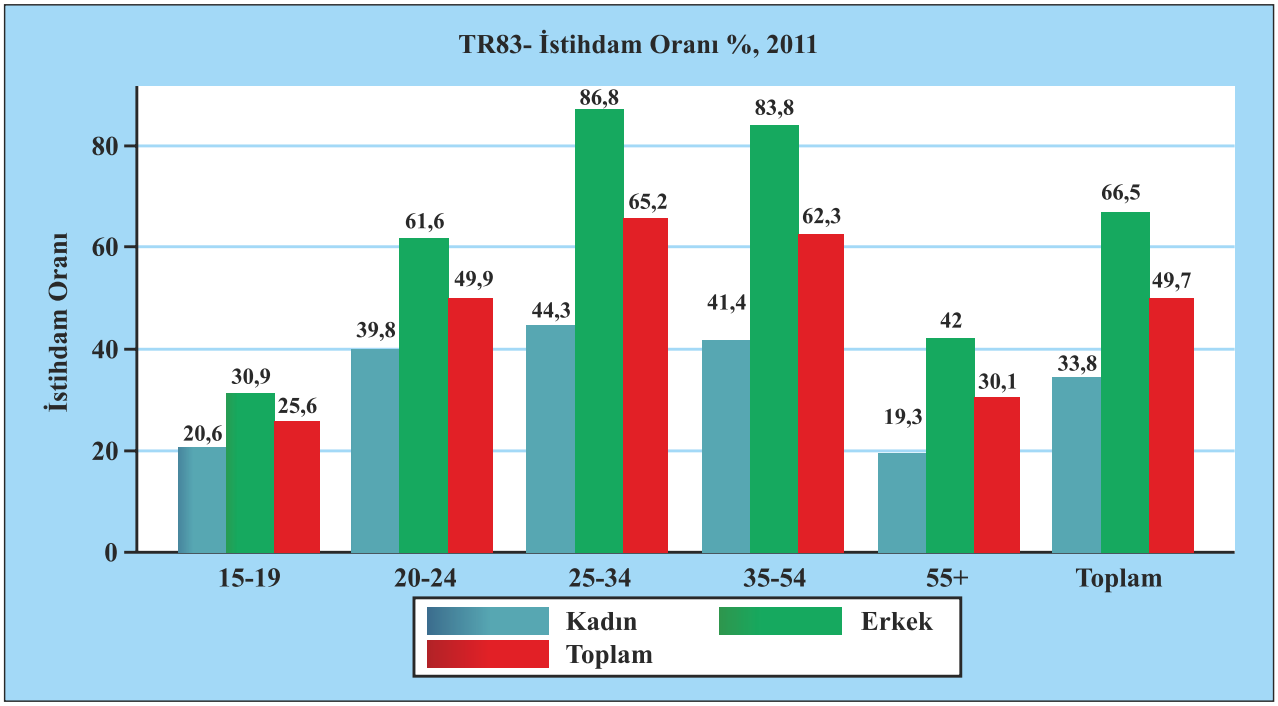

Kaynak: (TÜİK)

2011 yılı için Türkiye genelinde okuma yazma bilmeyenlerin işgücüne katılım oranı Türkiye genelinde %19 iken erkeklerin %34, kadınlarınsa %17'si işgücüne katılmaktadır. Ancak okuma-yazma bilmeyen kadınların oranı erkeklerin oranından yüksek olduğu için okuma yazma bilmeyenlerin işgücüne katılım

oranı hayli düşüktür. İşgücüne katılım oranı genel eğitim veren ortaöğretim mezunları için %45.5 iken mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarında bu oran %58.3'tür. Mesleki ve teknik eğitim veren okul mezunu kadınların işgücüne katılım oranı da genel eğitim veren ortaöğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranından üçte birinden daha fazladır. Dolayısıyla bu husus mesleki ve teknik eğitimde okuyan kadınların sayısındaki artışın, kadınların işgücüne katılım oranını olumlu olarak etkileyebileceğinin kanıtıdır. Yüksek öğretim mezunlarının işgücüne katılım oranı Türkiye genelinde %71 iken, bu oran erkekler için %79 ve kadınlar için %60'tır. Dolayısıyla eğitimli kadınların işgücüne katılım oranı yüksektir önermesi doğrulanmış olacaktır.

2011 yılı için TR83 bölgesinin eğitim durumuna göre istihdam oranına bakıldığında eğitimle istihdam arasında doğrusal bir ilişki olduğu görünmektedir. Tablo 10'dan görülebileceği gibi, TR83 bölgesinde mezun olunan okula göre eğitim seviyesi arttıkça, istihdam edilme olasılığı da artmaktadır. Toplam işgücü içerisinde okuma-yazma bilmeyenlerin istihdam oranı %30,7 iken, lise altında istihdam oranı %50,1'e, lise ve dengi meslek okulu mezunlarında %52,1'e ve son olarak da yükseköğretim mezunlarında %71,9'a yükselmektedir. Kadınlarda yüksek eğitimlilerin istihdam oranı (%59,5) okur-yazar olmayan kadınların istihdam oranından (%28,3) iki kat fazladır.

Okuma yazma bilmeyenlerin işgücüne katılım oranı Türkiye genelinde %19 ikenerkeklerin %34, kadınlarınsa %17'si işgücüne katılmaktadır. Ancak okuma-yazma bilmeyen kadınların oranı erkeklerin oranından yüksek olduğu için okuma yazma bilmeenlerin işgücüne katılım oranı hayli düşüktür.

Tablo 13. Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011

	Kadın	Erkek	Toplam
Okuma-Yazma Bilmeyen	28,3	39,7	30,7
Lise altı	33,8	66,2	50,1
Lise ve dengi	30	68,7	52,1
Yüksek okul	59,5	79,3	71,9

Kaynak: (TÜİK)

İstihdamın iktisadi faaliyet koluna, yani sektörlere, göre dağılımına bakıldığında TR83 bölgesindeki istihdamın, Türkiye genelinde görülen eğilim olan hizmetler sektörü yerine, tarım sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir. Tarım sektörü TR83 bölgesinde toplam istihdamın %45,5'ini kapsamakta, bunu %37'lik istihdam yaratma oranıyla hizmet sektörü, ve %17,5'le sanayi sektörü izlemektedir. Yıllar içinde bakıldığında tarım sektöründe istihdam oranının düşmekte olduğu açıkça görünmektedir. Ancak tarımdan kopan istihdamın tamamı sanayi ve hizmetler sektöründe kendine yer bulamamıştır. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın çalışmasına göre tarımın çözülmesi sonucu Türkiye genelinde gözlenen kırsal işgücü azalışı, kırdan kente göç sonucunda beklenen vasfa sahip olmadığı için kentsel işgücüne katılamayan nüfusu arttırmıştır; ve bu durum TR83 bölgesi için de geçerlidir.

Grafik 11. Yıllara Göre İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdam Oranı (%), Türkiye ve TR83 Bölgesi

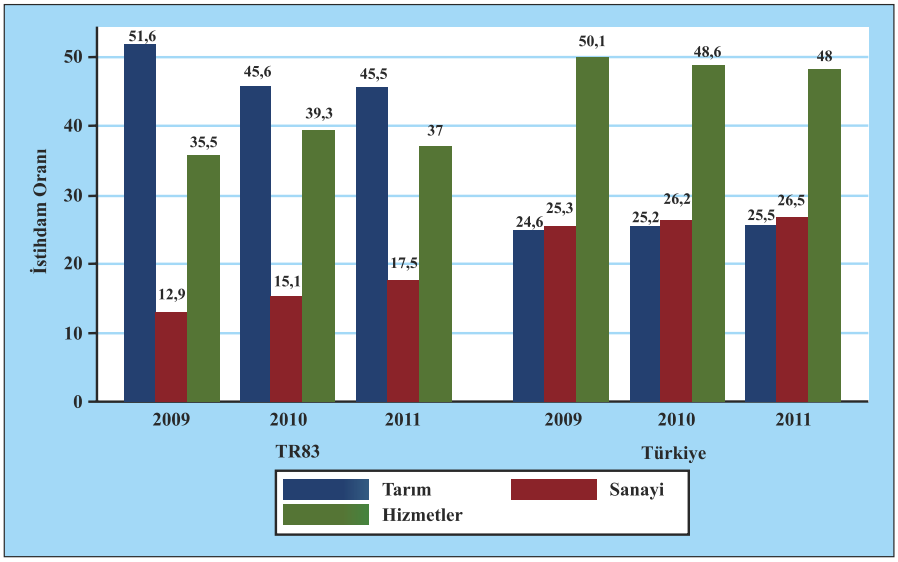

Kaynak: (TÜİK)

TR83 bölgesi tarımın istihdamdaki payı sıralamasında Türkiye'de 5. sırada bulunmaktadır. Bu bölge, sanayi sektörünün istihdamdaki payının Türkiye çapında en düşük olduğu bölgelerden biridir.

İşteki durum değişkeni açısından bakıldığında ücretli veya yevmiyeli çalışanların hizmet sektöründe, ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların ve işveren veya kendi hesabına çalışanların ise tarım sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir. İşteki durum açısından ücretli veya yevmiyeli çalışma, diğer çalışma türlerinin her birinden neredeyse iki katı yaygındır. Tarımda ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların %77,4'ü ise kadınlardır.

Grafik 12. İşteki Duruma ve İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdam Edilenler (bin), TR83 Bölgesi, 2011

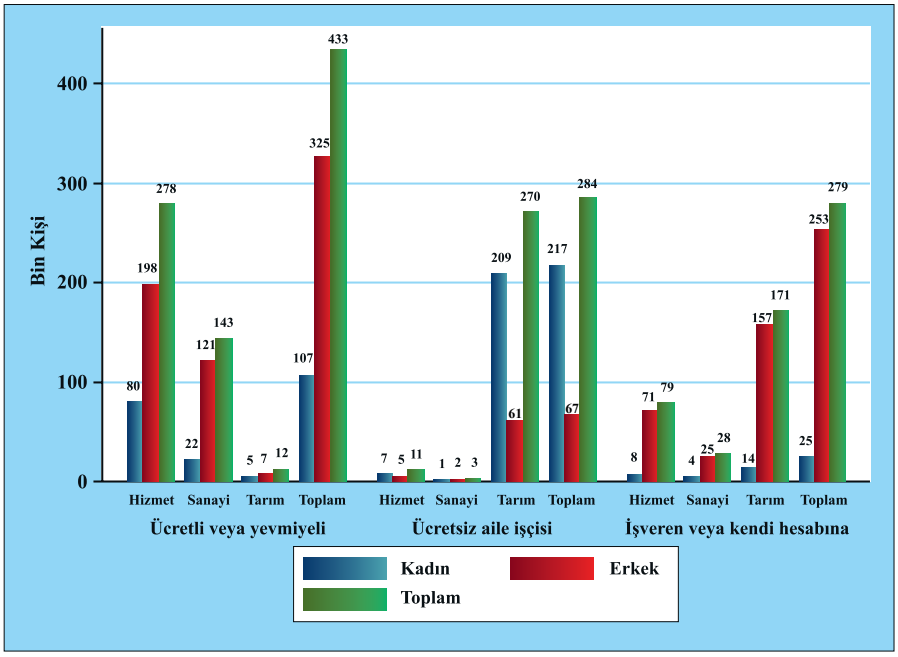

Kaynak: (TÜİK)

Tarım ve tarım dışı sektörleri olarak işteki duruma bakıldığında, tarım sektörüne ücretsiz aile işçiliğinin hakim olduğu görülmektedir. Bu durum sadece TR83 bölgesi için geçerli olmayıp Türkiye'ye genellenebilecek bir durumdur. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın çalışmasında belirtildiği üzere TR83 bölgesinde son bir yılda tarım sektöründe ücretsiz aile işçiliğinde yaşanan düşüşe karşın tarım dışı sektörlerde ücretli, maaşlı, yevmiyeli çalışanda bir artış görülmemiş, aksine bir düşüş yaşanmıştır. Son yıllarda çözülmeye başlayan tarım sektöründen koparak kente göç eden nüfus, kentin beklediği niteliklere sahip olmadığı için işgücünün dışında kalmakta, bu da kentsel alanda işsizliğe neden olmaktadır.

Grafik 13. İstihdam Edilenlerin İşteki Durumunun Yüzde Dağılımı, TR83 bölgesi ve Türkiye

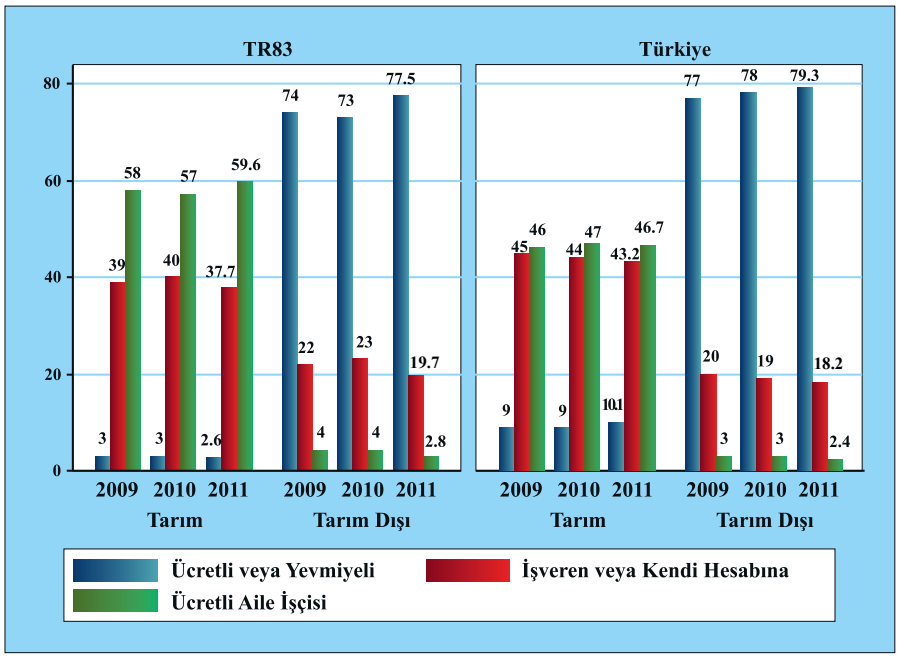

Kaynak: (TÜİK)

Meslek gruplarına göre istihdama bakıldığında TR83 bölgesinde istihdamın ağırlıklı olarak %44,3 oranıyla nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünlerinde çalışanlarından oluştuğu görülmektedir. Bunu %10 oranıyla nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar ve %9,8'lik bir oranla hizmet ve satış elemanları izlemektedir.

Grafik 14. Meslek Grubuna Göre İstihdam (%), TR83 bölgesi

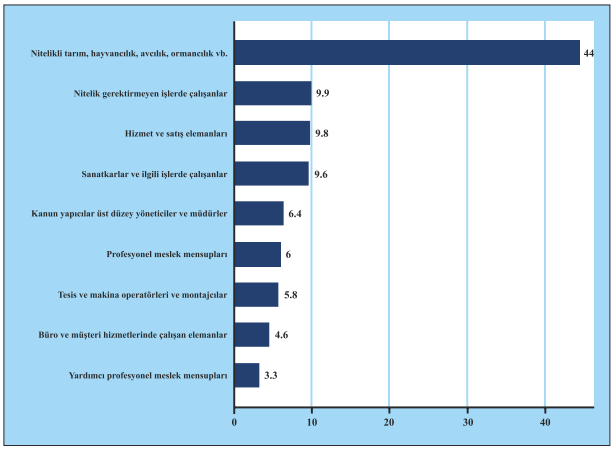

Kaynak: (TÜİK)

2012 yılı Samsun İşgücü Piyasası Araştırması sonuçlarına göre Samsun ili özelinde tarım dışında istihdam büyüklüğüne göre ilk sırada gelen meslek beden işçiliği, ikinci sırada satış elemanı ve üçüncü sırada da güvenlik görevlisidir.

Grafik 15. Samsun'da 10+ İstihdamlı İşyerlerinde En Çok Çalışılan 10 Meslek

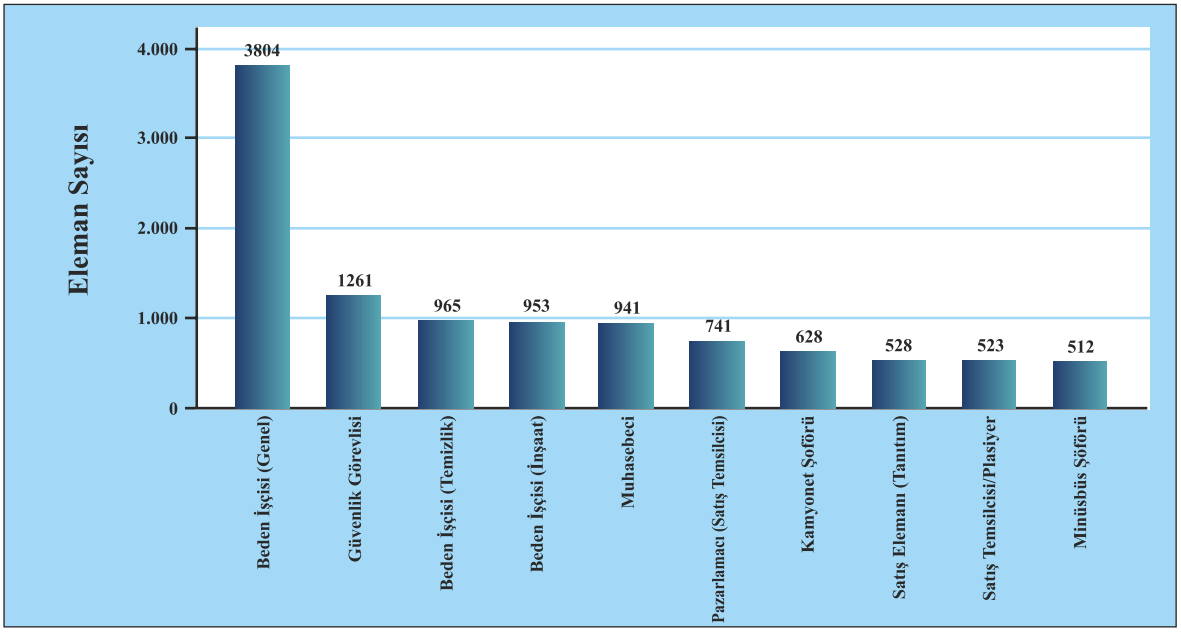

Kaynak: Samsun İPA 2012

TR83 bölgesinde tarım dahil istihdamın işyeri büyüklüğüne göre dağılımına bakıldığında ise Türkiye genelindeki durumu yansıtan bir şekilde istihdamın çok büyük oranda (%74,3) 1-9 kişi çalıştıran işyerlerinde yoğunlaştığını, bunu %11,8'lik bir oranla 50 kişi üstü kişi çalıştıran işyerlerinin izlediği görülmektedir. İşyeri büyüklüğüne göre istihdamın en az olduğu işyerleri ise 10-24 ve 25-49 kişi çalıştıran işyerleridir.

Grafik 16. İşyeri Büyüklüğüne Göre İstihdam (tarım dahil), TR83 Bölgesi, 2011

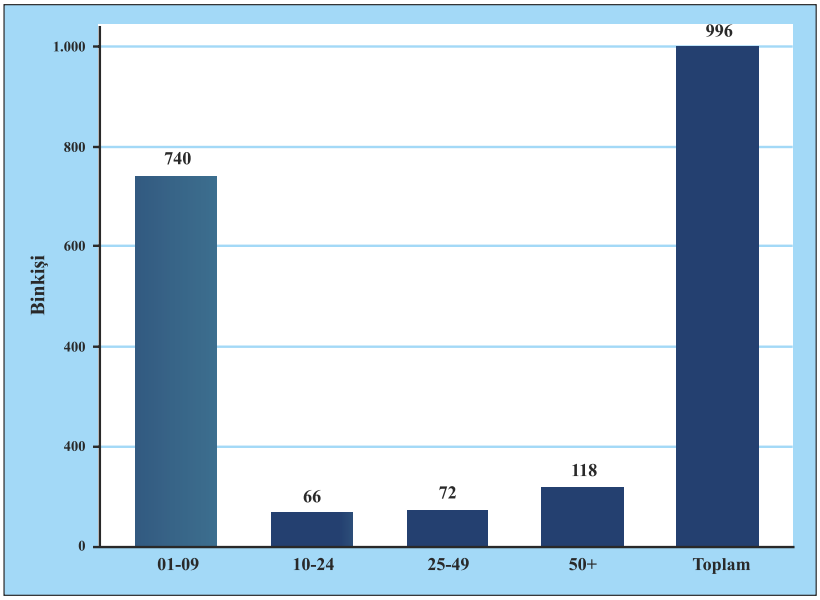

Kaynak: (TÜİK)

2.4 Kayıtdışı İstihdam

Kayıt dışı istihdam hem TR83 bölgesinde hem de Türkiye genelinde en önemli işgücü piyasası sorunlarından biridir. Türkiye genelinde yıllar içerisinde kayıt dışı istihdamda ufak düşüşe rağmen toplam istihdamın yaklaşık yarısı kayıt dışı çalışmaktadır. TR83 bölgesinde durumun daha kötü olduğunu ve kayıt dışı istihdamın toplam istihdamdaki payının yüzde 50'den fazla olduğunu söylemek mümkündür: TR83 bölgesinde istihdamın %50.5'i kayıt dışındadır. Kayıtdışı istihdamda kadınlarla erkekler arasında büyük farklar vardır. TR83 bölgesindeki kadınların %75,9'u, erkeklerin ise %36,8'sı kayıtdışı çalışmaktadır. Yine de kayıtdışı çalışmada yıllar içerisinde bir iyileşme olduğunu söylemek mümkündür. TR83 bölgesinde 2007 yılında %62,2 olan kayıtdışılık oranı, 2011 yılında %50,5'e düşmüştür.

2011 yılı verilerine göre tarım sektöründeki istihdam TR83 bölgesindeki toplam istihdam içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu durum toplam kayıt dışı istihdam oranını artırıcı etkenlerden biri olarak düşünülmektedir.

İktisadi faaliyet koluna göre kayıtlılık durumuna bakıldığında hem Türkiye, hem de bölgede kayıt dışı istihdam oranının en fazla olduğu sektörün tarım olduğu görülmektedir. Türkiye geneline kıyasla bölgede tarımın istihdamdaki payı daha yüksektir. Ancak TR83 bölgesinde bu sektörde çalışanların %79,4'ü kayıt dışı çalışmaktadır. Bölgede tarımdan sonra kayıt dışı istihdamın en fazla olduğu sektörler sırasıyla hizmetler ve sanayi sektörüdür. Tarım dışı sektörlerde kayıt dışı çalışma oranı %26 olarak görünmektedir.

Grafik 17. İktisadi Faaliyet ve Kayıtlılık Durumuna Göre İstihdam Oranı, Türkiye ve TR83, (2011)

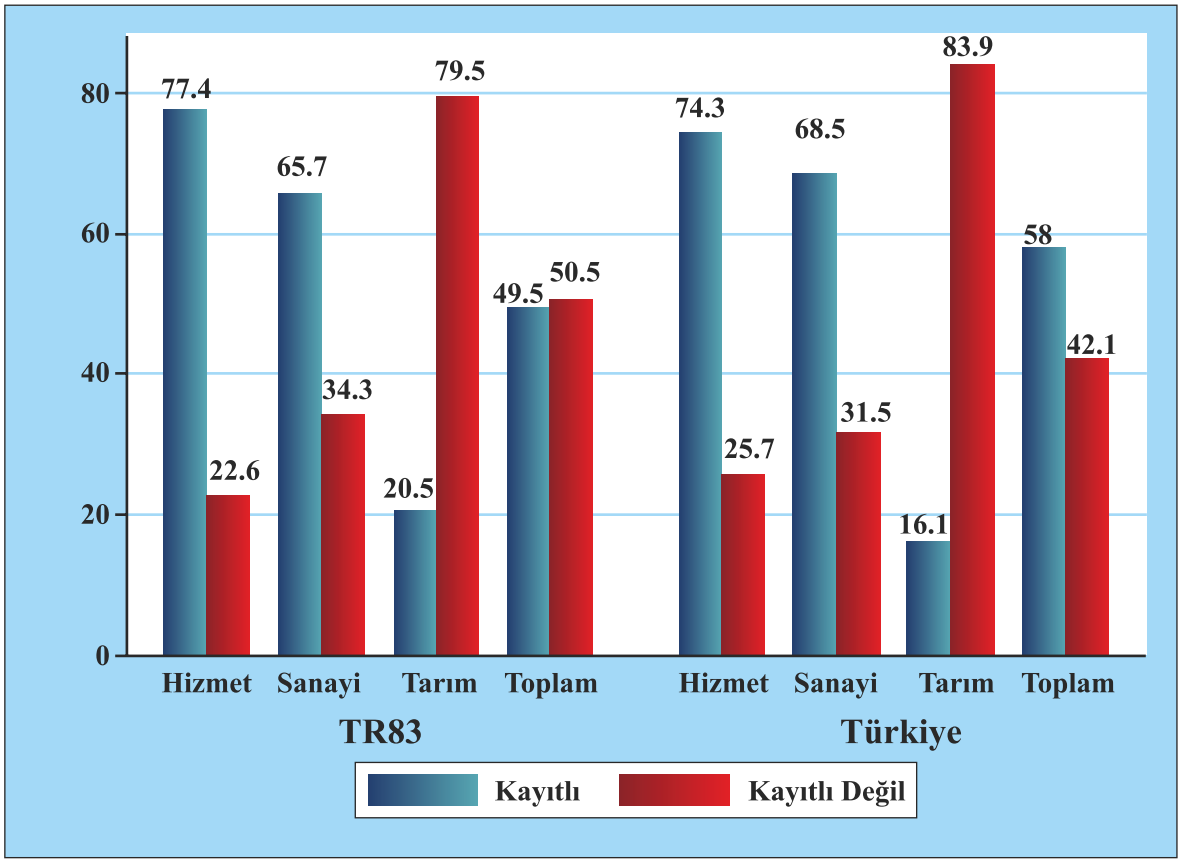

Kaynak: (TÜİK)

Eğitim seviyesine göre istihdamda kayıtlılık durumuna bakıldığında Türkiye genelinde olduğu gibi toplam okuma yazma bilmeyenlerin %90'ından fazlası kayıtdışı çalışmaktadır. Bunu sırasıyla lise altı eğitimliler (%54), lise ve dengi meslek okulları mezunları (%23,2) ve yüksek öğretim mezunları (%8,3) izlemektedir. Yani eğitim seviyesi yükseldikçe kayıtdışı çalışma da azalmaktadır.

Grafik 18. Eğitim Seviyesine Göre İstihdamda Kayıtlılık Durumu, Türkiye ve TR83, (2011)

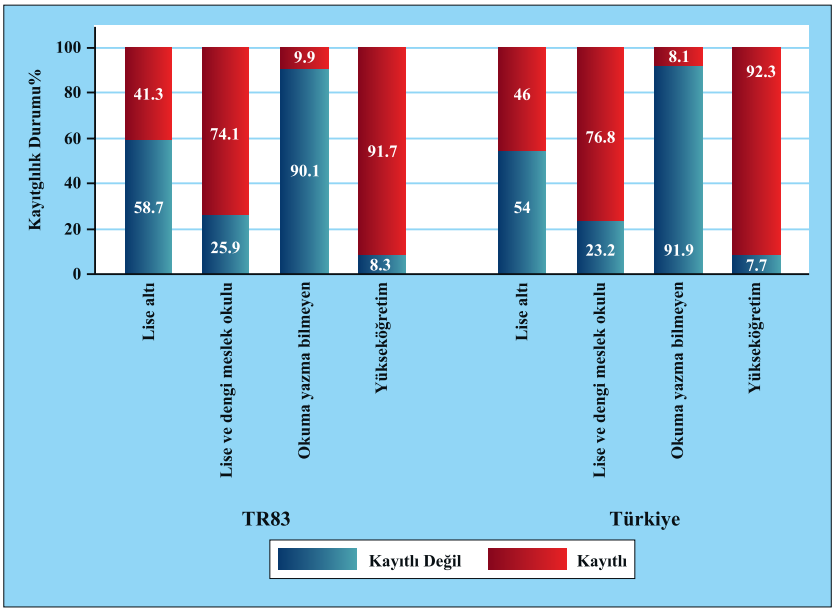

Kaynak: (TÜİK)

TR83 bölgesinde 2011 yılı itibariyle işteki duruma göre kayıtdışılık oranlarına bakıldığında en düşük kayıtdışı istihdamın ücretli ve yevmiyeli çalışanlar (%25) arasında olduğu görünmektedir. Ücretsiz aile işçilerinin %93'ü, işveren ve kendi hesabına çalışanların da %45,9'u kayıtdışı çalışmaktadır.

Grafik 19. İşteki Duruma Göre Kayıtdışı İstihdam Oranı (%), TR83, 2011

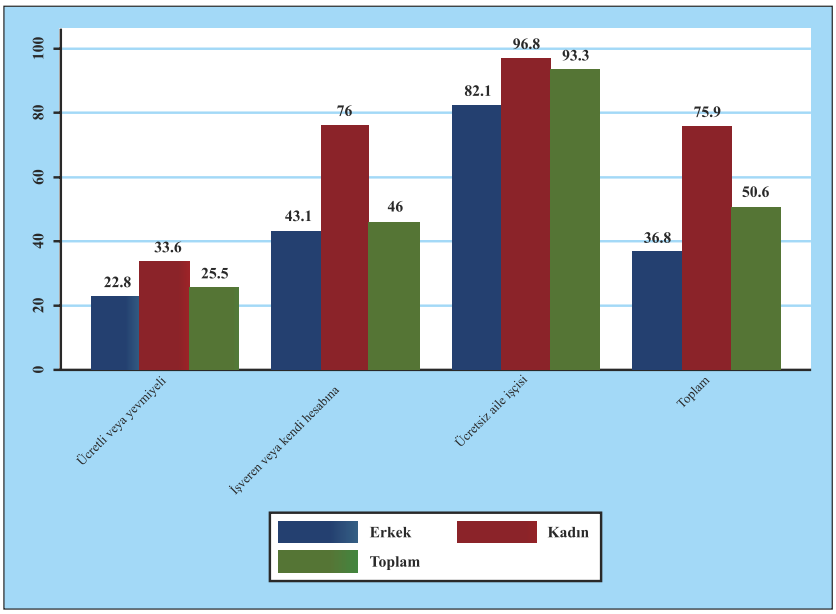

Kaynak: (TÜİK)

2011 verileri ışığında TR83 bölgesinde yaş ve kayıtlılık ilişkisine bakıldığında, Türkiye genelini yansıtan bir şekilde, en fazla kayıtsız çalışan yaş grubunun 15-19 yaş grubu (%81,4) olduğu, bunu 55 ve üstü yaş grubunun (%72) izlediği görülmektedir. Diğer yaş aralıklarında kayıtsız çalışma oranları %51,9'la %41,5 arasında değişmektedir.

Grafik 20. Yaş ve Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılık Durumuna Göre İstihdam, Türkiye ve TR83 Bölgesi, (2011)

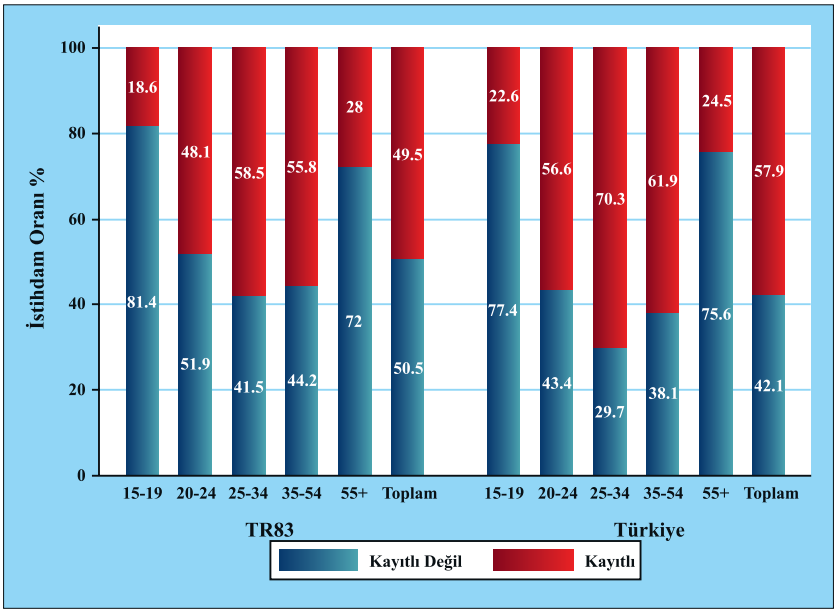

Kaynak: (TÜİK)

2.5 İşsizlik

2011 istatistiklerine göre TR83 bölgesinde işsizlik oranı %5,3'tür. İşsizlik oranı bölgedeki kadınlar açısından %6,1, erkekler açısındansa %4,9'dur. Aslında 2010 rakamlarına göre TR83 bölgesi illeri işsizlik oranları bakımından hem Türkiye, hem de AB-27 ortalamasının altında kalmaktadır. Ancak TR83 bölgesi içerisinde işsizliğin en yüksek olduğu il %7,8'lik oranla Samsun'dur. Samsun bu işsizlik oranıyla Türkiye genelindeki 81 il arasında işsizliğin en yüksek olduğu 26. ildir.

Grafik 21. Yıllar İtibariyle İşsizlik Oranları Türkiye, TR 83, AB-27, Samsun

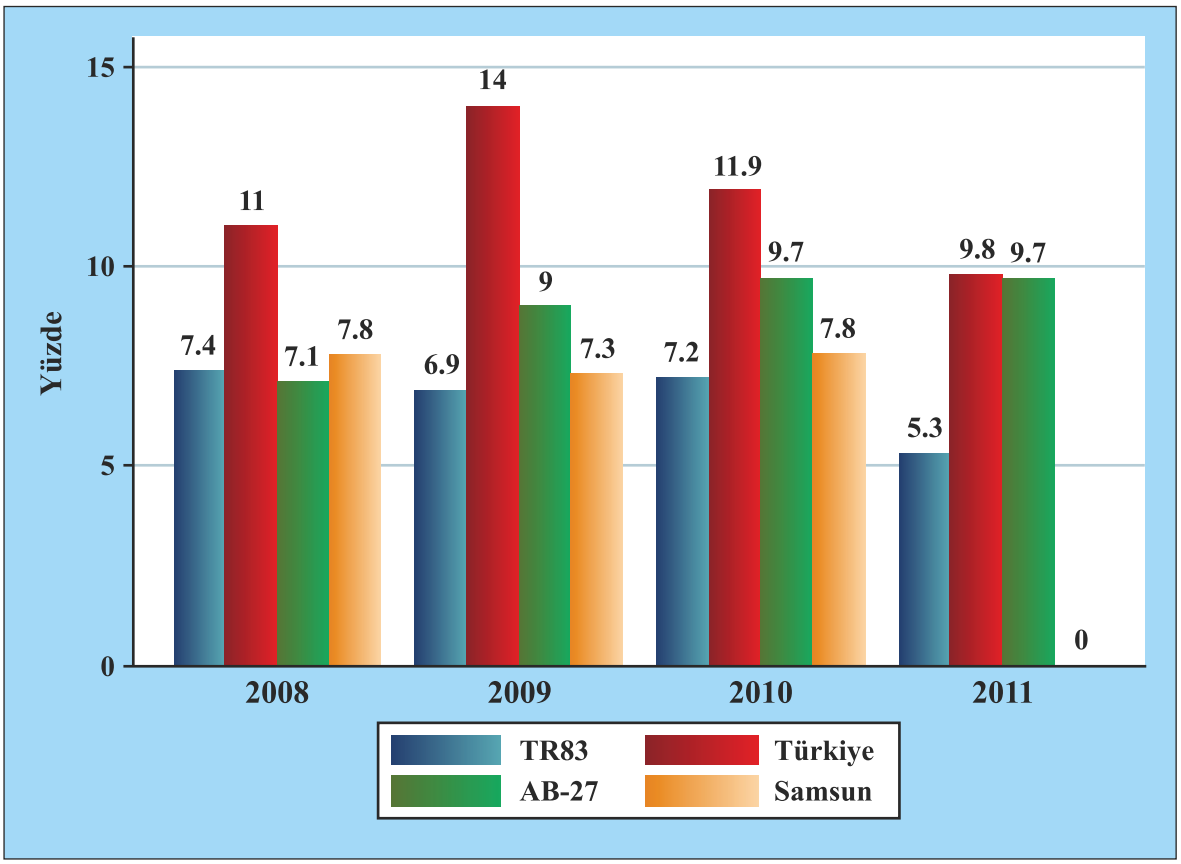

Kaynak: OKA (2011) TR83 Bölgesi İnsan Kaynakları Analizi

En genel hatlarıyla ekonomik gelişmeler, yatırımlar, nüfus artış hızı, göç ve eğitim işsizliği doğrudan etkileyen unsurlar arasında sayılabilir. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın çalışmasına göre, bölgede ve Türkiye'de işgücünü belirleyen en önemli faktörlerinden biri tarımdır ve işsizliğin tarım dışında daha yüksek olduğu görülmektedir: 2010 yılında TR83 bölgesindeki toplam işsizlik %7,2 iken, tarım dışı işsizlik %12,4'tür. Bu bağlamda işsizliğin tarım yoğun kırsal alanlara kıyasla, kentsel alanlarda daha yaygın olduğu söylenebilir. Bir yandan kırdan kente göç sonucunda kentlerde çoğalan düşük eğitimli işgücü arzı, kentlerdeki işletmelerin taleplerini karşılayamamakta; bir yandan da işgücü piyasası bu işgücü için yeterli iş olanakları yaratamamaktadır (OKA, 2011: 31).

Grafik 27'dengörülebileceği gibi, 2011 yılı verileri ışığında TR83 bölgesinde geniş yaş grubuna göre kayıtlı işsizlere bakıldığında, işsizliğin en yüksek olduğu yaş grubu kadınlar (%15,1) ve erkekler (%12,6) için 20-24 yaş grubudur. Bu yaş grubu için toplam işsizlik oranı ise %13,7'dir. Kadın işsizliği açısından ikinci sırada %7,1'lik bir oranla 25-34 yaş aralığı gelirken, erkek işsizliği açısından ikinci sırayı %9,7'lik oranla 15-19 yaş grubu almaktadır. Hem kadınlar (%0,4), hem de erkekler (%1,5) açısından işsizlik oranının en düşük olduğu yaş grubu ise 55 ve üstü yaş grubudur; bu grubun toplam işsizlik oranı %1,4'tür.

Grafik 22. Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011

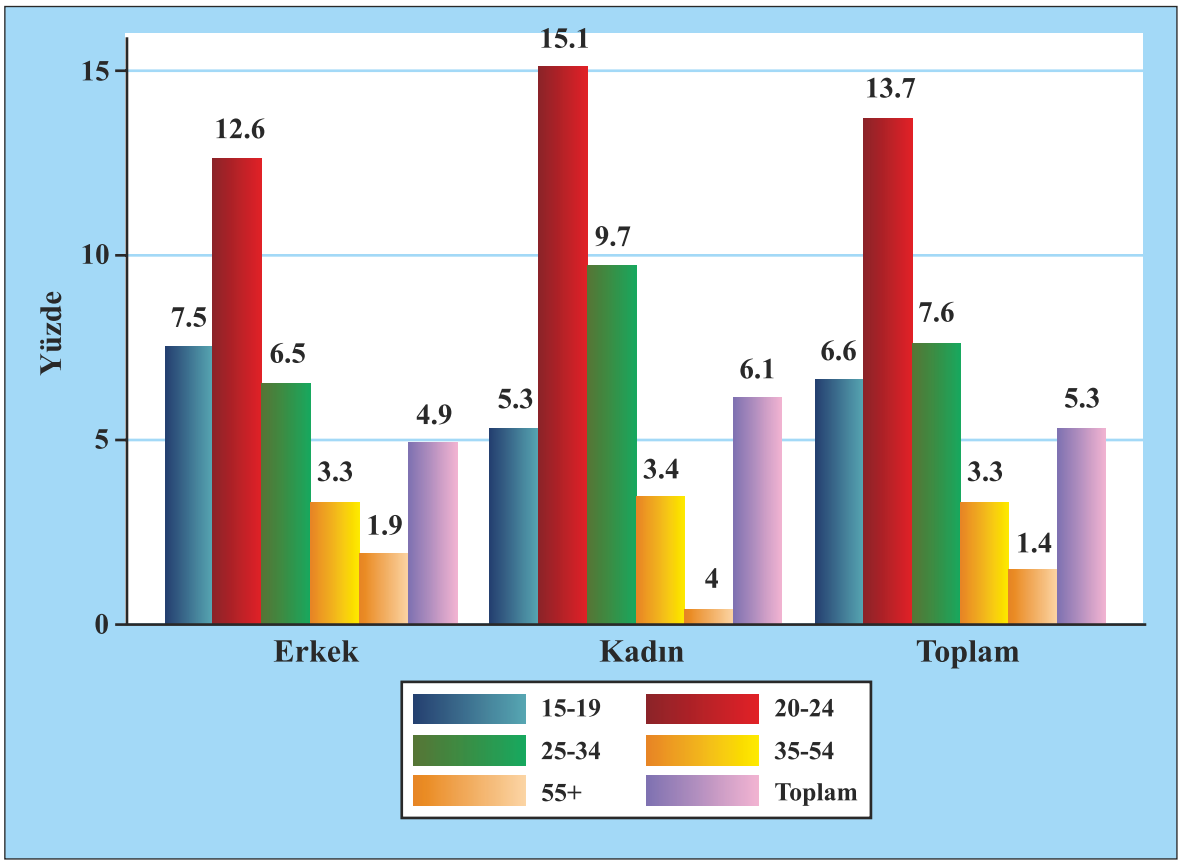

Kaynak: (TÜİK)

İşsizlik oranlarına eğitimle olan ilişkisi çerçevesinde bakıldığında TR83 bölgesinde 2011 yılı itibariyle en yüksek işsizliğin (%9,2) yüksek öğretim mezunları tarafından deneyimlendiği görülmektedir. Yüksek öğretim mezunu kadınların işsizlik oranının yüksek olması toplam yüksek öğretim mezunlarının işsizlik oranının göreceli olarak yükselmesine neden olmaktadır. Bu gruptaki erkekler arasında işsizlik oranı %4,4 olmasına rağmen, aynı gruptaki kadınlar arasında bu oran %18,1'dir. İşsizlik oranlarında ikinci sırada lise ve dengi meslek okullarından mezun olanlar (%8,9) gelmektedir. İşgücüne katılım ve istihdam oranının eğitim seviyesi yükseldikçe yükseliyor olması göz önüne alındığında, işsizliğin de yüksek eğitim seviyelerinde gerçekleşmesi şaşırtıcı değildir. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın çalışmasında yüksek eğitimli işgücü içerisindeki yüksek işsizlik oranları, mezunların aradıkları kriterlerde iş ve işverenlerin istedikleri özelliklerde personel bulamaması ile, yani işgücü piyasasındaki arzın özellikleri ile talebin beklentilerinin örtüşmemesi ile, açıklanmaktadır.

Grafik 23. Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011

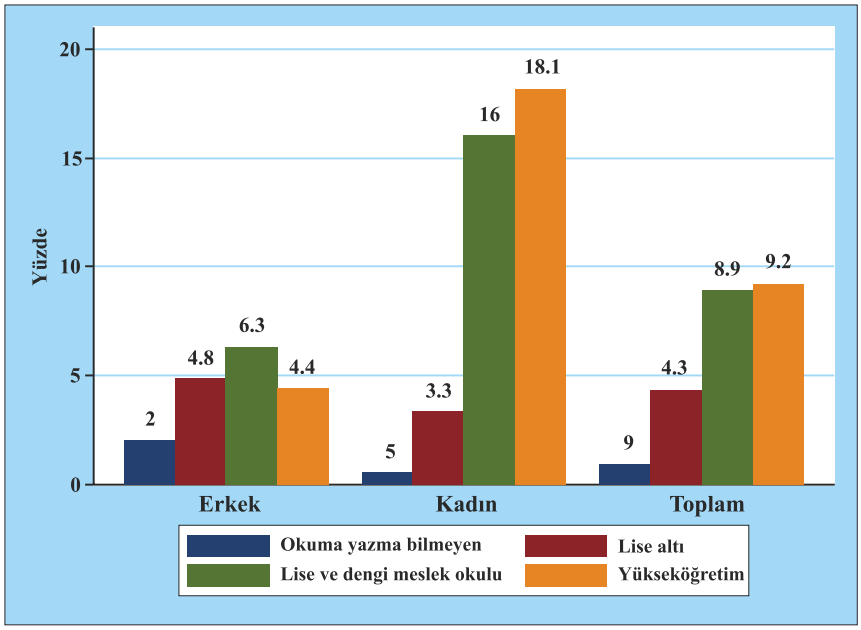

Kaynak: (TÜİK)

Bekleme sürelerine göre işsizliğe bakıldığında, Türkiye genelinden farklı olarak, TR83 bölgesinde bir yıldan az süredir iş arayanların sayısıyla bir yıl ve daha uzun zamandır iş arayanların sayısının eşit olduğu görülmektedir. Uzun süreli işsizlik cinsiyet bazında incelendiğinde, kadınların %52,2'si bir yıl ve daha çok süredir iş aramayı sürdürürken, iş arayan erkeklerin ise %45'i bu pozisyondadır.

Kadınlarda uzun süreli işsizlik, erkeklerden yüksektir. Kadınların %52,2'si bir ve daha uzun süredir iş ararken, erkeklerde bu oran %45'tir.

Grafik 24. Bekleme Sürelerine Göre İşsizler (bin), TR83 bölgesi, 2011

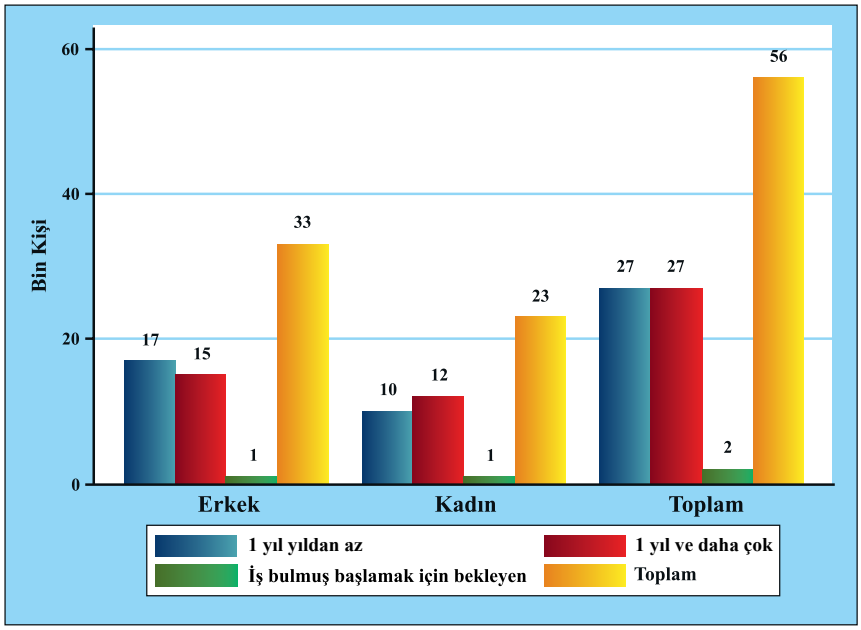

Kaynak: (TÜİK)

2011 yılı itibariyle yaş gruplarına göre işsizlik ödeneği başvurularına bakıldığında, Samsun ilinde yapılan toplam 3.804 başvurunun Türkiye genelinde yapılan başvuruların %0,9'u olduğu söylenebilir. İl özelinde en çok başvurunun 30-34 yaş grubu erkek işsizler tarafından yapılmaktadır. Bunu 25-29 yaş grubuyla 35-39 yaş grubu izlemektedir. Kadın işsizler arasında ise işsizlik ödeneğine en çok başvuru yapan yaş grubu 25-29 yaş aralığındaki kadınlardır. Bunu 30-34 ve 35-39 yaş grupları izlemektedir.

Tablo 14. Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, Türkiye ve Samsun, 2011

Yaş	Cinsiyet	Türkiye	Samsun
15-19	Erkek	1.472	6
	Kadın	694	4
20-24	Erkek	23.237	111
	Kadın	18.378	140
25-29	Erkek	70.336	577
	Kadın	33.797	296
30-34	Erkek	77.797	714
	Kadın	29.712	253
35-39	Erkek	58.067	531
	Kadın	20.02	133
40-44	Erkek	44.511	403
	Kadın	13.226	115
45-49	Erkek	30.049	370
	Kadın	6.928	46
50-54	Erkek	6.28	41
	Kadın	2.6	30
55-59	Erkek	2.665	25
	Kadın	710	6
60-64	Erkek	422	2
	Kadın	132	1
65+	Erkek	171	-
	Kadın	34	-
TOPLAM		441.238	3.804

Kaynak: İŞKUR

Samsun ili özelinde işsizlik ödeneği başvuruları sayılarına öğrenim durumuna göre bakıldığında, en fazla başvurunun ilköğretim seviyesinde eğitimli işsizler tarafından yapıldığı görülmektedir. Bunu ortaöğretim mezunu işsizler takip etmektedir.

Tablo 15. Öğrenim Durumlarına Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları (2011)

Eğitim Durumu	Cinsiyet	Türkiye	Samsun
Okur Yazar Olmayan	Erkek	5.118	23
	Kadın	3.104	25
Okur Yazar	Erkek	3.822	23
	Kadın	1.602	6
İlköğretim	Erkek	179.366	1.533
	Kadın	45.367	319
Ortaöğretim	Erkek	89.683	824
(Lise ve Dengi)	Kadın	44.845	397
Önlisans	Erkek	14.302	143
	Kadın	13.579	136
Lisans	Erkek	21.698	229
	Kadın	16.721	138
Yüksek Lisans	Erkek	961	5
	Kadın	966	3
Doktora	Erkek	57	-
	Kadın	47	-
TOPLAM		441.238	3.804

Kaynak: İŞKUR

Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü verilerine göre 2012 yılının Ocak-Eylül ayları arasında işsizlik sigortasına 4.326 kişi başvurmuş ve hak sahiplerine 7.735.602 TL ödeme yapılmıştır.

2.6 İşgücü Piyasasında Kadınlar

Türkiye genelinde kadınların işgücü piyasasındaki yeri endişe verici seviyelerdedir. Bu durum Avrupa Birliği Komisyonu tarafından hazırlanmakta olan İlerleme Raporlarında da her sene tekrar edilmektedir. Yıllar içerisinde Türkiye genelinde kadınların işgücüne katılım oranında az da olsa bir artış görülmüş, bu oran 2011 yılında %28,8'e yükselmiştir. Kentsel alanlarda kadın işgücüne katılım oranları kırsal alanlara göre daha düşüktür. Ancak kadınların işgücüne katılım oranlarının kırsal alanlarda daha yüksek görünmesinin sebebi buradaki kadınların ücretsiz aile işçisi olarak çoğunlukla tarım sektöründe çalışıyor olmalarıdır. Türkiye genelinde kadınlara ait istihdam oranı 2011 yılı için %25,6'dır. Yani Türkiye'de her dört kadından üçü işgücü piyasası içerisinde yer almamakta, her dört kadından sadece biri çalışmaktadır. Bu oranlar Türkiye'ye ait işgücüne katılım ve istihdam oranlarının da bir bütün olarak düşmesine sebep olmaktadır. Kadınlar arasında işsizlik oranı 2011yılı için erkeklerin çok üzerinde ve % 11,3 seviyesindedir.

TR83 bölgesi özelinde bakıldığında ise kadınların işgücüne katılım oranı %36, istihdam oranı ise %33,8'dir. Bölgede tarım istihdamının ağırlıklı yeri düşünüldüğünde, bu oranların Türkiye genelinden yüksek olması şaşırtıcı değildir. Bölgedeki kadınların %65,3'ü tarım, %27'si hizmet, %7,7'si de sanayi sektöründe çalışmaktadır (inşaat sektörü hizmetin içinde gösterilmiştir). Bölgede kadın işsizliği ise %6,1'lik bir oranla Türkiye genelinden daha düşüktür.

Tablo 16. TR83 Bölgesinde Geniş Yaş Grubuna Göre Kadınlara Ait İşgücü Piyasası Göstergeleri (15+ yaş), 2011

	15-19	20-24	25-34	35-54	55+	Toplam
Geniş yaş grubuna göre nüfus	118	87	206	358	263	**1.032**
Geniş yaş grubuna göre işgücü	26	41	101	153	51	**372**
İşgücüne katılım (%)	21,7	46,9	49	42,9	19,4	**36**
İstihdam (%)	20,6	39,8	44,3	41,4	19,3	**33,8**
İşsizlik (%)	5,3	15,1	9,7	3,4	0,4	**6,1**

Kaynak: (TÜİK)

2011 verilerine göre bölgede kadınların işgücüne katılmama sebeplerinin başında ev işleri ile meşgul olmak (%59) gelmektedir. Bu sebep, büyük ölçüde çocuk bakımı hizmetlerinin yetersizliği veya pahalılığı ve/veya ailede yaşlı ve hasta aile bireyleri gibi bakıma ihtiyaç duyan bireylerin sorumluluğunun kadınlar üzerinde olmasıyla ilişkilidir. Bu tür geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin yanı sıra Türkiye'de genel olarak kadınların işgücüne katılmadığı gerçeği TR83 bölgesinde de karşılık bulabilmektedir.

Grafik 25. TR83 Bölgesinde Kadınların Ait İşgücü Piyasasına Dahil Olmama Nedenleri (15+ yaş), 2011

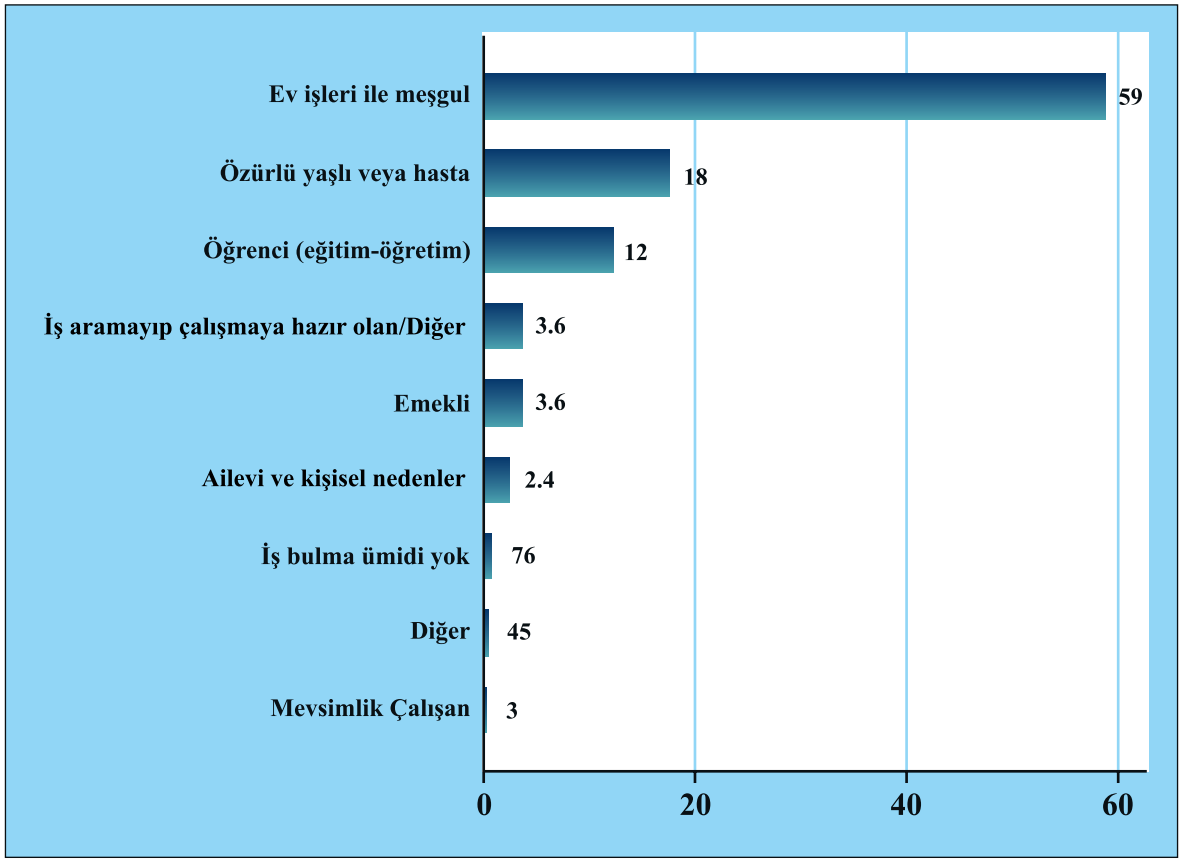

Kaynak: TÜİK

TR83 bölgesinde kadınların kayıtdışı çalışma oranı (%75,9) ile erkeklerin kayıtdışı çalışma oranının (%36.8) neredeyse iki katından fazladır. Tarım dışı sektörlerde kayıtdışı çalışma oranına göre cinsiyetler kıyaslandığında aradaki makasın daralmakta olduğu görünmektedir. Bu sektörlerde kadınların %33,9'u,

erkeklerin ise %24'ü kayıt dışı çalışmaktadır.

Grafik 26. Tarım ve Tarım Dışı Sektörlerde Cinsiyete Göre Kayıtdışı İstihdam Oranı (%), TR83, 2011

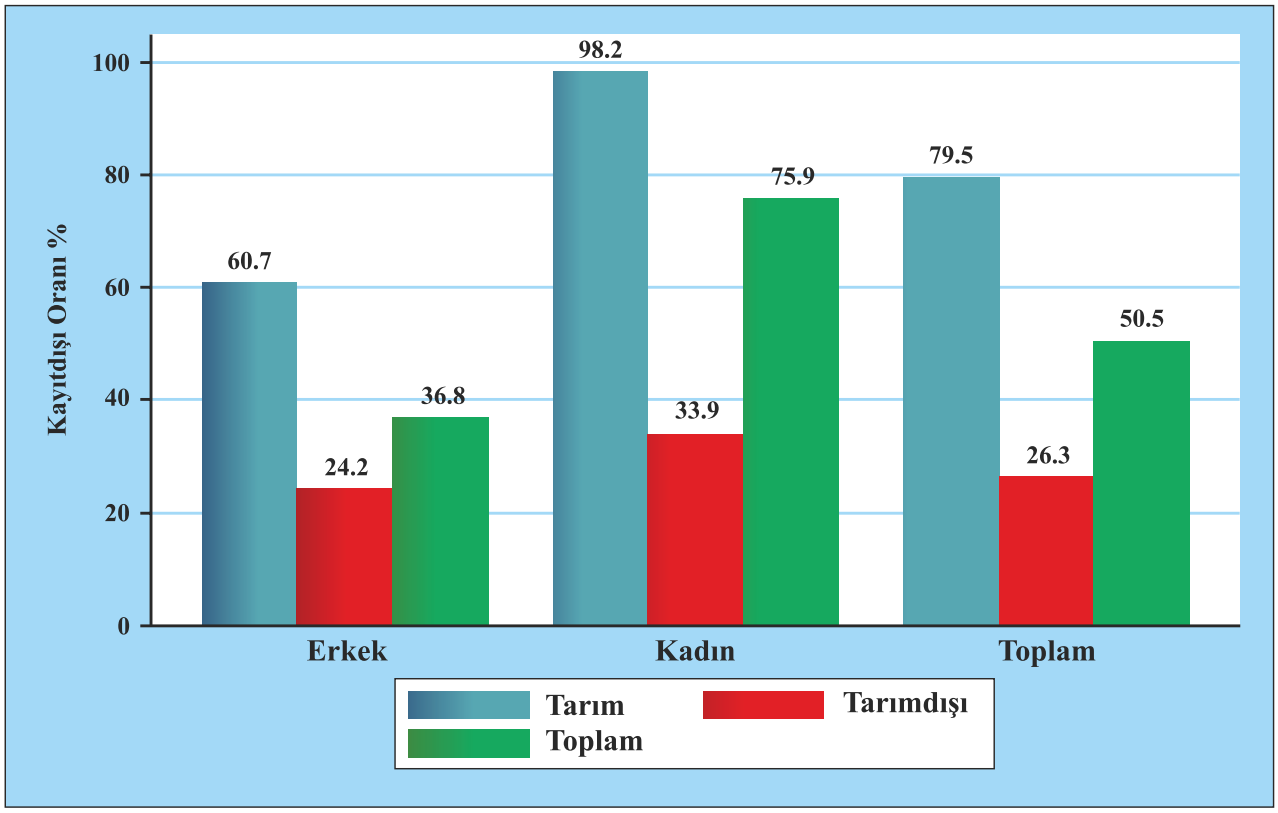

Kaynak:TÜİK

2011 yılı verileri ışığında, TR83 bölgesinde geniş yaş grubuna göre kayıtlı işsizlere bakıldığında, kadınlar arasında işsizliğin en yüksek olduğu yaş grubunun %15,1'lik bir oranla 20-24 yaş grubu olduğu, bunu %9,7 ile 25-34 yaş grubunun izlediği görülmektedir.

Tablo 17. Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011

	Yaş Grubu					Toplam (15+)
	15-19	20-24	25-34	35-54	55+	
Toplam	6,6	13,7	7,6	3,3	1,4	5,3
Erkek	7,5	12,6	6,5	3,3	1,9	4,9
Kadın	5,3	15,1	9,7	3,4	0,4	6,1

Kaynak:TÜİK

2012 yılı Samsun İşgücü Piyasası Araştırması sonuçlarına göre Samsun ili özelinde tarım-dışı ekonomik faaliyet alanlarına bakıldığında, kadınlar arasında en fazla icra edilen mesleğin genel anlamıyla beden işçiliği ve muhasebecilik olduğu görülmektedir. Bunları temizlik faaliyetlerinde beden işçiliği, satış elemanı, hemşirelik ve sekreterlik izlemektedir.

Grafik 27. Kadınların En Fazla İcra Ettiği Meslekler, Samsun, 2012

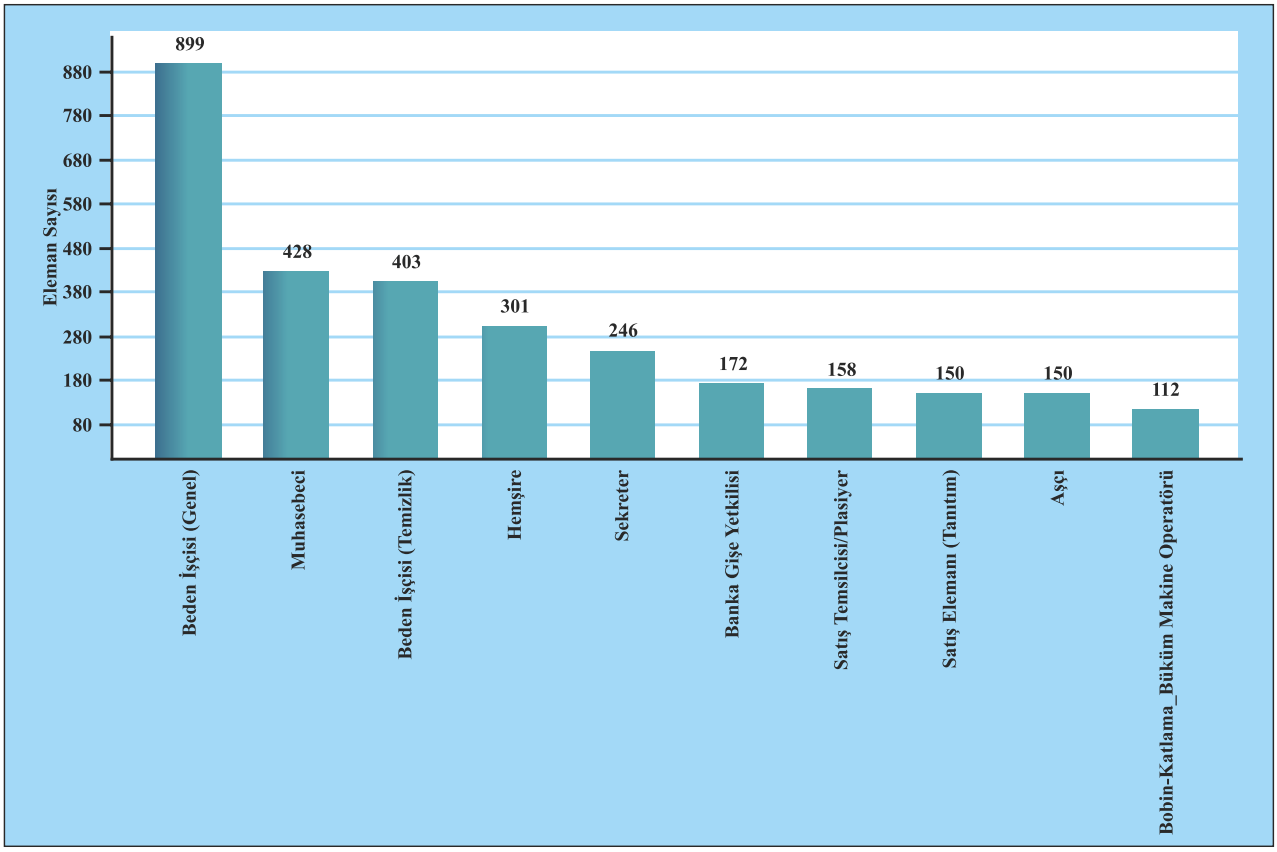

Kaynak: Samsun İPA 2012

2.7 İşgücü Piyasasında Gençler

İşgücü piyasasının en önemli bölümlerinden birisi genç nüfustur. Gençlerin işgücü piyasasına bütünleştirilmesi için politikalar üretilmekte ve çeşitli kolaylıklar sağlanmakta ve teşvikler verilmektedir.

Türkiye genelinde işgücü piyasasındaki endişe verici bir diğer unsur gençlerin istihdamı ve genç işsizliğidir. Kadınların iş piyasasındaki yeri konusunda olduğu gibi, Avrupa Birliği İlerleme Raporlarında bu durumun da her sene altı çizilmektedir.

2011 yılı verileri ışığında TR83 bölgesindeki gençlerin (15-24 yaş grubu) işgücü piyasasındaki yerine bakıldığında, gençlerin işgücüne katılım oranının %40, istihdam oranının ise %35,7 olduğu görülebilir. Bölgedeki işsizlerin %30'unu gençlerin oluşturmaktadır; gençler arasındaki işsizlik oranı ise %10,8'dir.

Tablo 18. Eğitim Durumuna ve Yıllara Göre İşgücüne Katılma Oranı (%), 15-24 Yaş Grubu, TR83 Bölgesi, 2011

	Okuma yazma bilmeyen	Lise altı	Lise ve dengi meslek okulu	Yüksek öğretim	TOPLAM (15-24 yaş)
15-24 yaş nüfus (bin)	6	269	90	26	392
15-24 yaş işgücü (bin)	1	103	35	18	157
İşgücüne katılım (%)	9,8	38,4	39	68	40
İstidam oranı (%)	9,8	35,9	33,9	46,4	35,7
İşsizlik oranı (%)	0	6,5	13,2	31,8	10,8

Kaynak:TÜİK

İşgücüne dâhil olmama nedenlerini 15-24 yaş arası grubu özelinde bakıldığında, erkeklerin %80'inin eğitim-öğrenim nedeni ile, kadınların ise %57'sinin eğitim-öğrenim ikinci olarak da %30 oranında ev işleri ile meşguliyet nedeniyle işgücüne dahil olmadıkları görülmektedir. 15-24 yaş arası grupta eğitim-öğrenim nedeniyle işgücüne dahil olmama oranı %66'dır.

Grafik 28. Cinsiyete Göre 15-24 Yaş Arası İşgücüne Dahil Olmama Nedenleri

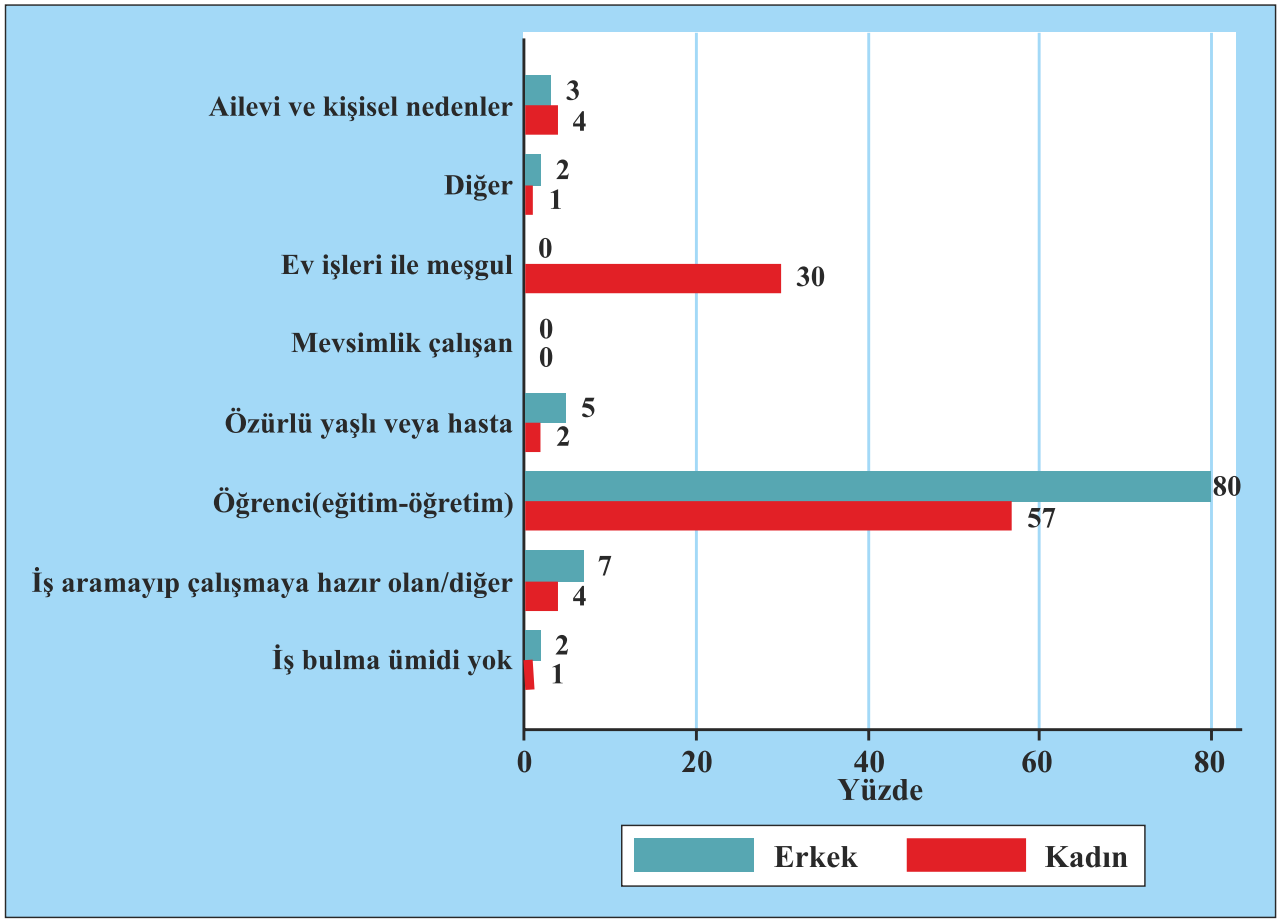

Kaynak:TÜİK

Geniş yaş grubuna göre kayıtlı işsizlere bakıldığında, işsizliğin en yüksek olduğu yaş grubunun hem kadınlar, hem de erkekler için 20-24 yaş grubu olduğu görülmektedir. Bunda henüz öğrenciliğine devam edenlerin yanı sıra tecrübesizlikten kaynaklı iş bulma problemi yaşayan gençlerin etkisi büyüktür (OKA, 2011: 32).

Grafik 29. Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranı (%), TR83 Bölgesi, 2011

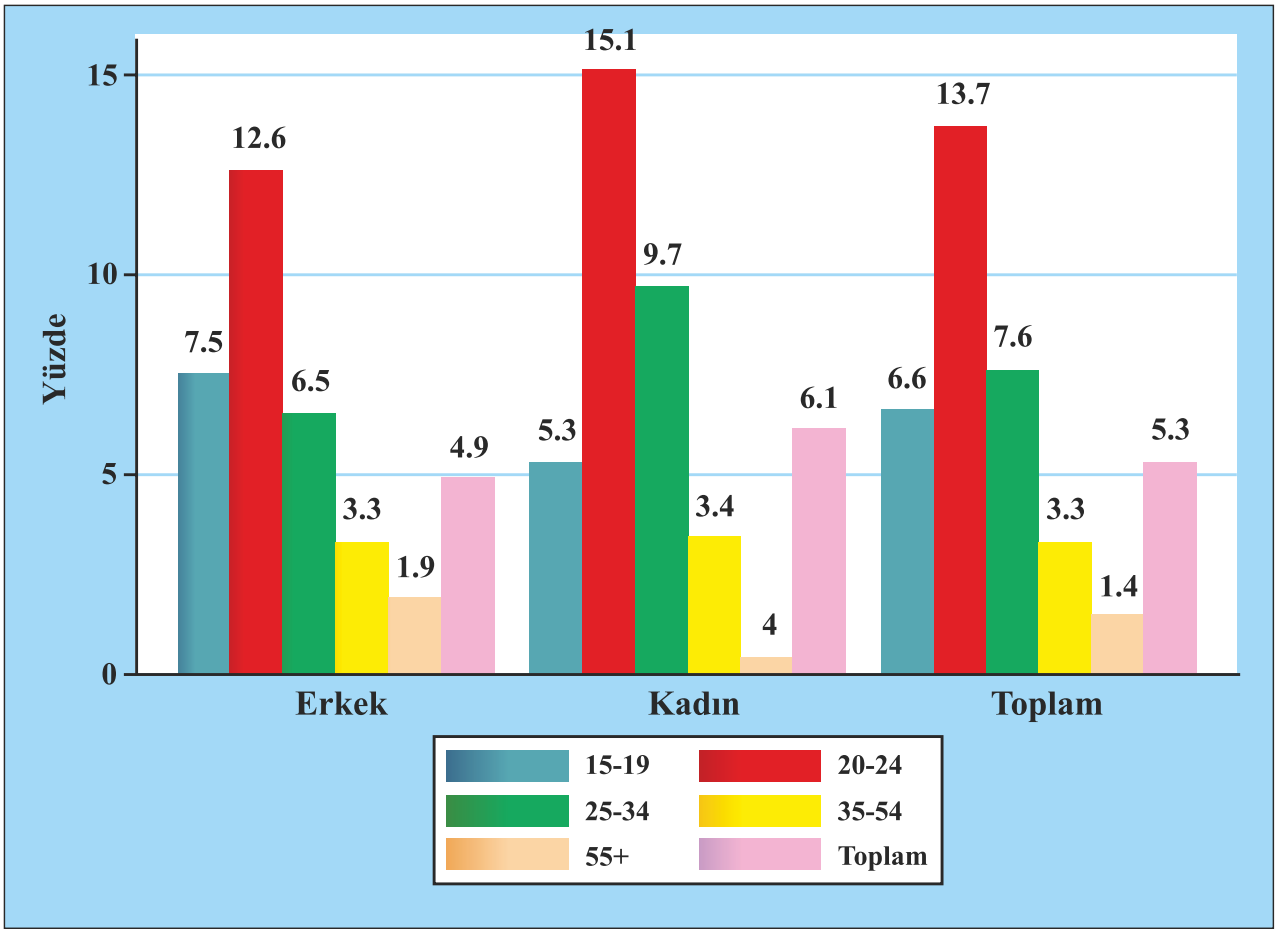

Kaynak:TÜİK

2.8 İŞKUR'da Kayıtlı İşgücü Göstergeleri

Bu bölümde Türkiye İş Kurumu 2011 İstatistik Yıllığı verileri ile 2012 yılının ilk on ayına ilişkin Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü verileri ışığında Samsun ilinde kayıtlı işgücü ve kayıtlı işsiz verileri, açık iş sayıları, kuruma yapılan başvurular, işlere yapılan yerleştirmeler ve işgücü yetiştirme kursları özetlenecektir. Kuruma yapılan başvurularla işe yerleştirmelerin yaş, eğitim seviyesi ve kadın-erkek oranları açısından değerlendirilmesi, ilerleyen yılları için gerçekleştirilecek eşleştirmelerin daha etkin bir şekilde yapılabilmesi için önemli bir veri kaynağıdır.

2012 yılının Ekim ayı sonu itibariyle Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nde kayıtlı işgücü istatistiklerine bakıldığında, Samsun'da kuruma kayıtlı 36.375 iş arayan mevcut olduğu görülmektedir. İş arayanlardan %5,6'sı engellilerden, yarıdan fazlası ise 29 yaşından küçüklerden oluşmaktadır. Kuruma kayıtlı olarak iş arayanlardan sadece %20,5'i yüksek öğrenimlidir.

2011 ve 2012 yılına ait mevcut istatistikler incelendiğinde, Samsun'da 2011 yılında yapılan 26.099 kuruma başvurunun 4.983'ü iş gücü piyasasına giriş yapabilmiştir. Sosyal duruma göre inceleme yapıldığında ise özürlü vatandaşlarımızın 1.172 başvurusuna karşılık 178 adet iş imkanı oluşmuştur. 2012 yılının ilk on aylık verilerine göre ise, Samsun'da 29.754 kuruma başvuruya karşılık 7.642 kişi iş gücü piyasasına giriş yapmıştır. İl genelinde toplam 148 özürlü ve 5 eski hükümlü bireyler 2012 yılında işgücü piyasasına dahil olmuştur.

Türkiye geneli 2011 yılı istatistiklerine bakıldığında ise kurum hizmetlerinden yararlanmak için yapılan 1.398.355 başvuruya karşılık 363.672 kişi istihdam edilmiştir[6]. Türkiye genelinde özürlü vatandaşlara yönelik işe yerleştirme ve başvuru istatistiklerine bakıldığında ise 2011 yılında alınan 35.151 iş başvurusuna karşılık 38.349 kişi işe yerleştirilmiştir. İşe yerleştirme sayısının başvuru sayısından fazla olma nedenleri arasında, önceki yıllardan devir eden istatistikler ile yıl içinde uygulanan bir takım teşvik politikaları yer almaktadır.

Tablo 19. Başvuru ve İşe Yerleştirme İstatistikleri, Samsun, 2011-2012*[7]

	İşe Yerleştirmeler					
	2011			2012		
Sosyal Durum	Erkek	Kadin	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Normal	2.334	2.47	4.804	4.357	3.132	7.489
Özürlü	145	33	178	119	29	148
Eski Hükümlü	1	-	1	4	1	5
Genel Toplam	**2.48**	**2.503**	**4.983**	**4.48**	**3.162**	**7.642**
	Başvuru					
Normal	13.205	11.628	24.833	15.906	12.489	28.395
Özürlü	783	389	1.172	861	369	1.23
Eski Hükümlü	92	2	94	126	3	129
Genel Toplam	**14.08**	**12.019**	**26.099**	**16.893**	**12.861**	**29.754**

Kaynak: Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

2011 yılı verileri 2012 verilerine oranla işgücü faaliyetlerini daha detaylı incelemeye olanak tanıdığı için bu verileri de incelemekte yarar görülmektedir. 2011 verilerine göre Türkiye genelinde tarım ve tarımdışı ve kamu ve özel işyerleri açısından toplam 660.623 açık iş olduğu belirtilmiştir. Samsun iline bakıldığında bu sayının 6.446 olduğu görülmektedir. Yani 2011 yılı itibariyle Samsun ilindeki açık iş oranı Türkiye genelinin %1'i civarındadır. Samsun ili özelindeki açık işlerin %98,8'i tarımdışı, %1,2'si tarım sektörlerinde bulunmaktadır. Açık işlerin ağırlıklı olarak tarımdışı sektörde yer alıyor olması, tarım sektöründe çalışanların çoğunlukla ücretsiz aile işçisi olmasıyla açıklanabilir. Kamu sektörü-özel sektör açısından bakıldığında ise Samsun ilinde toplam açık işlerin %89,3'ünün özel sektörde, %10,7'sinin de kamu sektörüne olduğu görülmektedir.

[6] Türkiye İş Kurumu İstatistik Yıllığı-2011
[7] 2012 Ocak-Ekim aylarını kapsar

Tablo 20.Tarım ve Tarım Dışı Açık İşler, Türkiye Geneli ve Samsun İli, 2011

Tarım ve Tarımdışı Açık İşler (2011)							
	Tarım Dışı			Tarım İçi			Genel Toplam
	Toplam	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	
Türkiye	**651.353**	58.542	592.811	**9.27**	6.094	3.176	**660.623**
Samsun	**6.369**	631	5.738	**77**	58	19	**6.446**

Kaynak: İŞKUR İstatistik Yıllığı-2011

Samsun ilinde 2011 yılı itibariyle toplam işe başvuru sayısının 26.099 olduğu görülmektedir. Bu, Türkiye genelinde yapılan başvuruların %1,8'ini oluşturmaktadır. Yaş açısından bakıldığında, başvuruların en çok 20-24 yaş grubu tarafından yapıldığı görülmektedir. Bunu 25-29 yaş grubu ile 30-34 yaş grubu izlemektedir. Hem Türkiye genelinde, hem de Samsun ilinde 15-19 yaş grubu hariç yaş arttıkça iş başvurularının azaldığı görülmektedir. 15-19 yaş grubu tüm başvuruların %12'si ile en fazla başvuru yapan yaş grubu sıralamasında 4.sırada gelmektedir. . Samsun ili için 2012 yılının ilk on aylık istatistiklerine bakıldığında ise toplam başvuru sayısının 29.754'e ulaştığı ve bir önceki yıla göre ciddi bir artışta olduğu görülmektedir. Toplam başvurular içerisinde kadınların başvurularının oranının 2011 yılı için incelendiğinde ise Türkiye ortalamasının önemli ölçüde üzerinde olmasıyla beraber 2012 yılının istatistikleri ise kadınların yaptığı başvuruların toplam başvurular içerisindeki oranınında kesin olmamakla beraber Samsun'da azalma olduğunu göstermektedir.

Eğitim durumuna göre yapılan başvuru sayılarına bakıldığında ise Samsun ili için en fazla başvurunun %42,6 lık bir oranla ilköğretim mezunları tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde bu eğitim Türkiye için de geçerlidir. Başvuru sayıları bakımından ilköğretim mezunlarını %24,8 ile ortaöğretim mezunları takip etmektedir. Samsun için 2012 ilk on aylık istatistikleri ise önceki yıldan biraz daha farklı bir görüntüye sahiptir. Okuma-Yazma bilmeyen grubun toplam başvurular içerisindeki payı 2011 yılında % 15,8 iken bu rakam 2012 de %0,9'a düşmektedir. 2012 yılındaki toplam başvuru sayısındaki artışın temel kaynaklarından biri ise önlisans ve lisans mezunlarının başvuru sayılarında ciddi oranda artmasıdır. Kadın başvurularında ise en fazla artışın ortaöğretim mezunları arasında olduğu gözlenmektedir.

Bu başvuru sayıları ışığında Samsun ilinde 2011 yılı itibariyle yapılan işe yerleştirmelerde toplam 4,967 kişinin bir işe yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Yani başvuru yapanlar arasından 18.249 kişi işe yerleştirilememiştir. Toplam yerleştirmenin %98,6'sı tarımdışı, %1,4'ü ise tarım sektörlerinde gerçekleşmiştir. İşe yerleşenlerin %49,9'u erkek, %50,1'i kadındır.

Tablo 21. Tarım ve Tarımdışı İşe Yerleştirilenler, Türkiye ve Samsun ili, 2011-2012*

	Tarım Dışı			Tarım İçi			Genel Toplam		
	E	K	Toplam	E	K	Toplam	E	K	Toplam
Türkiye	255.912	99.855	355.767	6.052	1.853	7.905	261.964	101.708	**363.672**
Samsun	2.449	2.45	4.899	29	39	68	2.478	2.489	**4.967**

Kaynak: İŞKUR İstatistik Yıllığı-2011

2011 yılı itibariyle Samsun ilinde yaş gruplarına göre işe yerleştirmelere bakıldığında, işe yerleşenlerin en büyük çoğunluğunun toplam %22,2'lik bir oranla 25-29 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Bunu %22,1'lik oranla 20-24 yaş grubu ve % 21'lik bir oranla 30-34 yaş grubu izlemektedir. 2012 yılının ilk on aylık istatistiklerine göre ise bu yaş grubunun ikinci sıraya gerilediği ve %23,7 ile en fazla işe yerleştirmenin

20-24 yaş grubunda olduğu ayrıca 2011 Türkiye geneli istatistikleriyle aynı dağılıma sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 22. Yaş Gruplarına Göre İşe Yerleştirmeler, Türkiye ve Samsun İli, 2011-2012*[8]

		Kişi			Yüzde (%)		
		Türkiye	Samsun	Samsun (2012*)	Türkiye	Samsun	Samsun (2012*)
15 - 19	Erkek	14.548	130	267	4	2,6	3,5
	Kadın	8.275	174	265	2,3	3,5	3,5
20 -24	Erkek	62.576	500	979	17,2	10,1	12,8
	Kadın	26.543	595	836	7,3	12	10,9
25 -29	Erkek	64.14	585	1.021	17,6	11,8	13,4
	Kadın	20.786	518	713	5,7	10,4	9,3
30 - 34	Erkek	47.25	524	847	13	10,5	11,1
	Kadın	17.341	520	531	4,8	10,5	6,9
35-39	Erkek	30.922	341	542	8,5	6,9	7,1
	Kadın	13.525	325	378	3,7	6,5	4,9
40 - 44	Erkek	20.24	211	424	5,6	4,2	5,5
	Kadın	8.531	218	248	2,3	4,4	3,2
45-49	Erkek	14.099	130	271	3,9	2,6	3,5
	Kadın	4.634	111	138	1,3	2,2	1,8
50-54	Erkek	5.027	36	85	1,4	0,7	1,1
	Kadın	1.502	24	38	0,4	0,5	0,5
55-59	Erkek	2.308	12	32	0,6	0,2	0,4
	Kadın	447	3	13	0,1	0,1	0,2
60-64	Erkek	666	7	11	0,2	0,1	0,1
	Kadın	105	1	1	0	0	0
65+	Erkek	188	2	1	0,1	0	0
	Kadın	19	0	1	0	-	0
Toplam	Erkek	261.964	2.478	4.48	72	49,9	58,6
	Kadın	101.708	2.489	3.162	28	50,1	41,4
	Toplam	**363.672**	**4.967**	**7.642**	**100**	**100**	**100**

Kaynak: İŞKUR İstatistik Yıllığı-2011 ve Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

2011 yılında eğitim durumuna göre işe yerleştirmelere bakıldığındaysa toplam yerleştirmelerin %29,5'iyle erkek ilköğretim mezunları ve %24,4'üyle kadın ilköğretim mezunları için yapılmış olduğu görülmektedir. 2012 yılı mevcut istatistiklerine göre ise bir önceki yıla ait eğilimin devam ettiği görülmektedir.

[8] 2012 Ocak-Ekim aylarını kapsar

Tablo 23. Eğitim durumu ve Cinsiyete Göre İşe Yerleştirmeler, Türkiye ve Samsun İli, 2011-2012*[9]

		Kişi			Yüzde (%)		
		Türkiye	Samsun	Samsun (2012*)	Türkiye	Samsun	Samsun (2012*)
Okuma-Yazma Bilmeyenler	Erkek	3.833	18	8	1,1	0,4	0,1
	Kadın	1.958	26	10	0,5	0,5	0,1
Okur-Yazar Olanlar	Erkek	9.844	3	86	2,7	0,1	1,1
	Kadın	5.102	8	87	1,4	0,2	1,1
İlköğretim	Erkek	145.898	1.463	2.53	40,1	29,5	33,1
	Kadın	52.444	1.21	1.42	14,4	24,4	18,6
Ortaöğretim	Erkek	80.434	681	1.322	22,1	13,7	17,3
	Kadın	29.175	700	989	8	14,1	12,9
Önlisans	Erkek	14.554	189	308	4	3,8	4
	Kadın	8.155	322	386	2,2	6,5	5,1
Lisans	Erkek	7.232	124	222	2	2,5	2,9
	Kadın	4.749	220	266	1,3	4,4	3,5
Yüksek Lisans	Erkek	160	-	4	0	-	0,1
	Kadın	122	3	4	0	0,1	0,1
Doktora	Erkek	9	-	-	0	-	-
	Kadın	3	-	-	0	-	-
Toplam	Erkek	261.964	2.478	4.48	72	49,9	58,6
	Kadın	101.708	2.489	3.162	28	50,1	41,4
	Toplam	**363.672**	**4.967**	**7.642**	**100**	**100**	**100**

Kaynak: İŞKUR İstatistik Yıllığı-2011 ve Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'ne ait 2012 yılının ilk on ayına ilişkin işgücü piyasası faaliyetlerine ilişkin verilere bakıldığında, bu dönemde Samsun ilinde toplam 29.754 başvuru olduğu görülmektedir. Alınan açık iş sayısı 8.613 iken, toplam işe yerleştirme 7.642 kişi olarak gerçekleşmiştir. İşe yerleştirmeler ağırlıklı olarak özel sektörde gerçekleşmektedir. Toplam başvuru içerisinde işe yerleştirilebilenlerin oranının %26 civarında olması, ve 971 açık işe yerleştirme yapılamamış olması işgücü arzı ile talep arasında hala bir açığın var olduğunu göstermektedir.

Tablo 24. İşgücü Piyasası Faaliyetleri, Samsun, 2012 Ocak-Ekim.

Başvuru			Alınan Açık İş			İşe Yerleştirme		
Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Kamu	Özel	Toplam	Erkek	Kadın
29.754	16.893	12.861	8.613	587	8.026	7.642	4480	3.162

Kaynak: Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

Mesleklere göre kayıtlı işsizlere ilişkin istatistiklere bakıldığında beden işçisi (genel), büro memuru(genel), satış elemanı (tanıtım), bilgisayar işletmeni ve beden işçisi (temizlik) sırasıyla ilk beşte yer almaktadır. Alınan açık iş talepleri incelendiğinde ise, beden işçisi (genel), satış elemanı (tanıtım) ve çağrı merkezi görevlisi, beden işçisi (temizlik) ve konfeksiyon işçisi ilk sıralarda gelmektedir ve bu meslekler toplam talebin %49,6'sına karşılık gelmektedir. İşe yerleştirme verilerine göre ise, beden işçisi (genel), çağrı merkezi görevlisi, konfeksiyon işçisi, satış elemanı (tanıtım) ve beden işçisi (temizlik) meslekleri toplam

[9] 2012 Ocak-Ekim aylarını kapsar

işe yerleştirmelerin % 55'5'ini oluşturmaktadır. Alınan talepler ve işe yerleştirmelere bakıldığında genel anlamda talep edilen mesleklerin mevcut işsizler arasından karşılanmasında sorun yaşanmadığı fakat garson, kaynakçı (oksijen ve elektrik) ile pazarlamacıya (satış temsilcisi) olan talebin yeterince karşılanmadığı görülmektedir. Özellikle garsonlar için 215 olan açık iş talebinden 83'ü işe yerleşmişken ve halihazırda 419 kayıtlı işsiz bulunmaktadır ve bu meslek için işveren ya da iş arayanların bir takım isteklerinin karşılanabileceği ortamın oluşmadığının göstergesidir. Kaynakçıya (oksijen ve elektrik) olan 190 talebe karşılık 63 kayıtlı işsiz var iken bunlardan da 39'u işe yerleştirilmiştir. Bu durumda mevcut talebin karşılanmasında sorunlar olabileceğini işaret etmektedir. Pazarlamacıya (satış temsilcisi) olan 108 açık iş talebine karşın 403 kayıtlı işsiz var iken bunların arasından 35'i işe yerleşebilmiştir. Diğer üç meslekte olduğu gibi, pazarlamacıya olan talep ve arzın eşleşmesinde işe başvuracak nitelikte eleman bulunamaması ya da işverence önerilen şartların olumsuz değerlendirilmesi olabilir.

Tablo 25. Mesleklere göre Açık İş, İşe Yerleştirme ve Kayıtlı İşsizler

Açık İş			İşe Yerleştirme			Kayıtlı İşsiz		
Meslekler	**Sayı**	**Oran**	**Meslekler**	**Sayı**	**Oran**	**Meslekler**	**Sayı**	**Oran**
Beden İşçisi (Genel)	3563	29,85	Beden İşçisi (Genel)	2960	33,12	Beden İşçisi (Genel)	7686	20,09
Satış Elemanı (Tanıtım)	738	6,18	Çağrı Merkezi Görevlisi	656	7,34	Büro Memuru (Genel)	2923	7,64
Çağrı Merkezi Görevlisi	681	5,70	Konfeksiyon İşçisi	453	5,07	Satış Elemanı (Tanıtım)	1590	4,16
Beden İşçisi (Temizlik)	489	4,10	Satış Elemanı (Tanıtım)	450	5,03	Bilgisayar İşletmeni	1478	3,86
Konfeksiyon İşçisi	457	3,83	Beden İşçisi (Temizlik)	449	5,02	Beden İşçisi (Temizlik)	1208	3,16
Müşteri Temsilcisi	387	3,24	Müşteri Temsilcisi	361	4,04	Sekreter	1038	2,71
Temizlik Görevlisi	374	3,13	Temizlik Görevlisi	360	4,03	Konfeksiyon İşçisi	775	2,03
Dikiş Makinesi Operatörü-Kumaş	318	2,66	Dikiş Makinesi Operatörü-Kumaş	270	3,02	Ön Muhasebeci	687	1,80
Büro Memuru (Genel)	264	2,21	Büro Memuru (Genel)	204	2,28	Muhasebeci	496	1,30
Garson (Servis Elemanı)	215	1,80	Güvenlik Görevlisi	187	2,09	Şoför-Yük Taşıma	438	1,14
Kasiyer	202	1,69	Hasta ve Yaşlı Bakım Elemanı	171	1,91	Kasiyer	420	1,10
Güvenlik Görevlisi	190	1,59	Kasiyer	153	1,71	Garson (Servis Elemanı)	419	1,10
Hasta ve Yaşlı Bakım Elemanı	190	1,59	Bilgisayar İşletmeni	114	1,28	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	403	1,05
Kaynakçı (Oksijen ve Elektrik)	190	1,59	Güvenlik Görevlisi (Silahlı)	103	1,15	Tıbbi Dokümentasyoncu ve Sekreter	374	0,98
Ön Muhasebeci	132	1,11	Greyder Operatörü	96	1,07	Hizmetli (Kamu Kuruluşları)	371	0,97
Bilgisayar İşletmeni	123	1,03	Hemşire	86	0,96	Çocuk Gelişim Elemanı	347	0,91
Güvenlik Görevlisi (Silahlı)	118	0,99	Garson (Servis Elemanı)	83	0,93	Temizlik Görevlisi	327	0,85
Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	108	0,90	Sekreter	64	0,72	Taksi Şoförü	321	0,84
Şoför-Yük Taşıma	99	0,83	Ön Muhasebeci	59	0,66	Beden İşçisi (İNŞAAT)	319	0,83
Greyder Operatörü	99	0,83	Şoför-Yük Taşıma	58	0,65	Aşçı Yardımcısı	314	0,82

Kaynak:Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

Başvuru ve işe yerleştirme istatistikleri örnek sayıları da göz önüne alınarak beraber incelendiğinde, işe başvuran erkeklerin %19,8'i 2011 yılında işe yerleştirilebilmişken bu oran 2012 yılı Kasım ayına kadar % 26,5'e yükselmiştir. Erkeklerde 25 yaş altı grupta işe yerleşme oranı 2011 yılında %11,5 iken bu oran 2012 yılında ciddi bir artışla %21,2'ye çıkmıştır. 2012 yılının mevcut verilerine göre sadece okur-yazar erkeklerin işe yerleşme oranından ciddi bir artış gerçekleşmiştir. Bu oran 2011 yılında % 0,5 iken 2012 'de %47'ye ulaşmıştır.

Kadınlara ait istatistikler de incelendiğinde ise 2011 ve 2012 yılları arasında işe yerleşme oranı bakımından önemli farklılık olmamakla beraber bu oran %23-24 seviyesindedir. Kadınlar için 2012 yılında 2011'e göre en fazla göreceli artışın 15-19 yaş grubu ile 55-59 yaş grubu arasında olduğu görülmektedir. 15-19 yaş grubundaki kadınlarda işe yerleşme oranı 2011 yılında %12,4 iken bu oran 2012 mevcut verilerine göre %17,9'a yükselmiştir. Benzer şekilde 55-59 yaş aralığında olan kadınların işe yerleşme oranı 2011'de %4,8 iken bu oran 2012'de ise % 15,1'e yükselmiştir. Kadınlara ait işe yerleşme oranında belirgin artışlar ile beraber azalışlar da söz konusudur. Örneğin, 30-39 yaş aralığındaki kadınlarda 2011 yılında işe yerleşme oranı %33 iken bu oran 2012 ilk on ayı itibari ile %26 seviyelerine gerilemiştir.

Eğitim durumlarına göre kadınların işe yerleşme oranına bakıldığında, erkekler olduğu gibi sadece okur-yazar olanların işe yerleşme oranında ciddi bir iyileşme söz konusudur. 2011 yılında %3 olan işe yerleşme oranı 2012 Kasıma ayına kadar olan bölümde %40,3'e yükselmiştir.

Türkiye İş Kurumu istihdamın korunması, artırılması, işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesi ile işsizliğin azaltılmasına yardımcı olmak amacıyla işgücü yetiştirme ve uyum hizmetleri yürütmektedir. Bu etkinlikler, "Kuruma kayıtlı işsizlerin iş piyasası ihtiyaçları doğrultusunda istihdam edilebilirliklerinin arttırılarak; iş bulmalarının kolaylaştırılmasına, işe yerleştirilmesine ve kendi işlerini kurmalarının sağlanmasına yönelik girişimcilik, meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimlerini, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini, toplum yararına çalışma programları ile çalışan işgücüne ilişkin eğitim seminerlerini" kapsamaktadır.

Samsun ilinde 2011 yılında toplam 339 işgücü yetiştirme kursu açılmıştır. Bu sayı Türkiye genelinde açılan işgücü yetiştirme kurslarının %2'sine tekabül etmektedir. Samsun ilinde açılan kurslara 2.529'u erkek, 3.447'si kadın olmak üzere toplam 5.976 kişi katılmıştır. Yani kurs katılımcılarının %57,7'si kadın, %42,3'ü erkektir.

Tablo 26. İşgücü Yetiştirme Kursları, Türkiye ve Samsun, 2011

		Türkiye	Samsun	Samsun %
Kurs Sayısı		16.594	339	2
Katılan Sayısı	Erkek	147.109	2.529	42,3
	Kadın	102.907	3.447	57,7
	Toplam	250.016	5.976	2,4

Kaynak: Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

Samsun ilinde 2011 yılında en fazla katılımcının faydalandığı kursun İstihdam Garantili İşgücü Yetiştirme Kursu kategorisinde olduğu görülmektedir. Bu grup kursa il özelinde toplam 2.451 kişi katılmıştır. Bu tür kursları 824 katılımcı ile Hibe Projeleri kategorisi takip etmiştir. Üçüncü sırada ise 616 katılımcı ile Girişimcilik kursları gelmektedir.

Tablo 27. İşgücü Yetiştirme Kursları, Türkiye ve Samsun, 2011

		Türkiye	Samsun
		16.594	339
UMEM Projesi/İEP	Kurs Sayısı	3.18	31
	Katılan Sayısı	10.745	65
Staj	Kurs Sayısı	2.658	48
	Katılan Sayısı	5.511	185
İşgücü Yetiştirme Kursları / İstihdam Garantili	Kurs Sayısı	2.652	103
	Katılan Sayısı	60.695	2.451
İşgücü Yetiştirme Kursları /TYÇP	Kurs Sayısı	2.293	21
	Katılan Sayısı	59.906	485
UMEM Projesi	Kurs Sayısı	1.746	31
	Katılan Sayısı	27.309	448
İşgücü Yetiştirme Kursları /Genel	Kurs Sayısı	1.212	23
	Katılan Sayısı	26.985	492
Girişimcilik	Kurs Sayısı	872	24
	Katılan Sayısı	23.314	616
Özürlü Kursları	Kurs Sayısı	434	15
	Katılan Sayısı	4.24	164
Hibe Projeleri	Kurs Sayısı	396	25
	Katılan Sayısı	11.432	824
Hükümlülere Yönelik Kurslar	Kurs Sayısı	315	17
	Katılan Sayısı	4.218	234
Eski Hükümlülere Yönelik Kurslar	Kurs Sayısı	20	1
	Katılan Sayısı	220	12

Kaynak: Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

2012 yılının ilk dokuz ayında Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü toplam 192 tane kurs düzenlemiş, bu kurslara toplam 3.763 kişi katılmıştır. Bu kurslar arasında kurs sayısı ve katılımcı sayısı açısından istihdam garantili kurslar başta gelmektedir. Bu dönemde Samsun ilinde 141 tane istihdam garantili kurs düzenlenmiş, bu kurslara toplam 2.895 kişi katılmıştır.

Tablo 28. 2012*[10] Yılı İçerisinde Kursların Kurs Türlerine Göre Dağılımı,Samsun

	Kurs Sayısı	Kurs Oranı	Kursiyer Sayısı
İstihdam Garantili	141	77%	2.895
Meslek Edindirme	35	18%	680
Tutuklu-Hükümlülere Yönelik	8	3%	113
Özürlülere Yönelik	8	2%	75
TOPLAM	**192**	**100**	**3.763**

Kaynak: Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

[10] 2012 Ocak-Eylül aylarını kapsar

2012 yılının ilk dokuz ayında istihdam garantili kurslar içerisinde en fazla kişinin yer aldığı meslek grubu dokuma, konfeksiyon, makinecidir (%34). İkinci en kalabalık katılımcı grubuna sahip olan kurs ise çağrı merkezi görevlisi mesleğinde gerçekleşmiştir (%26).

Tablo 29. İstihdam Garantili Kurslar, Samsun, 2012 Ocak-Eylül

Meslek	Kişi	Oran
Dokuma Konfeksiyon Makineci	985	34,0
Çağrı Merkezi Görevlisi	766	26,5
Kasiyer	128	4,4
Ahşap Doğrama Montaj	164	5,7
Can Kurtaran	40	1,4
Isı ve Ses Yalıtımı	25	0,9
Sekreterlik	15	0,5
Aşçı yardımcısı	25	0,9
Diğer	96	3,3
Toplam	2895	100

Kaynak: Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nün 2012 yılında düzenlediği hükümlülere yönelik kurslara toplam 113 kişi katılmıştır. Kurslarda katılımcılar sayacı, kaynakçı, bilgisayar işletmeni, model gemi yapımı gibi mesleklerde eğitim almışlardır.

Tablo 30. Hükümlülere Yönelik Kurslar, Samsun, 2012 Ocak-Eylül

Meslek	Kişi
Sayacı	20
Kaynakçı	15
Bilgisayar İşletmeni	15
Model Gemi Yapımı	15
Zayıf Akım Tesisatçısı	12
Ayakkabı ve saracıya tam.	12
Erkek Terziliği	12
Sıhhi Tesisatçılığı	12
TOPLAM	113

Kaynak: Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nün 2012 yılında düzenlediği engellilere yönelik kurslara toplam 75 kişi katılmıştır. Bu kurslar katılımcıları bilgisayar kullanımı, masör-masöz eğitimi ve çağrı merkezi elemanı mesleklerinde eğitmeye yönelik düzenlenmiştir.

Tablo 31. Engellilere Yönelik Kurslar, Samsun, 2012 Ocak-Eylül

Meslek	Kişi
Bilgisayar Kullanımı	50
Masör, Masöz Eğitimi	20
Çağrı Merkezi Elemanı	5
TOPLAM	75

Kaynak: Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nün 2012 yılında kendi işini kuracaklara yönelik kurslar da düzenlemiştir. Bu kurslara katılan toplam 393 kişi, hasta ve yaşlı refakatçiliği, yöresel kilim dokuma, evde çocuk bakımı, cam üfürücülüğü gibi meslek dallarında eğitim görmüşlerdir.

Tablo 32. Kendi İşini Kuracaklara Yönelik Kurslar, Samsun, 2012 Ocak-Eylül

Meslek	Kişi
Hasta ve Yaşlı Refakatçisi	60
Yöresel Kilim Dokuma	50
Evde Çocuk Bakımı	25
Cam Üfürücü	30
Hasta ve yaşlı refakatçi	25
Satış Görevlisi	25
Bahçıvan	25
Halı Dokuma	20
Isı ve Ses Yalıtımı	20
TOPLAM	393

Kaynak: Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü

Samsun Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nün 2012 yılında kadınlara yönelik faaliyetlerde de bulunmuştur. 2012 yılında İşgücü Yetiştirme Kurslarımız kapsamında düzenlenen kurslara katılan toplam 5903 kişinin %51'i kadındır. Staj programlarında bu oran %52; girişimcilik programlarında ise %51'dir. Ayrıca 2012 yılında Samsun ili işgücü piyasasında işe yerleştirilen kişilerin %44'ü de kadınlardan oluşmaktadır.

3. Bölüm

İşgücü Piyasası Talep Araştırması Sonuçları

İstihdam politikalarına temel teşkil edecek politika ve stratejilerin geliştirilmesi ve güncellenebilmesi için iş gücü talep ve arzına ilişkin konuyla ilgili veriler büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, Samsun ilinin işgücü piyasasının talep boyutunu daha iyi analiz edebilmek ve mevcut arz ile eşleştirerek il ekonomisine katkı sağlamak amacıyla 2012 yılından başlayarak yılda bir kez olmak üzere işgücü piyasası talep araştırması planlanmıştır.

Bu kapsamda 2012 Eylül ve Ekim aylarında yapılan bu araştırma ile Samsun ilinde mevcut, geçmiş ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen mesleki değişim ve gelişimler izlenecektir. 1-9 çalışanı olan mikro ölçekli işyerlerindeki hızlı açılıp kapanma oranları dikkate alınarak, araştırmanın kapsamı Tokat ilinin tüm ilçe ve köylerinde bulunan özel sektör, 10 ve daha fazla çalışanı olan yerel birim işyerleri olarak tanımlanmıştır. 10 ve üzeri çalışanı olan işyeri sayısının çok fazla olmaması örneklem araştırması yerine tam sayım yönteminin daha uygun olacağı varsayımında, "Türkiye İşyeri Kayıtları Sistemi" Kayıları esas alınarak ilde bulunan 10 ve üzeri istihdam sağlayan bütün işletmeler ile görüşme planlanmıştır. İşyeri listeleri her yılın Nisan ayı itibariyle güncelleştirmesine, mikro ölçekli işyerleri kapsam dışında tutulmasına ve alana çıkılmadan önce işyerleri listesi, SGK ve İŞKUR İl Müdürlükleri gibi diğer adres kaynakları ile de kontrol edilmesine ayrıca internet araştırmaları yapılmasına rağmen, alanda bazı adresler yerinde ya da il sınırları dahilinde bulunamamıştır. Ayrıca, 10 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinin bir kısmı 1-9 arasında istihdam sağlayan işyerlerine dönüşmüştür.

İşyerleriyle yüz yüze görüşme yöntemiyle gerçekleştirilen "İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu" kapsamında,

- Temel işletme bilgileri
- Mevcut istihdam bilgileri (Cinsiyet, meslek)
- Açık iş, (Meslek, Talep edilen eğitim ve beceri düzeyleri, Karşılanma yolları)
- Temininde güçlük çekilen meslekler, (Meslek, Güçlük nedeni ,)
- 2012 yılı içerisinde işe giriş-çıkışlar,
- 31 Aralık 2012 ve 30 Haziran 2013 tarihleri itibariyle artış/azalış olacağı düşünülen mesleklere ilişkin

sorular sorulmuştur.

İktisadi faaliyetlerin sınıflamasında Avrupa Birliği Ekonomik Faaliyetler Sınıflaması NACE Rev.2 kullanılmış ve sınıflamada yer alan 21 ana sektörden 17'si [11] kapsama dahil edilmiştir.

[11] Madencilik ve taşocakçılığı; İmalat; Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı; İnşaat; Toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı; Ulaştırma ve depolama; Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri; Bilgi ve iletişim; Finans ve sigorta faaliyetleri; Gayrimenkul faaliyetleri; Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler; İdari ve destek hizmet faaliyetleri; Eğitim; İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri; Kültür,sanat,eğlence,dinlence ve spor; ve Diğer hizmet faaliyetleri.

Araştırmaya 975 işyeri cevap vermiştir. Bu işyerlerinin 327 tanesinin , TÜİK İşyeri Listesinde 10 ve daha fazla çalışanı olan büyüklükte olmasına rağmen, alanda 1-9 çalışanı olan işyerlerine dönüştükleri görülmüştür. Talep Araştırması, bahsi geçen 17 sektör bazında il tahmini vermek üzere planlandığından mesleklere göre yapılan genellemelerin ihtiyatla karşılanması gerekir. Çünkü mesleklere göre bir çerçeve olmadığı için tabakalamaya mesleki kırılım dahil edilememiştir. Dolayısıyla rapordaki mesleklere ilişkin bilgiler detay olarak sunulmuştur.

Genel olarak, Samsun ilinde gerçekleştirilen İşgücü Piyasası Talep Araştırması'nın sonuçlarını altı ana başlık altında ve Türkiye genelindeki sonuçlar ile karşılaştırarak incelemek mümkündür. Bu başlıklar işyerlerinin dağılımı, çalışanların dağılımı, 2012 yılında işe giriş-çıkışlar, açık iş sayıları, temininde güçlük çekilen meslekler ve gelecek istihdam beklentisidir.

3.1 İşyerleri ve Mevcut İstihdam

Samsun İşgücü Piyasası Talep Araştırması çerçevesinde toplam 1.207 işyeriyle görüşülmüştür. Bu işyerlerinden 327 tanesi 1-9 kişi çalıştıran işyerleri, 880 tanesi ise 10 kişi ve üstü kişi çalıştıran işyerlerinden oluşmaktadır. Araştırma kapsamına sadece 10 ve üstü çalışana sahip işyerleri girmekle birlikte, uygulama aşamasında bu tür işyeri olduğu belirtildiği için ziyaret edilen 327 işyerlerinin, zaman içerisinde 1-9 büyüklüğündeki işyerine dönüşmüş olduğu tespit edilmiştir. Bu durum önceden 10 ve üstü çalışana sahip işyerlerinin sayılarında zaman içerisinde %27,1 oranında bir azalma olduğunu göstermektedir. Özellikle inşaat sektöründeki işyerleri ile ihale alımına bağlı çalışan sayısı artan işyerlerinin bu şekilde olabileceği öngörülebilir.

Bütün işyerleri açısından bakıldığında, 2012 yılı itibariyle Samsun ve Türkiye genelinde en fazla işyeri bulunan ilk üç sektör aynıdır. Samsunda en fazla işletmeye sahip olan sektör %30'luk bir oranla toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı iken Türkiye'de % 21'lik oranla en fazla işyeri imalat sektöründedir. İkinci sırada ise Samsun'da %19'luk oranla imalat sektörü gelirken Türkiye'de % 20'lik oran ile toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı gelmektedir. Üçüncü sırayı Samsun'da %15, Türkiye genelinde % 9,8 ile inşaat sektörü almaktadır.

Grafik 30. Samsun ve Türkiye'deki İşyerlerinin Sektörel Dağılımı, Samsun, 2012

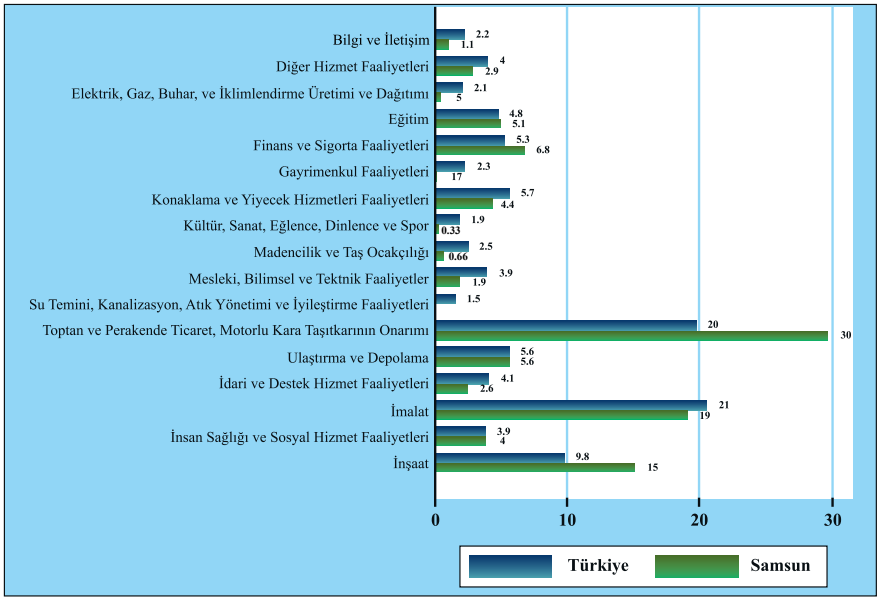

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Samsun ve Türkiye'de çalışan sayısı 10-49 olan işyerleri arasında, Türkiye ve Samsun için aynı olan sektörlerde sıralama, toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı; imalat ve inşaat olarak gözlenir. Kayıtlı çalışan sayısı 50'den fazla olan işyerlerinin sektörel dağılımına bakıldığında ise Samsun ve Türkiye için sıralamanın birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Bu grupta Samsun'da en fazla işyeri imalat sektöründe yer almakta, bunu inşaat ve toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörleri takip etmektedir. Türkiye genelinde çalışan sayısı 50'den fazla olan işyerleri sektörlere göre , imalat, toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı, idari ve destek hizmet faaliyetleri şeklinde sıralanmaktadırlar.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler neticesinde, genelde en fazla çalışan Samsun ve Türkiye için imalat sektöründedir. İkinci ve üçüncü sıralamayı Samsun için inşaat sektörü ve toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı alırken, Türkiye için sıralama, toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin ve inşaat sektörü şeklindedir. İlk üç sektör Samsun'daki toplam işyerlerindeki payın yaklaşık %64' ünü oluştururken, Türkiye için bu oran %50'dir.

Tablo 33. Sektöre Göre Ziyaret Edilen İşyeri Oranı (%)

	Genel	
Sektör	**Türkiye**	**Samsun**
Bilgi ve İletişim	2.2	1.1
Diğer Hizmet Faaliyetleri	4	2.9
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	2.1	0.5
Eğitim	4.8	5.1
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	5.3	6.8
Gayrimenkul Faaliyetleri	2.3	0.2
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	5.7	4.4
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	1.8	0.3
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	2.5	0.7
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	3.9	1.9
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	1.5	-
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	19.8	29.7
Ulaştırma ve Depolama	5.6	5.6
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	4.1	2.6
İmalat	20.6	19.1
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	3.9	4
İnşaat	9.8	15.1
TOPLAM	100	100

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

İşyeri büyüklüklerine göre Samsun ilinde hiç işyeri bulunmayan sektörlere bakıldığında, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektöründe 10-49 çalışana sahip hiç bir işyeri olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde, Samsun ilinde gayrimenkul faaliyetleri, madencilik ve taş ocakçılığı ve diğer hizmet faaliyetleri sektörlerinde çalışan sayısı 50'den fazla hiç bir işyeri bulunmamaktadır. Bir başka deyişle, talep araştırması sonuçları Samsun ilinde gayrimenkul faaliyetlerini sadece 10-49 kişi çalıştıran işyerleri tarafından yürütüldüğünü belirtmektedir.. Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor sektöründe yer alan toplam 4 işyeri, üç gruba ait işyerlerini içeriyor olsa da bu sektörün toplam işyerleri içerisindeki sayısı çok düşüktür.

3.2 Mevcut İstihdam Dağılımı

Samsun ilinde gerçekleştirilen İşgücü Piyasası Talep Araştırması'ndan elde edilen verilerden bir grubu da görüşülen işyerlerinde mevcut istihdam sayılarıyla ilgilidir. Samsun iline özel işgücü piyasası verilerinin azlığı göz önüne alındığında, çalışanların dağılımı hakkındaki bu veriler aslında işgücü piyasasını arz yönünden değerlendirmek açısından da önemlidir.[12]

Araştırma kapsamında Samsun'da 1.207 işyerinde toplam 38.095 çalışan istihdam edilmektedir ve erkeklerin istihdam oranı %78,7, kadınların ise %21,3'tür. İşletme başına düşen ortalama çalışan sayısı ise 31.5 tir. Türkiye genelinde ise 127.656 işyerinde 6.240.388 kişi istihdam edilmektedir. Türkiye'deki işyerlerinde çalışan kadınların oranı %25.25 ile, işletme başına düşen ortalama çalışan sayısı ise 48.8 ile Samsun istatistiklerinin üzerindedir.

Grafik 31. Sektörlere Göre Erkek-Kadın Çalışan Oranları (%), Samsun, 2012

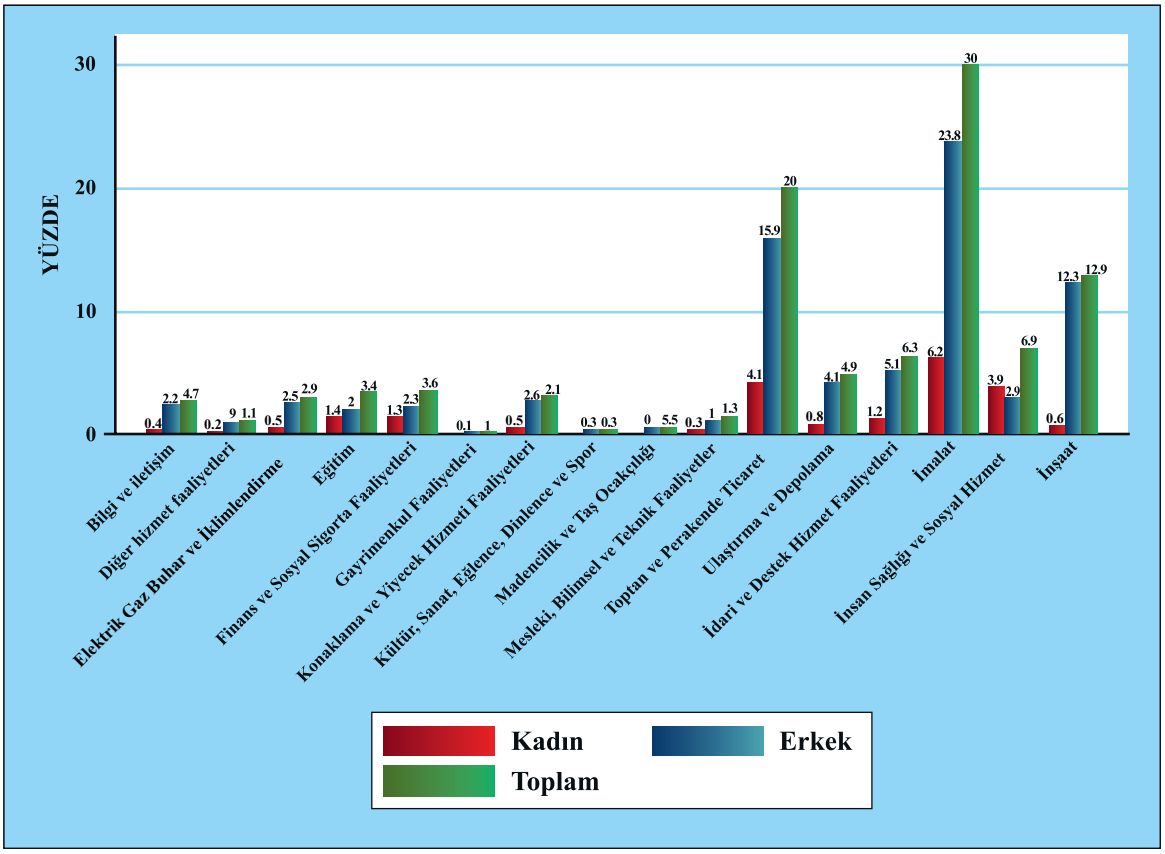

Kaynak: Samsun İPA 2012

[12]Tüm sonuçlar değerlendirilirken Tarım ve Kamu işyerlerinin ve 1-9 arası tüm sektörlerde işyerlerinin araştırma kapsamında olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

İşyerlerinde çalışan sayısının en yüksek olduğu sektör Samsun'da %30'luk payıyla, Türkiye'de %23.8'lik payıyla imalat sektörüdür. Bunu Samsun'da %20 ile toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı izlerken, Türkiye için %12.7 oranla idari ve destek hizmet faaliyetleri izlemektedir. Üçüncü sırada ise, Samsun'da %12,9 ile inşaat sektörü, Türkiye genelinde de %10.1 ile toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı yer almaktadır.

Tablo 34. Sektörlere Göre Erkek-Kadın Çalışan Oranları, Samsun, 2012

	Erkek %		Kadın %		Sektördeki işyerlerinin toplam işyerleri içindeki oranı (%)	
Sektör	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye
Bilgi ve İletişim	86.5	63.61	13.5	36.39	2.7	2.23
Diğer Hizmet Faaliyetleri	79.9	68.63	20.1	31.37	1.1	4.03
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	84.6	85.55	15.4	14.45	2.9	2.11
Eğitim	59.3	44.96	40.7	55.04	3.4	4.77
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	64	57.2	36	42.8	3.6	5.28
Gayrimenkul Faaliyetleri	93.8	71.62	6.3	28.38	0.1	2.28
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	83	74.66	17	25.34	3.1	5.67
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	97.2	75.4	2.8	24.6	0.3	1.85
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	97.5	94.1	2.5	5.9	0.5	2.53
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	80.4	70.1	19.6	29.9	1.3	3.94
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi Ve İyileştirme Faaliyetleri	0	94.45	0	5.55	0	1.51
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	79.6	76.54	20.4	23.46	20	19.78
Ulaştırma ve Depolama	84.2	86.3	15.8	13.7	4.9	5.62
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	80.2	70.44	19.8	29.56	6.3	4.1
İmalat	79.5	79.48	20.5	20.52	30	20.61
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	42.7	38.92	57.3	61.08	6.9	3.87
İnşaat	95.2	89.98	4.8	10.02	12.9	9.81
TOPLAM	**78.7**	**74.75**	**21.3**	**25.25**	**100**	**100**

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Sektörel olarak işyeri başına çalışan sayısı en yüksek olan sektör Samsun için elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı iken Türkiye için diğer hizmet faaliyetleridir. En düşük olan ise Samsun için gayrimenkul faaliyetleri sektörüyken, Türkiye için su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleridir. Türkiye geneli için durumun farklı olmasının nedeni Samsun ili için yapılan araştırmada su

temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme sektörünün kapsam dışı olabileceği gibi bu alanda faaliyet gösteren Samsun merkezli işletmenin bulunmaması da olabilir.

Her iki cinsiyet açısından Türkiye ve Samsun'da en çok istihdam sağlayan sektör imalat sektörüdür. İkinci sırada ise Türkiye için idari destek ve hizmetler sektörü yer alırken, Samsun için toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü gelmektedir. Erkek ve kadın çalışanlar açısından bakıldığında, Türkiye ve Samsun için faklılık göstermektedir. Samsun'da erkek çalışanların en fazla olduğu üçüncü sektör inşaatken, kadınlar için bu sektör insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleridir. Türkiye'de ise toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü erkeklerin en fazla istihdam edildiği üçüncü sektör olurken, kadınlar için üçüncü sırada eğitim sektörü takip etmektedir.

Samsun'da erkeklerin kadınlara göre daha fazla ağırlıkta çalıştığı üç sektör madencilik ve taş ocakçılığı; kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor; ve inşaat olarak belirmektedir. Kadınların ağırlıklı olarak işyerleri ise insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri; eğitim; ve finans ve sigorta faaliyetleri sektörleri içerisinde yer almaktadır.

Türkiye'de bu sıralama erkekler için su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri, madencilik ve taş ocakçılığı ve inşaat sektörüdür. Kadınlar için bu sıralama Samsun'daki ile benzerlik göstermektedir.

Cinsiyete göre sektörel bazda çalışan sayıları incelendiğinde, sırasıyla kadınların en fazla istihdam edildiği sektörler, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri, eğitim sektörü ve finans ve sigorta faaliyetleridir. Fakat kadınların yoğun olarak istihdam edildiği sektörlerin toplam mevcut işyerleri arasında payının % 14 seviyelerinde kalması, mevcut istihdamın genel resmine baktığımızda kadınların istihdama katılımlarının neden %21 seviyelerinde olduğunun göstergesidir. Kadın istihdamının genel ortalamasını düşüren sektörler diğer bir ifadeyle kadın istihdamının en az olduğu sektörler ise bilgi ve iletişim, inşaat, madencilik ve taşocakçılığı, gayrimenkul faaliyetleri ve kültür sanat eğlence dinlence ve spor faaliyetleridir.

İşyeri büyüklüğü açısından değerlendirildiğinde, bütün çalışanların %55,5'inin 50 ve üstü kişi çalıştıran, %39,9'unun 10-49 kişi çalıştıran işyerlerinde istihdam edildiği görülmektedir. Türkiye için bu rakamlar 10-49 aralığı için % 27.3, 50 ve üstü için 70.3 olarak görülmektedir.

Tablo 35. Sektöre Göre Çalışan Oranları, Türkiye ve Samsun, 2012

	Genel	
Sektör	Türkiye	Samsun
Bilgi ve İletişim	2.2	2.7
Diğer Hizmet Faaliyetleri	2	1.1
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	5.2	2.9
Eğitim	5.5	3.4
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	4.3	3.6
Gayrimenkul Faaliyetleri	1.4	0.1
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	5.2	3.1
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	1.9	0.3
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	2.6	0.5
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	2.3	1.3
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	5.7	20
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	10.1	4.8
Ulaştırma ve Depolama	4.5	6.3
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	12.7	30
İmalat	23.8	6.9
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	4.3	12.9
İnşaat	6.5	12.9
TOPLAM	100	100

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Araştırma verileri çerçevesinde meslek gruplarına göre istihdama bakıldığında Samsun ve Türkiye için toplamda en fazla istihdamın nitelik gerektirmeyen meslekler grubunda yoğunlaştığı görülmektedir.

Toplamda ikinci olarak en fazla istihdam edilen meslek grubu Samsun ve Türkiye için aynı olup, profesyonel meslek gruplarıdır. Üçüncü meslek grubu Samsun ve Türkiye için farklılık göstermektedir. Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar, Samsun için üçüncü sırada yer alan meslek grubu iken, Türkiye için bu sırada büro hizmetlerinde çalışan elemanlar grubu bulunmaktadır. En az istihdam edilen meslek grubu Türkiye ve Samsun için aynı olup, nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanlarıdır. Samsun'da istihdam edilen bütün kadınların %26,8'inin nitelik gerektirmeyen işler grubunda yer alan, %26,8'ininse profesyonel meslek mensubu kadın çalışanlar oldukları görülmektedir. Bu oranlar Türkiye için sırasıyla %25.7 ve %23.7 tür.

Samsun'da erkek çalışanlar arasında istihdamın en fazla nitelik gerektirmeyen işler grubunda (%27,4) toplandığı görülmektedir ve bu eğilim Türkiye genelinde (%27.1) de benzerlik göstermektedir. Samsun'da

bu sıralamayı sanatkar ve ilgili işlerde çalışanlar (%15,6) ile hizmet ve satış elemanları meslekleri izlemekteyken, Türkiye'de tesis ve makine operatörleri ve montajcılar (%14.8) ile sanatkarlarla ilgili işlerde çalışanlar (%13) oluşturur. İstihdamın toplam olarak çok düşük (23 kişi) olduğu nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları mesleği dışarıda tutulduğunda; hem kadınların hem de erkeklerin toplam istihdamları içerisinde en az istihdam edildiği meslek grubunun yöneticiler grubu olduğu görülmektedir.

Tablo 36. Mesleklere Göre İstihdam, Türkiye ve Samsun

	Erkek (%)		Kadın (%)		Toplam	
	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	9.8	4.9	23.3	13.2	13.1	6.7
Hizmet ve Satış Elemanları	11.3	14	9.4	12.2	10.9	13.6
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	27.1	27.4	25.7	26.8	26.7	27.3
Nitelikli Tarım, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	0.3	0.1	0.1	0	0.3	0.1
Profesyonel Meslek Mensupları	9.8	10.3	23.7	26.8	13.2	13.8
Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	13	15.6	0	6.6	9.9	13.7
Silahlı Kuvvetlerle İlgili Meslekler						
Teknisyenler, Teknikerler Ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	10.5	12.4	7.7	5.6	9.8	11
Tesis ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar	14.8	12.2	6.7	5.9	12.8	10.8
Yöneticiler	3.3	3.1	3.4	2.8	3.3	3
TOPLAM	**75.6**	**78.5**	**24.4**	**21.5**	**100**	**100**

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

3.3 Açık İşler

Samsun İşgücü Piyasası Talep Araştırması kapsamında açık iş araştırmanın saha uygulaması sürecinde ziyaret edilen işyerlerinde işverenlerin "fiilen" ihtiyaç duydukları meslekleri ifade etmektedir. Açık iş yaratılmış, dolu olmayan veya yakında boşalacak olan pozisyonları tanımlar. Samsun İşgücü Piyasası Talep Araştırması kapsamında ise Samsun ilinde işyerlerine yapılan ziyaretler neticesinde, referans dönemi (10 Eylül-31 Ekim 2012) esas alınmak üzere, var olduğu öğrenilen açık iş sayısı 1.511'dir. Bu kapsamda işverenler İŞKUR'a değil, İŞKUR işverenlere ulaşmıştır. Araştırma kapsamında en fazla açık iş bulunan ilk üç sektör sırasıyla imalat, toptan ve perakende ticaret ve inşaat sektörleridir. İşyeri büyüklüğüne göre bakıldığında, 784 açık iş sayısıyla en fazla açık iş olan işyerleri 10-49 çalışanı olan işyerleridir.

Türkiye genelinde toplanan veriler göz önüne alındığında, ülke genelinde referans dönemi içerisinde toplam 215.337 açık iş talebi alınmıştır. Bu işlerin çoğunluğunu sırasıyla imalat, inşaat, toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörleri oluşturmaktadır. İşyeri büyüklüklerine göre incelendiğinde, en fazla açık iş talebi 50'den fazla çalışana sahip işletmelerde alınmıştır.

Araştırma kapsamında açık iş oranı; mevcut açık iş sayısının mevcut istihdam/çalışan ve açık sayısının toplamına oranıdır[13]. Araştırma sonuçlarına göre, Samsun ilindeki açık iş oranı %3,81 iken; oransal olarak en fazla açık iş bulunan sektörler sırasıyla konaklama ve yiyecek hizmetleri faaliyetleri (%5,6), toptan ve perakende ticaret (%5,5) ve diğer hizmet faaliyetleri (%5,4) sektörleridir. Türkiye genelinde açık iş oranı

hesaplandığında %3.34 olduğu görülmektedir. Oransal olarak en fazla açık iş bulunan sektörler Türkiye genelinde inşaat (%6,1), gayrimenkul faaliyetleri (%5,67) ve imalat (%4.99) olarak sıralanmaktadır. İnşaat ve gayrimenkul sektöründe açık iş oranının yüksek olmasının temel sebeplerinden biri, son yıllarda bu sektörlerin yüksek büyüme oranlarına sahip olmasıdır.

Samsun ilinde hiç açık iş olmayan sektörler gayrimenkul faaliyetleri; kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor; ve madencilik ve taş ocakçılığı sektörleridir.

Tablo 37. Samsun İli İçin Sektörlere Göre Açık İş Sayısı, Açık İş Oranları

SEKTÖRLER	Açık İş Sayısı		Açık İş Oranı	
	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun
Bilgi ve İletişim	3.578	16	2.59	1.54
Diğer Hizmet Faaliyetleri	4.902	25	3.77	5.43
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Ür. ve Dağıtımı	2.787	6	0.86	0.53
Eğitim	3.535	32	1.02	2.39
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	3.147	8	1.16	0.59
Gayrimenkul Faaliyetleri	5.384	0	5.67	0
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	12.242	75	3.67	5.96
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	3.292	0	2.75	0
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	6.972	0	4.18	0
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	5.45	18	3.6	3.54
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi Ve İyileştirme Faaliyetleri	1.126	0	0.32	0
Toptan ve Perakende Ticaret	24.908	443	3.8	5.49
Ulaştırma ve Depolama	12.373	36	4.21	1.92
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	11.944	22	1.48	0.91
İmalat	78.014	609	4.99	5.06
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	9.369	88	3.39	3.25
İnşaat	26.313	133	6.13	2.64
TOPLAM	**215.34**	**1.511**	**3.34**	**3.81**

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Açık iş oranlarına dokuz ana meslek grubuna göre bakıldığında, Samsun ve Türkiye için en fazla açık işin sanatkârlar ve ilgili işler grubunda olduğu, ardından da teknisyenler ve teknikerler meslek grubunun geldiği görülmektedir.

[13]Açık İş Oranı = (Açık İş Sayısı * 100) / (Mevcut istihdam/çalışanlar + Açık İş Sayısı).

Grafik 32. 9 Ana Meslek Grubunda Açık İş Oranları (%)

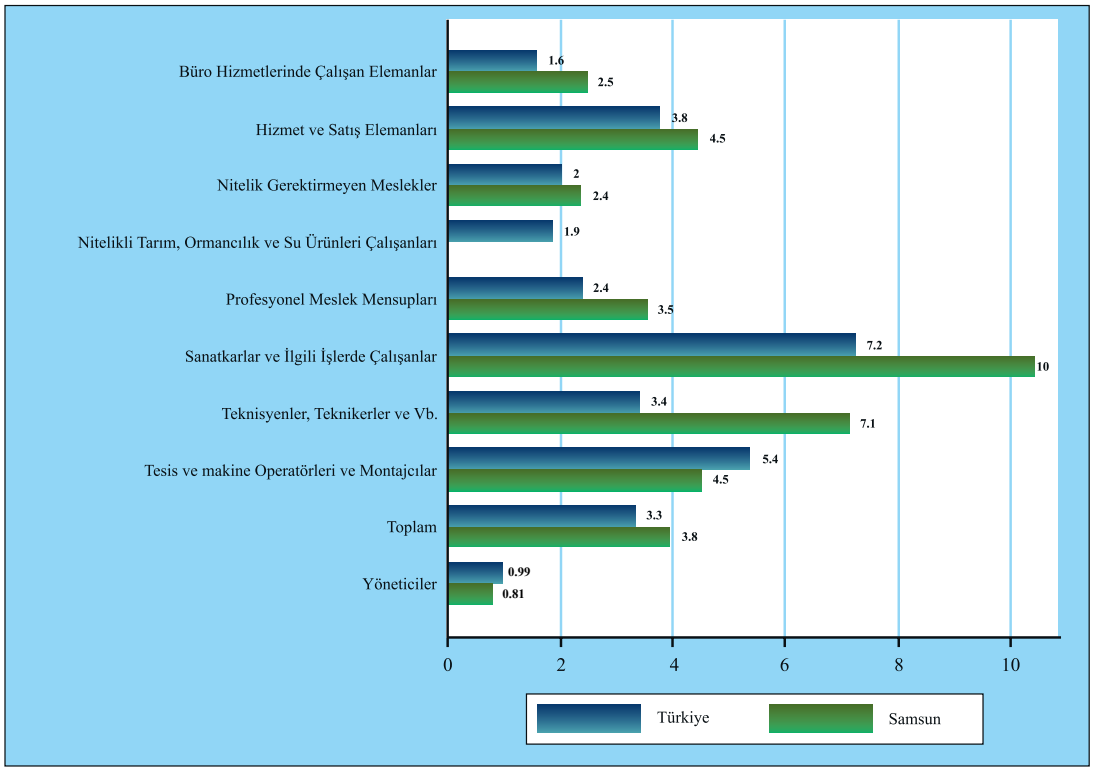

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Araştırma kapsamında toplanan açık işlerin mesleklere göre sıralaması yapıldığında ise hem Türkiye'de hem de Samsun'da beden işçisi (genel) ilk sırada yer almıştır. Bu sırayı Türkiye'de makineci (dikiş) ve inşaat elemanları kalıpçısı izlerken Samsun'da konfeksiyon işçisi ve pazarlamacı ve satış temsilcisi izlemektedir.

Tablo 38. Meslek Bazında Açık İş Sıralaması

Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun
Beden İşçisi (Genel)	Beden İşçisi (Genel)	Çağrı Merkezi Görevlisi	Terzi
Makineci (Dikiş)	Konfeksiyon İşçisi	Profesyonel Sporcu	Muhasebeci
İnşaat Elemanları Kalıpçısı (Elle)	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	Satış Elemanı (Tanıtım)	Boru Kesme Makinesi İşçisi
Güvenlik Görevlisi	Satış Elemanı (Tanıtım)	Gaz Altı Kaynakçısı	Komi (Garson Yardımcısı)
Soğuk Demirci	Elektronik Teknikeri	Hemşire	Depo Hamalı
Garson (Servis Elemanı)	Ütücü	Şoför-Yük Taşıma	Mobilya Döşemecisi
Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	Makineci (Dikiş)	Ütücü	Satış Temsilcisi/plasiyer
Temizlik Görevlisi	Servis Garsonu	Muhasebeci	Ortacı
Madenci (Genel)	Hemşire	Servis Garsonu	Plastik Doğrama Montaj Elemanı
Mermer İşçisi	Diğer Kaynakçılar Ve Pürmüzcüler	Konfeksiyon İşçisi	Alüminotermit Kaynakçısı

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Samsun İPA sonuçlarına göre, ana mesleklerde ihtiyaç duyulan kişi sayılarına bakıldığında, ilk sırada 487 kişilik ihtiyaçla sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar gelmektedir. İkinci sırada 258 kişiyle teknisyenler, tekniker ve yardımcı profesyonel meslek mensupları, üçüncü sırada ise nitelik gerektirmeyen mesleklerde çalışabilecek olanlar bulunmaktadır.
Türkiye genelinde ise ihtiyaç duyulan ve temininde güçlük çekilen meslek grupları çoktan aza doğru tesis ve makine operatörleri ve montajcılar (56.393), sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar (53.384) ve hizmet ve satış elemanlarıdır (48.288). Samsun İPA sonuçlarına göre, nitelik gerektirmeyen ana meslekler çalışanlar açısından ağırlıkta iken, ihtiyaç duyulan kişi sayılarına göre 3.sırada yer almaktadır. Bunun nedeni, işverenlerin nitelik gerektirmeyen mesleğe sahip çalışanları işgücü piyasasında kolaylıkla bulabilmesi, diğerlerini daha zor temin edebilmesi olabilir.

Grafik 33. Ana Mesleklerde İhtiyaç Duyulan Kişi Sayısı

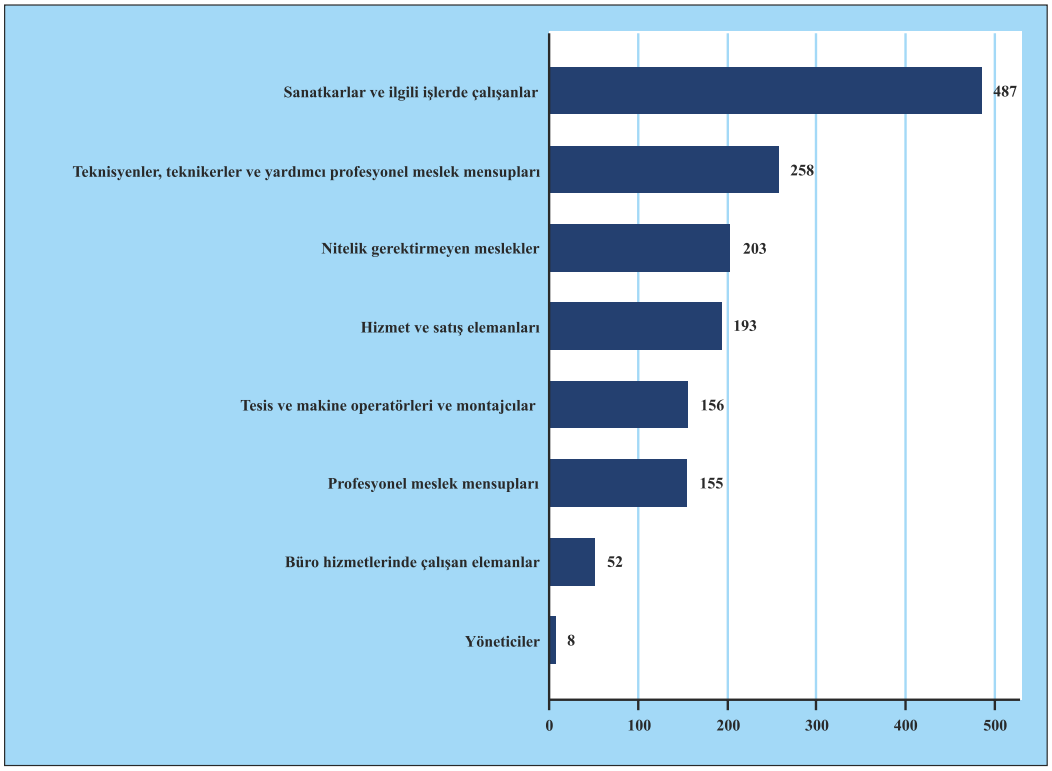

Kaynak: Samsun İPA 2012

Samsun ilinde en fazla talep edilen meslekler satış temsilcisi, beden işçisi (genel), konfeksiyon işçisi, elektirk ve elektronik teknikeri, servis garsonu, kaynakçılar ve pürmüzcüler, ütücü ve makineci(dikiş)dir. Beden işçisi (genel) meslek grubunun büyük bir çoğunluğunun belirli bir meslek tanımına girmeyen işverenin tanımlamakta sıkıntı çektiği nitelik gerektirmeyen ve düşük ücretli istihdam edilen meslek olabileceği düşünülmektedir.

Türkiye genelinde elde edilen sonuçlar ise Samsun'dakinden biraz daha farklı bir tablo ortaya çıkarmaktadır. İşverenler tarafından en fazla talep edilen meslekler sırayıyla, satış elemanı, beden işçisi (genel), konfeksiyon işçisi, elektrik ve elektronik teknikeri ve servis garsonudur.

[14]Araştırma kapsamında bir den çok cevap verilecek şekilde sorular hazırlanmış ve her soruya birden çok cevap verilmiştir

Grafik 34. En Fazla Talep Olan 25 Meslek (Yüzde)

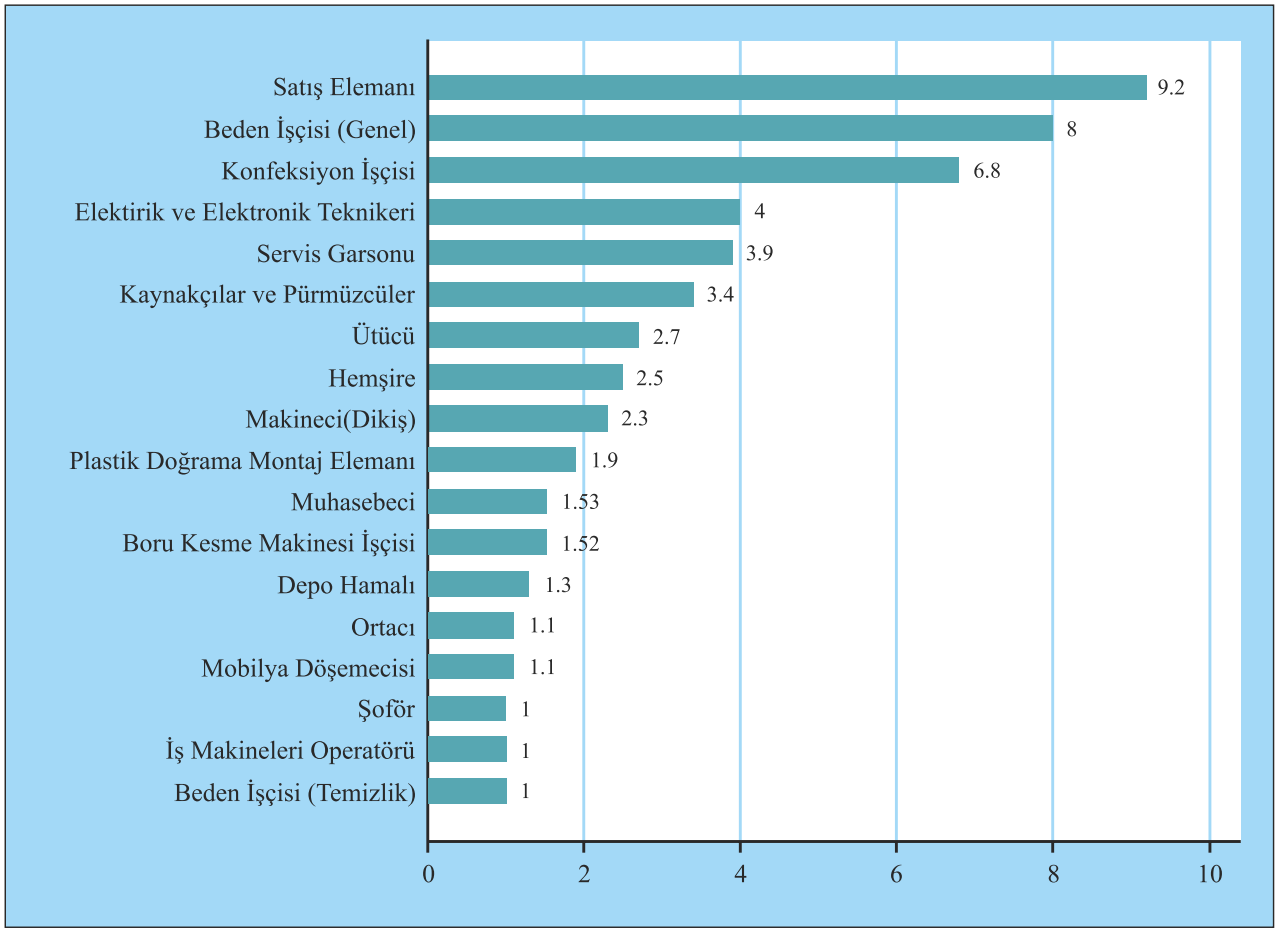

Kaynak: Samsun İPA 2012

3.4 Temininde Güçlük Çekilen Meslekler

Samsun İşgücü Piyasası Talep Araştırması kapsamında 10.09.2012-19.10.2012 referans tarihler arasında işverenlerin bulmakta güçlük çektiği veya kolaylıkla temin edemediği meslekler de tespit edilmeye çalışmıştır.

Samsun ilinde temininde güçlük çekilen meslekler konfeksiyon işçisi, beden işçisi (genel), satış elemanı, pazarlamacı (satış temsilcisi) ve servis garsonu şeklinde sıralanmaktadır. Türkiye genelinde ise bu sıralama farklılık göstermektedir. İlk sırada beden işçisi (genel) gelirken ardından sırasıyla; makineci (dikiş), güvenlik görevlisi, garson (servis elemanı), aşçı ve bilgisayar yazılım teknisyeni olarak sıralanmıştır.

Konfeksiyon işçilerine olan talebin sadece üç işletmeden gelmesi de toplam sayıda ciddi artışa neden olmakta iken aranan becerilerin çok önemsenmediği belirtilmiştir. Üçüncü sırada yer alan beden işçilerinin temininde güçlüke çekilme nedenlerinin arkasında yer alan en önemli faktör aslında işveren tarafından önerilen ortam ve koşulların potansiyel işgücü tarafından beğenilmemesidir. Bu alandaki açığı kapatmak için görünen o ki, talep ve arz edenlerin isteklerinin iki tarafında uzlaşacağı bir şekilde dengenin oluşturulması şarttır. Satış elemanı mesleğinde eleman temininde güçlük yaşanmasının temel nedeni ise işverenlerin talep ettiği beceri ve nitelik ile iş tecrübesi konusunda işe başvuranların yetersiz kalmasıdır.

Tablo 39. Temininde Güçlük Çekilen Meslekler, Türkiye-Samsun

Türkiye		Samsun	
Meslek	**Sayı**	**Meslek**	**Sayı**
Beden İşçisi (Genel)	16.945	Konfeksiyon İşçisi	162
Makineci (Dikiş)	13.377	Beden İşçisi (Genel)	160
Güvenlik Görevlisi	10.519	Satış Elemanı (Tanıtım)	74
Garson (Servis Elemanı)	7.794	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	74
Aşçı	4.91	Servis Garsonu	69
Bilgisayar Yazılım Teknisyeni	4.776	Ütücü	58
Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	4.533	Elektronik Teknikeri	46
Hemşire	4.25	Terzi	39
Satış Elemanı (Tanıtım)	4.118	İç Giyim Konfeksiyon Makineci	35
Temizlik Görevlisi	3.755	Desinatör (Tekstil)	35

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

İşverenler tarafından sağlanan bilgilere göre eleman temininde güçlük çekilme nedenleri değerlendirilmiştir. Samsun'da teminde güçlük çekilme nedenleri arasında en fazla karşılaşılan problemler yeterli iş tecrübesine sahip işgücünün az olması, yeterli beceri ve niteliğe sahip eleman olmaması ve ilgili mesleklerde elemanın hiç olmamasıdır. Türkiye genelinde ise, bu sıralama biraz farklılık göstermek ile beraber, ilk üç sırada, yeterli beceri ve niteliğe sahip eleman olmaması, ilgili sektörede hiç eleman bulunamaması ve işverence kabul edilebilecek düzeyde iş tecrübesine sahip eleman bulunmaması gelmektedir.

Grafik 35. Eleman Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri, Türkiye ve Samsun [14]

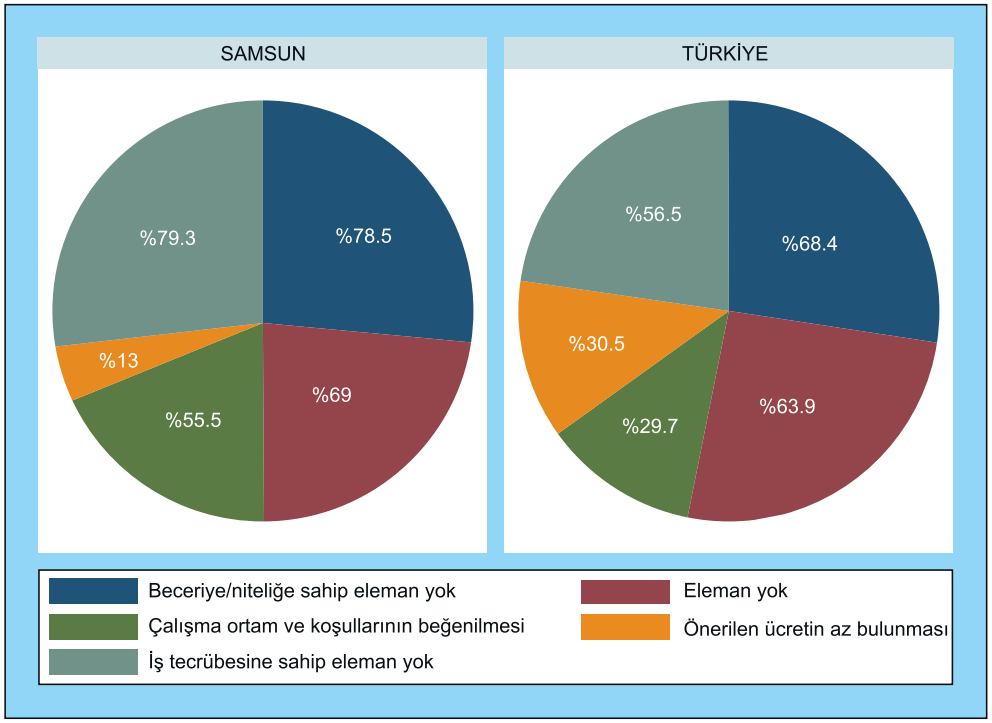

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Türkiye genelinde işveren tarafından sağlanan bildirimler neticesinde temininde güçlük çekilen meslekler ile beraber nedenleri de incelenmiştir. Buna göre, beden işçilerinin önerilen ücreti az bulması ve sunulan çalışma ortamından memnun olmaması bu mesleğin temininde önemli rol oynamaktadır. Makineci (dikiş), güvenlik görevlisi, pazarlamacı (satış temsilcisi), aşçı ve bilgisayar yazılım teknisyerleri için ise yeterli beceri ve iş tecrübesine sahip adayların eksikliği bu alanda faaliyet gösteren işletmelerden geri alınan önemli bildirimler arasında yer almaktadır.

İşverenler eleman temininde güçlük çekmede en önemli nedenlerini iş tecrübesine ve gerekli beceriye sahip eleman bulunmaması olarak sıralandırmışlardır. Samsun iş gücü piyasasında, en fazla aranan beceri sorun çözme ve bilgisayar bilme becerileridir. Bilgisayar becerisi, en fazla muhasebeci, servis garsonu, elektrik teknikeri, pazarlamacı (satış temsilcisi) ve sekreterlik mesleklerinde talep edilmektedir. Bilgisayar becerisine olan talebin yaklaşık %50'si aşağıdaki 10 meslek grubunda yoğunlaşmaktadır.Sorun çözme becerisi inşaat kalıpçısı (ahşap), satış temsilcisi/plasiyer, pazarlamacı (satış temsilcisi) ve muhasebeci mesleklerinde talep edilmektedir. Sorun çözme becerisinin en fazla arandığı meslekler arasında aşağıdaki tabloda yer alan meslekler % 37,5'ini oluşturmaktadır.

Türkiye genelinde, iş gücüne dahil olmak isteyen bireylerde en fazla aranan nitelik, fiziksel ve bedensel yeterlilik ile birlikte mesleki bilgi yeterliliğidir. Fiziki beceri ve mesleki bilginin en fazla arandığı mesleklerin başında beden işçisi, inşaat kalıpçısı, makineci (dikişçi) ve güvenlik görevlisi gelmektedir.

Tablo 40. En Çok Talep Edilen İlk 10 Mesleklerde Talep Edilen Beceri Düzeyleri

Samsun			Türkiye		
	Bilgisayar	**Sorun çözme**		**Fiziki beceri**	**Mesleki Bilgi**
1	Muhasebeci	İnşaat Kalıpçısı (Ahşap)	**1**	Beden İşçisi (Genel)	İnşaat Elemanları Kalıpçısı (Elle)
2	Servis Garsonu	Satış Temsilcisi/plasiyer	**2**	İnşaat Elemanları Kalıpçısı (Elle)	Makineci (Dikiş)
3	Elektrik Teknikeri	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	**3**	Makineci (Dikiş)	Soğuk Demirci
4	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	Muhasebeci	**4**	Güvenlik Görevlisi	Beden İşçisi (Genel)
5	Sekreter	Satış Elemanı (Tanıtım)	**5**	Soğuk Demirci	Güvenlik Görevlisi
6	Kasiyer	Duvarcı	**6**	Garson (Servis Elemanı)	Garson (Servis Elemanı)
7	Satış Temsilcisi/plasiyer	Elektrik Mühendisi	**7**	Temizlik Görevlisi	Profesyonel Sporcu
8	Satış Elemanı (Tanıtım)	Servis Garsonu	**8**	Madenci (Genel)	Madenci (Genel)
9	Diğer Mobilya İşçileri	Anestezi Teknisyeni	**9**	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	Temizlik Görevlisi
10	Beden İşçisi (Temizlik)	Sekreter	**10**	Profesyonel Sporcu	Hemşire

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Meslek ayrımı yapılmadan işverenlerce genel olarak talep edilen eğitim düzeyleri incelendiğinde ise Türkiye ve Samsun arasında küçük farklılıklar bulunmaktadır. Eğitim düzeyinde belirli düzey isteği aranmayanları Türkiye genelinde ilk sırada gelirken Samsun'da lise altı eğitim ilk sırayı almaktadır. Özellikle Samsun için iyi düzeyde eğitime sahip eleman arayışı Türkiye genelinde daha az düzeydedir. Talep edilen eğitim seviyeleri değerlendirildiğinde varılabilecek sonuç olarak hem Türkiye'de hem Samsun'da işverenler genellikle düşük eğitim seviyesine sahip elemanlara daha çok talepte bulunmaktadır. Bunların nedeni arasında iyi eğitilmiş kişileri ücret ve çalışma koşulları bakımından tatmin edemeyecekleri değerlendirilebilir.

Grafik 36. Talep Edilen Eğitim Düzeyi, Türkiye ve Samsun

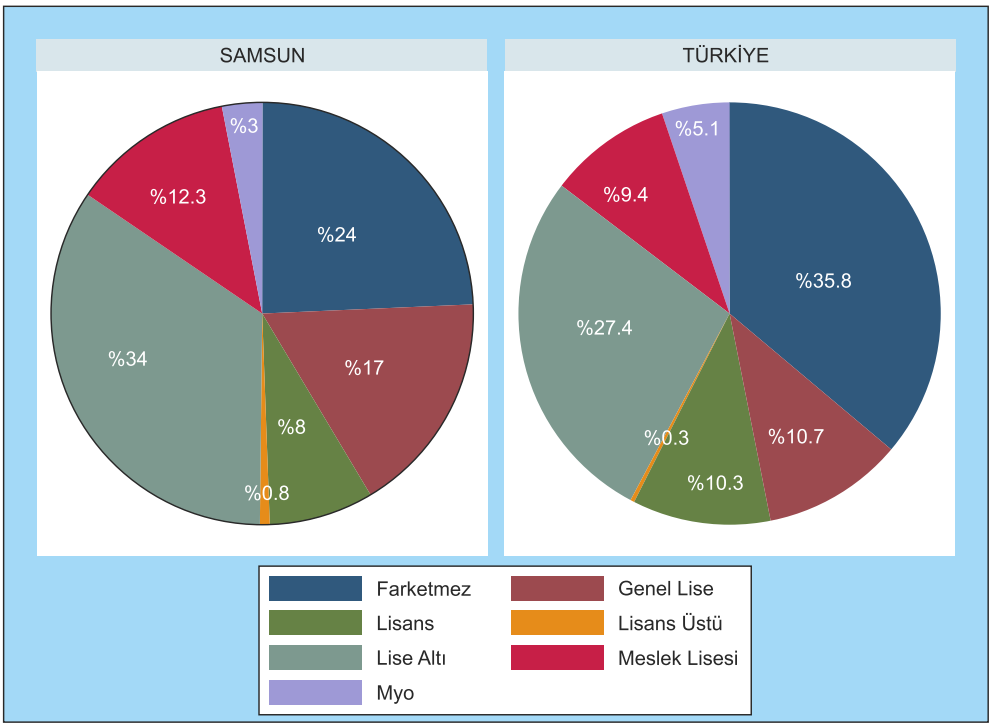

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Samsun için, eğitim düzeylerine göre en çok talep edilen meslekler sıralaması yapıldığında, konfeksiyon işçisi, beden işçisi (genel), boru kesme makinesi işçisi, plastik doğramacı ve pazarlamacılar'da belirli bir eğitim düzeyi aranmamakta olduğu görülmektedir. Lise altı eğitim düzeyinin yeterli görüldüğü meslekler ise beden işçisi (genel), ütücü, makineci (dikiş), terzi ve servis garsonu meslekleridir.

Türkiye geneli için, beden işçisi (genel), makineci (dikiş), güvenlik görevlisi, servis garsonu ve aşçı için belirli bir eğitim düzeyi aranmamaktadır. Bununla beraber, beden işçisi (genel), makineci (dikiş), güvenlik görevlisi, temizlik görevlisi ve madenci (genel) mesleklerinde de lise altı eğitim işverenler tarafından yeterli görülmektedir.

Tablo 41. En Çok Talep Edilen İlk 5 Mesleklerde Talep Edilen Eğitim Düzeyleri

	Fark etmez			Lise Altı	
	Türkiye	**Samsun**		**Türkiye**	**Samsun**
1	Beden İşçisi (Genel)	Konfeksiyon İşçisi	**1**	Beden İşçisi (Genel)	Beden İşçisi (Genel)
2	Makineci (Dikiş)	Beden İşçisi (Genel)	**2**	Makineci (Dikiş)	Ütücü
3	Güvenlik Görevlisi	Boru Kesme Makinesi İşçisi	**3**	Güvenlik Görevlisi	Makineci (Dikiş)
4	Servis Garsonu	Plastik Doğramacı /PVC Doğrama-İmalat Ve Montajcısı	**4**	Temizlik Görevlisi	Terzi
5	Aşçı	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	**5**	Madenci (Genel)	Servis Garsonu

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Samsun için lise mezunu ya da meslek lisesi mezunu seviyesinde eğitim düzeyine göre en çok talep edilen mesleklere bakıldığında, ilk beş sırada yer alan meslek pazarlamacı, satış elemanı, güvenlik görevlisi, satış temsilcisi ve beden işçisi (genel)'dir. Elektronik teknikeri, diğer kaynakçılar ve pürmüzcüler, elektrik teknikeri, iş makineleri operatörü ve dökümcüler içinse eğitim seviyesinin meslek lisesi mezunu olmak gerektiği belirtilmiştir.

Türkiye geneli göz önünde bulundurulduğunda, çağrı merkezi görevlisi, pazarlamacı (satış temsilcisi), satış elemanı (tanıtım), garson (servis elemanı) ve servis garsonu için talep edilen bireylerden lise mezunu olmaları beklenmektedir. Bununla beraber, hemşire, imal işçisi, beden işçisi(genel), güvenlik görevlisi ve gaz altı kaynakçısı mesleklerine bakıldığında en az meslek lisesi eğitim düzeyi aranmaktadır.

Tablo 42. En Çok Talep Edilen İlk 5 Mesleklerde Talep Edilen Eğitim Düzeyleri

	Genel Lise			Meslek Lisesi	
	Türkiye	**Samsun**		**Türkiye**	**Samsun**
1	Çağrı Merkezi Görevlisi	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	**1**	Hemşire	Elektronik Teknikeri
2	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	Satış Elemanı (Tanıtım)	**2**	İmal İşçisi	Diğer Kaynakçılar ve pürmüzcüler
3	Satış Elemanı (Tanıtım)	Güvenlik Görevlisi	**3**	Beden İşçisi (Genel)	Elektrik Teknikeri
4	Garson (Servis Elemanı)	Satış Temsilcisi/plasiyer	**4**	Güvenlik Görevlisi	İş Makineleri Operatörü
5	Servis Garsonu	Beden İşçisi (Genel)	**5**	Gaz Altı Kaynakçısı	Dökümcü (Metal)

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Samsun'daki işyerleri ile yapılan görüşmeler neticesinde lisans veya lisansüstü mezunlarının talep edildiği ilk 5 meslek sırasıyla hemşireler, zihinsel engelliler öğretmeni, muhasebeci, elektrik mühendisi ve anestezi teknisyenidir. Türkiye geneline bakıldığında, zihinsel engelliler öğretmeni, mühendis, market müdürü, müşteri temsilcisi ve proje yöneticisi pozisyonlarına daha nitelikli olan lisans ya da lisansüstü dereceye sahip bireyler talep edilmektedir.

Araştırma kapsamında işverenler ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bilgilerden birisi de açık işlerin temin edilme kanallarıdır. Buna göre, Samsun'da eleman temini için işverenlerin büyük çoğunluğu İŞKUR, akraba-eş dost ve gazete yoluyla ihtiyacı gidermektedir. Türkiye genelinde ise ilk sırada akraba-eş-dost, İŞKUR ve internet gelmektedir.

Grafik 37. Açık İşi Arama Kanalları, Türkiye ve Samsun [16]

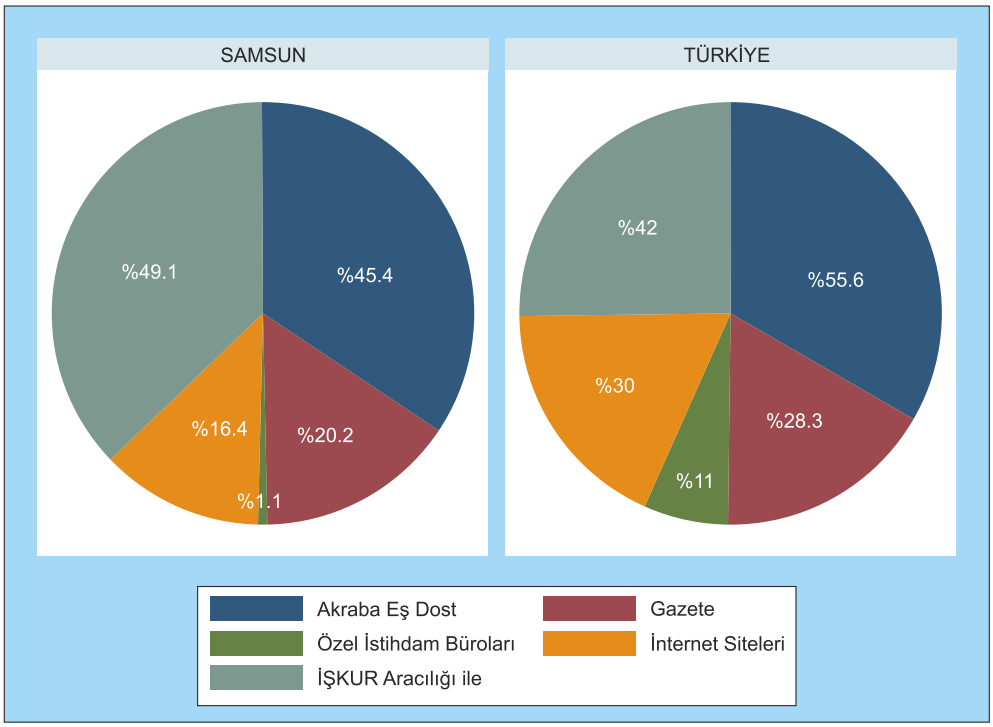

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Temininde güçlük çekilen eleman sayılarının sektöre göre dağılımına bakıldığında ise Samsun için eleman temininde en fazla güçlük çekilen ilk üç sektör sırasıyla imalat, toptan perakende ticaret ve motorlu taşıtlar bakım ve onarımı ve insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri'dir. Bu ilk üç sektörün eleman ihtiyacı sayısı toplam talebin % 72,5'idir.

Sektörlerin sıralaması Türkiye geneli için ise imalat, toptan perakende ticaret ve motorlu taşıtlar bakım ve onarımı ve konaklama yiyecek içecek sektörüdür. Bu sektörler güçlük çekilen toplam eleman sayısının % 58'ini oluşturmaktadır.

[16]Araştırma kapsamında bir den çok cevap verilecek şekilde sorular hazırlanmış ve her soruya birden çok cevap verilmiştir.

Tablo 43. Sektörlere göre Temininde Güçlük Çekilen Eleman Sayısı, Türkiye-Samsun

	Türkiye	Samsun
Bilgi ve iletişim	2.767	16
Diğer hizmet faaliyetleri	7.846	23
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	1.193	10
Eğitim	5.624	63
Finans ve sigorta faaliyetleri	6.677	5
Gayrimenkul faaliyetleri	4.787	
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	27.378	108
Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor	4.773	5
Madencilik ve taş ocakçılığı	6.293	
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	8.249	24
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	1.427	
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtları onarımı	36.587	479
Ulaştırma ve depolama	14.729	75
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	16.822	20
İmalat	92.606	759
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	12.732	112
İnşaat	20.093	161

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Grafik 38'den de görüldüğü gibi muhasebeci, matematik öğretmeni ve aşçı meslekleri eleman bulamama nedenleri açısından birbirine benzerlik göstermektedirler. Yeterli iş tecrübesine sahip olmama nedenleri bu mesleklerde öne çıkan nedenleridir. Satış elemanları ve beden işçileri eleman bulamama nedenleri açısından birbirine yakın meslekler olarak göze çarpmaktadır. Satış elemanları ve beden işçileri genellikle çalışma ortamları ve koşulları ve beceriye/niteliğe sahip olmama nedenleri yüzünden bulunamamaktadır. Diğer kaynakçılar, pazarlamacı ve servis garsonları eleman bulamama nedenleri açısından birbirine oldukça benzerdir. Bu grupta iş tecrübesine sahip olmama beceriye/niteliğe sahip olmama nedenleri ön plandadır.

Grafik 38. İşyeri Düzeyinde En Fazla Katılım Sağlanan 10 Meslek İçin Eleman Bulamama Nedenlerinin Uygunluk Grafiği

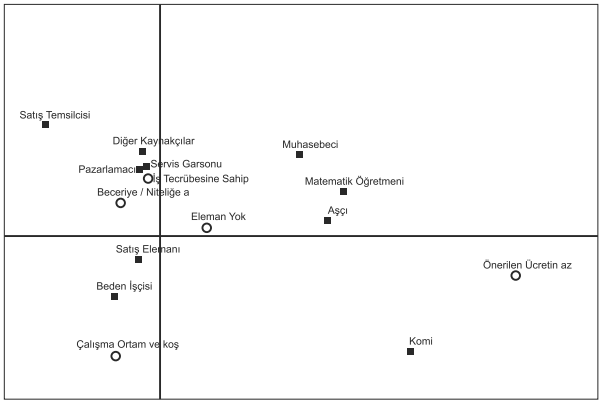

Kaynak: Samsun İPA 2012

3.5 2012 Yılında İşe Giriş-Çıkışlar

2012 yılında işyerlerinde sektörlere ve işyeri büyüklüklerine göre eleman alımı ve elaman çıkma/çıkarılma durumu değerlendirildiğinde, Samsun'da işten çıkartılan toplam 5.077 kişiye karşılık toplam 7.752 kişinin işe alındığı görülmekte iken Türkiye için bu rakamlar 1.409.278 kişinin işten çıkarılmasına karşılık 1.766.399 kişinin işe alındığını göstermektedir. Diğer ifadeyle, Samsun için net çalışan artışı 2.675 kişi iken Türkiye için 357.121 kişi olarak ortaya çıkmaktadır

Samsun için alınan eleman sayısı ve işten çıkartılan eleman sayılarının arasındaki fark alındıktan sonra hangi sektörün daha fazla istihdam artışına sahip olduğunu görmek amacıyla oluşturulan tabloda (Tablo 48) toplam artışın %25,5 ile ile birinciliğinin imalat sektöründe olduğu görülmektedir. Bunu %21,5'le inşaat sektörü takip etmekte, üçüncü sırada ise idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörü gelirken ilk üç sektör toplam istihdam artışının %61,8 'ini içermektedir. İşten çıkışın, işe alımdan daha fazla olduğu, yani istihdamın azaldığı iki sektör vardır. Bunlar, madencilik ve taş ocakçılığı ile diğer hizmet faaliyetleri sektörleri. Tüm sektörlerdeki işyerleri açısından bakıldığında hiç işten çıkartılmanın gözlemlendiği tek sektör gayrimenkul faaliyetleri sektörüdür.

Türkiye genelinde 2012 yılında en fazla net istihdam artışı olan ilk üç sektör sırasıyla idari ve destek hizmetleri, imalat ve konaklama ve yiyecek hizmetleri sektörüdür. Bu ilk üç sektörün toplam istihdam artışının %56 'sını oluşturduğu anlaşılmaktadır.

3.6 Gelecek Dönem İstihdam Beklentisi

Türkiye genelinde yürütülen araştırma kapsamında işverenlerin gelecek dönemler için eleman sayısındaki artış ya da azalışları hakkında görüşleri alınarak bir takım sayısal verilere dönüştürülmüştür. Elde edilen veriler neticesinde Türkiye için 31 Aralık 2012 itibariyle işyerlerinin beklediği istihdam artışı 235.319 iken Samsun için bu değer 1.736 kişidir.

Samsun'da bu toplam istihdam artışının %43,1'i 50 ve üstü çalışana sahip işyerlerinde, %41,5'i ise10-49 çalışana sahip işyerlerinde olması beklenmektedir. Türkiye genelinde ise % 9,7 si 1-9, %42 si 10-49 aralığında ve %48,3'ü ise 50 ve üstü, çalışana sahip işyerlerindedir.

31 Aralık 2012 tarihli toplam istihdam artışı beklentisinde Samsun ve Türkiye için ilk sırayı 698 ve 65.279 kişi ile imalat sektörü almaktadır. Toptan ve perakende ticaret sektörü 349 kişi ile Samsun'da ikinci sırada yer alırken Türkiye'de 41.658 kişi ile idari ve destek hizmetleri sektörü ikinci sıradadadır. Üçüncü sırada inşaat sektörü 239 kişi ile Samsun için, toptan ve perakende ticaret sektörü ise 28.339 kişi ile Türkiye için yer almaktadır.

Beklenen artış miktarının sıfır olduğu üç sektör ise elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı; gayrimenkul faaliyetleri; ve maden ve taş ocakçılığı sektörleridir. İşyeri büyüklüklerine göre bakıldığında, en fazla istihdam artışının beklendiği işyerleri 50 ve daha fazla çalışana sahip işyerleri grubudur.

31 Aralık itibariyle meslekler bazında beklenen artışa bakıldığında, Samsun için ilk üç sırada güvenlik görevlisi, beden işçisi (genel) ve beden işçisi (inşaat) yer almaktadır. Türkiye sıralaması ise temizlik görevlisi, beden işçisi (genel) ve güvenlik görevlisi şeklindedir.

31 Aralık 2012 itibariyle beklenen toplam istihdam azalışı sırasıyla Samsun ve Türkiye için 389 ve 119.551 kişidir. Bu toplam istihdam düşüşünün Samsun'da %56,3'ü 10-49 çalışana sahip işyerlerinde, %33,7'si'i

50 ve üstü çalışana sahip işyerlerinde olması beklenmektedir. Türkiye genelinde ise bu oranlar biraz farklılık göstermektedir. En fazla daralma % 66,8 ile 50 ve üstü, %31,2 ile 10-49 ve %2 ile 1-9 arası istihdam sağlayan işletmelerden beklenmektedir.

Samsun için toplam istihdam azalışı beklentisinde ilk sırayı 163 kişi ile imalat sektörü almaktadır. Toptan ve perakende ticaret sektörü 69 kişi ile ikinci, inşaat sektörü ise 86 kişi ile üçüncü sıradadır. Hiç azalış beklenmeyen beş sektör ise elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı; gayrimenkul faaliyetleri; kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor; maden ve taş ocakçılığı; ve insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri sektörleridir.

Türkiye genelinde 31 Aralık tarihinde beklenen istihdam azalışı sektörlere göre sıralandığında ilk sırada konaklama ve yiyecek hizmeti (21.960), ikinci sırada idari destek ve hizmet faaliyetleri (21.612) ve üçüncü sırada ise inşaat (20.668) sektörü gelmektedir.

2012 yıl sonunda istihdam azalışına ilişkin meslekler değerlendirmesi yaptığımızda Türkiye genelinde beden işçisi (genel), çöpçü ve beden işçisi (inşaat) ilk üç sırada gelmektedir. Samsun için bu sıralama Türkiye ile paralellik göstermekte ve beden işçisi (genel), beden işçisi (inşaat) ve güvenlik görevlisidir.

Tablo 44. Net İstihdam Artışı Beklenen İlk 10 Meslekler- 31 Aralık 2012

Türkiye	Samsun
Temizlik Görevlisi	Güvenlik Görevlisi (Silahsız)
Beden İşçisi (Genel)	Beden İşçisi (İnşaat)
Güvenlik Görevlisi	Konfeksiyon İşçisi
Makineci (Dikiş)	Satış Temsilcisi/plasiyer
Satış Elemanı (Tanıtım)	Dökümcü (Metal)
Çöp Kamyonu Sürücüsü	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)
Evde Çocuk Bakım Elemanı	Servis Garsonu
Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	Satış Elemanı (Tanıtım)
Profesyonel Sporcu	Elektronik Teknisyeni
Güvenlik Görevlisi (Silahsız)	Beden İşçisi (Genel)

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

İstihdam olarak azalışlar ve artışlar beraber değerlendirildiğinde ise 31 Aralık itibariyle net istihdam artışı beklenen meslekler, Türkiye genelinde temizlik görevlisi, beden işçisi (genel) ve güvenlik görevlisidir. Bu sıralama Samsun için, ilin ekonomik özelliklerini de dikkate aldığımızda farklı bir tablo ortaya koymaktadır. Samsun'da ilk 3 sırada silahsız güvenlik görevlisi, beden işçisi (inşaat) ve konfeksiyon işçisi yer almaktadır. 30 Haziran 2013 itibariyle Samsun'daki işyerlerinin beklediği istihdam artışı 1.735 kişi iken Türkiye genelinde bu rakam 280.500'dür. Bu toplam istihdam artışının Samsun için %45,2'si 50 ve üstü çalışana sahip işyerlerinde, %45,5'i 10-49 çalışana sahip işyerlerinde, olması beklenmekte, Türkiye için ise bu değerler %55,3 ile 50 üstü, %35,2 ile 10-49 ve %9,5 ile 1-9 arası çalışana sahip olan işletmelerden elde edilmiştir.

Toplam istihdam artışı beklentisinde ilk sırayı 31 Aralık'ta olduğu gibi yine Samsun'da (668) Türkiye'de ise (69.579) ile imalat sektörü alırken ikinci sırada Samsun için toptan ve perakende ticaret (473), Türkiye için ise idari destek ve hizmet sektörü gelmektedir. Üçüncü sırada Samsun için idari destek ve hizmet (112), Türkiye için ise toptan ve perakende ticaret (32.581) yer almaktadır.

Bu dönem için Samsun'da beklenen artış miktarının sıfır olduğu tek sektör elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektörüdür.

30 Haziran'da meslekler bazında değişime bakıldığında Türkiye ve Samsun'da ilk sırada beden işçiliği (genel) bulunmaktadır. Türkiye için ikinci sırada temizlik görevlisi bulunurken Samsunda beden işçisi (inşaat) yer almaktadır. Beden işçiliği (inşaat) Türkiye genelinde ise üçüncü sıradadır. Türkiye geneli sıralamadan çok farklı olarak bilgisayar destekli tasarım elemanına Samsun'da önümüzdeki yılda talep olacağı anlaşılmaktadır. Bu durum, özellikle mobilya sektöründe yeni yatırımların habercisi olabilir.

30 Haziran 2013 itibariyle Samsun'da beklenen toplam istihdam azalışı 136 iken Türkiye genelinde 50.486 kişidir. Bu toplam istihdam düşüşünün Samsun'da %84,6'sı 10-49 çalışana sahip işyerlerinde beklenmektedir. Türkiye'de ise bu oranlar 1-9 aralığında %7,3, 10-49 aralığında %52,5 ve %40,2 ile 50 ve üstü çalışanı olan işletmelerdedir.

Bu dönem için Samsun'da 50 ve daha fazla çalışana sahip işyerlerinde hiç istihdam düşüşü beklenmemektedir. Toplam istihdam azalışı beklentisinde ilk sırayı Samsunda toptan ve perakende ticaret sektörü (83), Türkiye'de imalat (10.209) sektörü almaktadır. İkinci sıraya bakıldığında ise Samsun'da insan sağlığı ve sosyal hizmetler faaliyetleri (32) gelirken Türkiy''de konaklama ve yiyecek hizmeti (8.746) gelmektedir.

Bilgi ve iletişim; imalat; mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler; konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri ile finans ve sigorta faaliyetleri dışındaki sektörlerde Samsun'da hiç azalış beklenmemektedir.

2013 yıl sonu ortasında meslekler bazında en fazla azalma beklenen meslekler Türkiye ve Samsun için farklılık göstermektedir. Her iki için ilk sırada beden işçisi (genel) gelmekte iken diğer sıralama oldukça farklıdır. Türkiye'de kasiyer ve temizlik görevlisi ilk üç sıraya girerken Samsun'da bu sıra beden işçisi (inşaat) ve bilgisayar teknisyeni şeklindedir.

2013 yıl ortasında mesleklere göre net istihdam artışı sıralamasına göre ise, Türkiye'de beden işçisi (genel), temizlik görevlisi, beden işçisi (inşaat), servis garsonu ve güvenlik görevlisi ilk 5 sırada yer almaktadır. Samsun ili için ise, beden işçisi (genel), bilgisayar destekli tasarım-imalat elemanı, konfeksiyon işçisi ve beden işçisi (inşaat) ilk sıralarda yer almaktadır.

2012 yıl sonu ve 2013 yılı ortasına yönelik toplanan mevcut verilere göre, Samsun ilinde her iki dönemde de konfeksiyon işçisi, beden işçisi (genel), beden işçisi (inşaat) için büyüme öngörülmektedir. Bu nedenle, özellikle tekstil sektöründe Samsun'da büyüme olma ihtimali yüksek görünmektedir.

Tablo 45. Net İstihdam Artışı Beklenen İlk 10 Meslekler- 30 Haziran 2013

Türkiye	Samsun
Beden İşçisi (Genel)	Beden İşçisi (Genel)
Temizlik Görevlisi	Bilgisayar Destekli Tasarım-İmalat Elemanı (Cad_cam)
Beden İşçisi (İnşaat)	Konfeksiyon İşçisi
Garson (Servis Elemanı)	Beden İşçisi (İnşaat)
Servis Garsonu	Satış Elemanı (Tanıtım)
Güvenlik Görevlisi	Elektronik Teknisyeni
Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	Servis Garsonu
Satış Elemanı (Tanıtım)	Terzi
Aşçı	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)
Beden İşçisi (Temizlik)	Desinatör (Tekstil)

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Genel olarak meslekler bazında değişim(artış-azalış) incelendiğinde, özellikle Samsun için beden işçiliği (genel) ve beden işçiliği (inşaat) ile güvenlik görevliliğinde yıl sonu hem işten çıkarılmalar hem de işe alımlar olacağı anlaşılmaktadır. Mevcut veri bu üç meslekte Samsun'da ciddi bir sirkülasyon olduğunun da bir göstergesidir. Bu durumun muhtemel sebepleri, temininde güçlük çekilme nedenleri bölümünde de detaylı ele alınmış ve özellikle beden işçiliği grubuna dahil olan bireylerin ücret ve çalışma koşullarını beğenmemesi bu mesleğin temininde en önemli faktör olarak değerlendirilmiştir.

Net İstihdam Değişim Oranı (NİDO) beklentisi istihdam artış miktarı beklentisiyle istihdam azalış miktarı beklentisinin mevcut çalışan sayısına oranını ifade etmektedir. Samsun İli İşgücü Piyasası Talep Araştırması sonuçlarına göre Aralık 2012 itibarıyla net istihdam artışı beklentisi % 3,5 iken, bu beklenti Haziran 2013 itibarıyla % 4,2'ye yükselmektedir. 2012 yıl sonu itibari ile en yüksek net istihdam artışı beklentisi sektörel oranlara göre %18,7 ile kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor faaliyetleri, %4,9 ile konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri ve % 4,8 ile idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörlerindedir. Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor faaliyetlerindeki istihdam artış beklentisi 2013 yılında da artan ivmeyle devam etmektedir. Aynı şekilde idari destek ve hizmet faaliyetleri 2012 yıl sonuna göre daha yüksek oranda artış beklentisi bulunmaktadır. Elektrik, gaz buhar ve iklimlendirme ürünleri dağıtımı, gayrimenkul faaliyetleri ve madencilik ve taş ocakçılığı sektörlerinde büyüme ya da küçülme beklenmemektedir. 6 ay sonraki net istihdam artışı beklentisi 1.346 iken, bu beklenti 1 yıl sonra 1.600 kişiye yükselmektedir. En yüksek istihdam beklentisi sayısal olarak ilk 6 ay içinde sırasıyla imalat, toptan ve perakende ticaret ile inşaat sektörleri olarak sıralanırken, 1 yıl sonraki beklentide öncekinden farklı olarak sadece üçüncü sıranın yeri değişmekte ve bu sırayı idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörü almaktadır.

Tablo 46. Samsun İli İçin Sektörlere Göre Açık İş Sayısı, Açık İş Oranları, Yıl Sonu ve Haziran 2013 İtibariyle Net İstihdam Değişim (NİD) Oranları (%)

Sektör	Açık İş Sayısı		Açık İş Oranı		Aralık 2012 NİD Oranı		Haziran 2013 NİD Oranı	
	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun
Bilgi ve İletişim	3.578	16	2,59	1,54	2,3	1,88	1,43	0,78
Diğer Hizmet Faaliyetleri	4.902	25	3,77	5,43	4,54	1,44	1,73	4,02
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Ür. ve Dağıtımı	2.787	6	0,86	0,53	1,78	-	0,07	-
Eğitim	3.535	32	1,02	2,39	1,15	0,64	0,5	1,72
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	3.147	8	1,16	0,59	0,69	0,88	0,46	1,47
Gayrimenkul Faaliyetleri	5.384	0	5,67	0	0,19	-	1,15	-
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	12.242	75	3,67	5,96	-4	4,95	7,01	5,25
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	3.292	-	2,75	-	3,06	18,69	2,29	23,36
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	6.972	-	4,18	-	1,92	-	3,42	-
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	5.45	18	3,6	3,54	2,41	0,24	5,2	2,44
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	1.126	-	0,32	-	0,55	-	2,57	-
Toptan ve Perakende Ticaret	24.908	443	3,8	5,49	2,95	3,68	4,62	5,12
Ulaştırma ve Depolama	12.373	36	4,21	1,92	1,15	3,29	6,98	0,94
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	11.944	22	1,48	0,91	2,53	4,78	4,83	7,54
İmalat	78.014	609	4,99	5,06	3,26	4,69	4	5,79
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	9.369	88	3,39	3,25	1,37	2,94	1,62	4,3
İnşaat	26.313	133	6,13	2,64	0,51	3,09	5,83	1,43
TOPLAM	**215.34**	**1511**	**3,34**	**3,81**	**1,86**	**3,53**	**3,69**	**4,2**

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Türkiye genelinde elde edilen sonuçlara göre Aralık 2012 itibarıyla net istihdam artışı beklentisi % 1,8 iken, bu beklenti Haziran 2013 itibarıyla % 3,6'ya yükselmektedir. İki zaman aralığında artış oranına bakıldığında Türkiye'de araştırma kapsamında görüşülen işyerlerinin 2013 yılında daha fazla büyüme eğilimde olduğu sonucuna varılmaktadır.

Türkiye 2012 yılı sonu NİDO rakamları incelendiğinde ise en fazla net istihdam artışı %4,5 ile diğer hizmet faaliyetleri sektöründe beklenirken ikinci sırada %3,2 ile imalat sektörü gelmektedir. Üçüncü sırayı da %3 ile kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor faaliyetleri almaktadır. 2013 yılı Haziran ayında net istihdam artışına dair beklentiler incelendiğinde ise sırasıyla en fazla artış % 7 ile konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri, % 6,9 ile ulaştırma ve depolama ve %5,8 ile inşaat sektöründe beklenmektedir. 2012 yıl sonunda konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri sektöründe Türkiye genelinde %4'lük daralma beklenmekte iken 2013 yılında %7'lik büyüme beklenmektedir (Tablo 46).

Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor faaliyetleri sektörü Türkiye genelinin oldukça üzerinde bir büyüme potansiyeline sahip olup bu farklılık Samsun'da bu sektöre yapılacak olası yatırımların habercisi olabilir.

Grafik 39. Samsun İli İçin Sektörlere Göre Açık İş Oranları, Yıl Sonu ve Haziran 2013 İtibariyle Net İstihdam Artış Beklentileri (%)

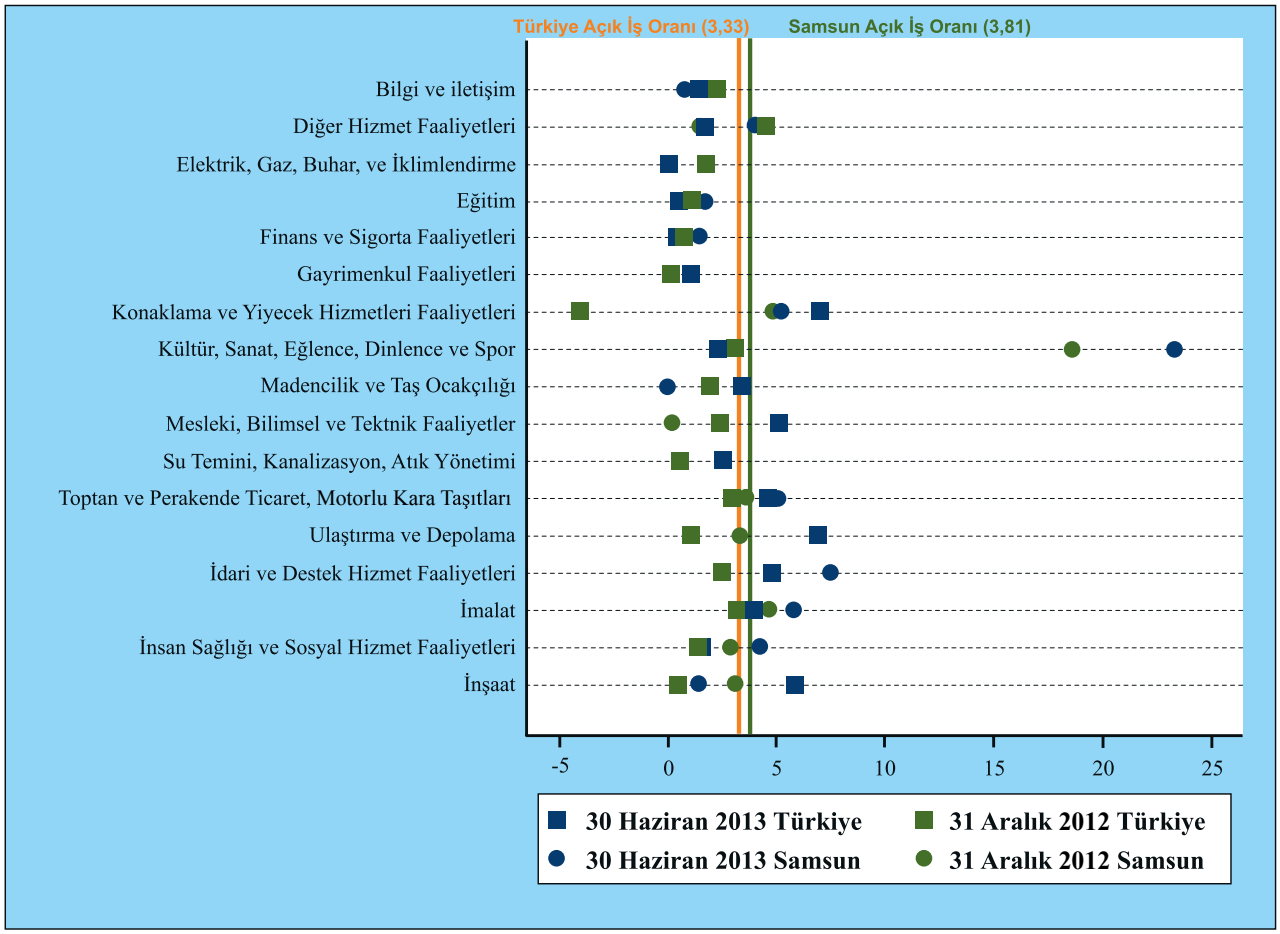

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

4. Sonuç

Samsun İşgücü Piyasası Analizi raporunun, 2012 yılında Samsun ilinde pilot olarak gerçekleştirilen Talep Araştırması çerçevesinde öne çıkan amaçlarından bir tanesi en genel anlamıyla aktif işgücü politikalarının tümüne veri sağlamaktır. Diğer amaç ise işgücü piyasasında özellikle talep açısından ihtiyaç duyulan işgücünün eğitim ve becerilerini tespit etmek, işgücü arzı ve talebi arasındaki dengesizliğin giderilmesine yönelik politika ve önerilerin geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Dolayısıyla bu raporun bulguları raporun veri sağlama kapasitesi ve ihtiyaçların tespitine yönelik katkı ve öneriler açısından değerlendirilebilir.

Talep Araştırması, Samsun ilinde istihdam ve işsizlik sorunlarının çözümü için işgücü yapısı ve sektörler bazında personel, eğitim, nitelik gibi ihtiyaçların belirlenmesine yönelik veri ve bilgi derlenmesini kolaylaştırıcı bir çalışma olmuştur. Özellikle il bazında işgücü piyasasına ilişkin verilerin az olması, Talep Araştırması'nın katkılarını daha kıymetli hale getirmektedir. Ancak bu rapor çerçevesinde veri derleme ve değerlendirme anlamında yaşanan bazı sıkıntılar vardır. Bu sıkıntıların büyük çoğunluğu, özellikle işgücü piyasasına arz yönünden bakarken kullanılabilecek verilerin il özelinde değil, TR83 bölgesi genelinde mevcut olmasıdır. Veri anlamında ikinci bir kısıtlılık ise işgücü talebi araştırmasının sadece 10 ve fazla çalışanı olan işyerlerine odaklanmasıdır. Bu anlamda iki tespit yapılabilir. Birincisi 1-9 kişi büyüklüğüne düşmüş işyerlerlerinin azımsanamayacak kadar çok olmasıdır. Dolayısıyla Talep Araştırması sonucunda yapılan analiz ve veri gruplamaları, 1-9 kişi çalıştıran sadece bazı işyerlerini kapsamıştır. İkinci tespit ise araştırmaya çerçevesinde görüşülen işyerlerinin toplam istihdam anlamında Samsun özelinde beyan edilen sadece 38.095 çalışanı kapsıyor olmasıdır. 2011 yılı itibariyle Samsun ilinde çalışma yaşı nüfusun (15-64 yaş) yaklaşık 850.000 olduğu, bu nüfusun da 2010 yılı itibariyle %50,8'sinin işgücüne katıldığı düşünüldüğünde araştırmanın kapsamı hayli daralmış olmaktadır. Buna tarım sektörü, kayıtdışı sektör ve kamu sektörünün payları da eklendiğinde elde edilen verilerin sadece kısıtlı sayıda işyeri ve çalışan açısından geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yine de bu raporun sonuçlarına bu kısıtlılıklar göz önünde tutularak bakıldığında, mevcut veriler ışığında bir takım değerlendirmeler ve öneriler yapmak mümkündür.

Bu raporda sunulan veri ve analizin değerlendirmesi sorun alanlarının, ihtiyaçların ve işgücü gelişimi açısından hedef kitlenin tespiti olarak üç grupta ele alınabilir. Aşağıda yapılan değerlendirme bu üç grubu birbiriyle ilişkili bir şekilde sunmaktadır.

TR83 bölgesinde iktisadi faaliyet ve istihdam (%45,5) tarım sektöründe yoğunlaşmakta, fakat en fazla Gayri Safi Katma Değer hizmetler sektöründe üretilmektedir. TR83 bölgesinde istihdam ve işgücüne katılım Türkiye'den yüksek, ancak kişi başı Gayri Safi Katma Değer Türkiye genelinden %30 daha azdır. Bu durum tarım sektörünün ağırlığından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla tarımdan ayrılan kesimin kente geldiğinde iş olanağı bulabilmesi için sunulacak işgücü yetiştirme faaliyetlerinden yararlanması gerekmektedir.

Samsun'da çalışma yaşı kapsamındaki nüfus Türkiye genelinden daha düşük eğitimlidir. Buna ek olarak Samsun ilinde çalışma yaşı kapsamındaki kadın nüfus, erkek nüfustan daha az eğitimlidir. TR83 bölgesinde özellikle kadınlar işgücü piyasası dışındadır (%64). Bu oran erkekler için %30, toplamda da %47,5 oranındadır. Ayrıca işsizlik oranlarına bakıldığında, TR83 bölgesinde işsizliğin %5,3 oranıyla

Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülse de, işsizliğin en yüksek olduğu yaş grubunun hem kadınlar, hem erkekler için %13,7 ile 20-24 yaş grubu olduğu, ve bunu 25-34 ve 25-34 yaş gruplarının izlediği gözlenmektedir. TR83 bölgesinde eğitim yükseldikçe işgücüne katılım da yükselmektedir. Bu veriler kadınların ve gençlerin işgücüne katılım oranının ve istihdam olanaklarının artması, işsizlik oranlarının ise azalması için kadınlara ve gençlere önem verilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Dolayısıyla düzenlenecek olan işgücü yetiştirme faaliyetlerinin öncelikli hedef kitlesi kadınlar ve gençler başta olmak üzere işsizler, diğer bir hedef kitlesi ise işgücü dışında kalan nüfus olmalıdır.

İşgücü arzının eğitim durumu açısından bir diğer önemli tespit, son yıllar için bakıldığında ilköğretimden mezun olan öğrenci sayısı ile izleyen dönemde genel ortaöğretim ile mesleki ve teknik ortaöğretime kayıt olan öğrenci sayısı arasında 3.860 öğrencilik bir fark olduğudur. İlköğretim mezunlarının %17,5'ina tekabül eden bu kesimin kısmi oranlarda örgün öğretime devam etmediği, açık öğretim kapsamına geçtiği ya da göç yoluyla ilden ayrıldığı düşünülebilir. Bu durumda ilköğretimden sonra öğrenim hayatına son veren kesimin de işgücüne katılabilmesi ve istihdam olanaklarından yararlanabilmesi için verilecek işgücü yetiştirme eğitimlerinden faydalanması gerekmektedir. İşgücünün eğitim durumu anlamında bir diğer nokta ise Samsun ilinde yeni öğrenci kayıtlarının meslek ve teknik ortaöğretim lehine artışta olduğudur. Bu durum talep açısından daha fazla nitelikli işgücü yetişmesi anlamına gelmektedir.

Arz ve talep eşleştirmeleri düşünüldüğünde, 2011 yılı itibariyle Samsun ilinde açık işlere başvuru yapan 14.813 kişi 20-34 yaş aralığında yer almaktadır. Bu gruptan işe yerleştirilmiş olanların sayısı ise başvuranların yaklaşık beşte birine tekabül eden 2.742 kişidir. Ayrıca TR83 bölgesi genelinde işsizliğin en yüksek olduğu yaş grubunun da 20-34 yaş grubu olduğu ve işe başvuruların çok büyük oranda ilkokul ve ortaokul mezunları tarafından yapıldığı gözlenmektedir. Bu veriler ışığında Samsun ili özelinde bu yaş grubu işgücünün eğitilmesi ihtiyacı olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlamda düzenlenecek eğitimlerin hedef kitlelerinden bir tanesinin 20-34 yaş aralığındaki işgücü olduğu rahatlıkla söylenebilir. Özellikle de 30 yaş üstü işgücünde yaşanan istihdam zorluğu, bu yaş grubunun eğitimi için özel önlemlerin alınmasını gerektirmektedir.

Yine arz ve talep eşleştirmeleri anlamında, yapılan eşleştirmeler sonucunda gönderilen kişilerin işveren tarafından kabul edilmemesi durumunda, kabul edilmeme sebeplerinin neler olduğu bilinememektedir. İleride daha iyi işe yerleştirmeler yapılabilmesini sağlamak açısından işverenlerin gönderilen kişileri kabul etmeme sebeplerinin araştırılmasında yarar vardır.

İşgücü talebi açısından bakıldığında Samsun ili özelinde imalat, toptan ve perakende ticaret ile inşaat sektörlerinin hem işyeri sayısı, hem çalışan dağılımı, hem açık iş, hem işe giriş-çıkışlar, hem de gelecekte istihdam artışı anlamında ağırlıklı bir yere sahip olduğu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla düzenlenecek olan işgücü yetiştirme faaliyetlerinin kısa vadede bu sektörlerin ihtiyaçlarına yönelmesi olumlu sonuçlar yaratabilir. Bunun yanı sıra madencilik ve taş ocakçılığı ile elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektörlerinde duraklama ve/veya düşüş olduğu da fark edilmektedir. Dolayısıyla düzenlenecek işgücü yetiştirme faaliyetlerinin bu duraklama ve düşüşü göz önüne alması gerekir.

İşgücü piyasası analizlerinde temel göstergelerden birisi olan açık iş oranı toplam açık iş sayısının yanı sıra sektörlerin istihdam büyüklüklerini de dikkate almaktadır. Açık iş oranı yüksek olan sektörlerin ağırlıklı sektörlere ek olarak büyüme potansiyeli taşıdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu anlamda Samsun ilinde bu potansiyeli yansıtan sektörler konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri ile diğer hizmet faaliyetleri olarak belirmektedir. Ayrıca kısa ve orta vadede net istihdam artış oranı beklentisi en yüksek olan sektörler de konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri; kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor ile idari ve destek hizmetleri sektörü olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla düzenlenecek olan işgücü yetiştirme programlarının özellikle de orta vadede (1 yıl) bu sektörlerin ihtiyaçlarına yönelik olması işgücü arzı ve

talebi eşleştirmeleri açısından olumlu sonuçlar verebilir.

Meslek olarak açık işlere bakıldığındaysa Samsun ilinde işgücü talebinin sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar (487 kişi); teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları (258); hizmet ve satış elemanları (194); ve, tesis ve makine operatörleri ve montajcılar (156) mesleklerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Dolayısıyla düzenlenecek işgücü yetiştirme faaliyetlerinin bu mesleklere hitap etmesi gerektiği düşünülmektedir.

Son olarak ise dikkat edilmesi gereken önemli bir unsur, araştırma kapsamında Samsun ili işgücü piyasasına meslek grupları açısından bakıldığında en fazla çalışan sayısının hem kadınlar, hem de erkekler için nitelik gerektirmeyen işlerde yoğunlaştığıdır. Bu kategori meslek olarak açık işlere bakıldığında da 203 kişilik açık işle üçüncü sırada gelmektedir. Ayrıca temininde güçlük çekilen mesleklerde de konfeksiyon işçisi, beden işçisi, pazarlamacı ve satış elemanı kategorileri gibi zor çalışma koşullarıyla bilinen meslekler öne çıkmaktadır. Bu durumda Samsun ilinde işgücü talebi açısından, aslında eğitim aranmayan mesleklerin veya işgücünün düşük düzey eğitimli olmasının işverenler için yeterli olacağı sonucuna varılabilir. Ancak bu araştırma ve analiz çerçevesinde ücret ve çalışma koşulları gibi işgücü piyasası bileşenleri değerlendirilmeye alınmadığı için, bu tespitin işgücü arz ve talebi arasında var olan dengesizlikleri gidermekte işlevsel olacağı düşünülmemektedir.

İşverenlerin gelecek ile ilgili olumlu beklentileri işgücü piyasasında talep yaratacaktır. Bu işgücü talebiyle arzı eşleştirerek Samsun'da istihdamı artırmak üzere aşağıdaki öneriler değerlendirilmelidir:

- İŞKUR'un işsiz kayıtlarında sayısal olarak işgücü piyasasında mevcut talebin çok üstünde olan işsizlere yönelik, onları istihdama dahil edecek şekilde kurslar düzenlenmelidir.
- İşverenlerin nitelik gerektiren mesleklerde eleman talebine karşılık, sistemde kayıtlı iş arayanlara niteliklerini geliştirmek üzere eğitimler vererek, bu kayıtlı işgücünü işverene sunmak üzere işyeri ziyaretleri fazlalaştırılabilir.
- TR83 bölgesinde tarım sektörünün ağırlığından ötürü bu sektörde meydana gelecek olası daralma, tarımdan ayrılan kesimin kente göç etmesine neden olabilir. Bu nedenle, tarım sektöründen ayrılan kişiler ve özellikle kadınlar göz önüne alınarak bu bireylerin istihdamını sağlayacak eğitim faaliyetleri düzenlenmesi de gerekmektedir.
- İşgücü piyasasında kadınlar ve gençlerin istihdama katılım oranlarını yükseltmek amacıyla hedef kitlesi gençler ve kadınlar olan eğitim programları düzenlenmelidir.
- Dezavantajlı grubun işgücüne katılımını ve istihdamını artırmak için kontejanları dolduramayan işverenler ile işbirliği yapılarak uygun mesleki eğitim programları hazırlanmalıdır.
- Mesleki eğitim programları çerçevesinde, örgün öğretimden ayrılan genç nüfusu ve açık iş taleplerini birlikte değerlendirerek, işgücü piyasasına dahil edecek şekilde eğitim başlıkları belirlenmelidir.
- Kadınların istihdama katılımını artırmak amacıyla aktif işgücü piyasası politikaları kapsamında gerektiği takdirde mesleki eğitim kurslarına katılımı artıracak teşvik politikaları uygulanmalıdır.
- Özellikle kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor sektöründe beklenen istihdam artışına yönelik bu sektörde faaliyet gösteren işyerleri ile yakın ilişki kurularak oluşması beklenen eleman ihtiyacını gidermek üzere eğitimler ve araştırmalar yapılmalıdır.

Samsun'daki işgücü talebini kurum vasıtasıyla karşılayabilmek için Samsun İŞKUR İl Müdürlüğü:

- İşe yerleştirme olanaklarını en hızlı ve etkin bir şekilde kamuyla paylaşmalı,
- Düzenli periyodlarla işe yerleştirmelere ve eğitim faaliyetlerine ilişkin istatistikleri kamuoyuna duyurmalı,
- Kurum veritabanında yüksek nitelikli iş arayanların oranını arttırmalı.

Kaynakça

1. TÜİK İşgücü Anketi Dinamik Veri Tabanı

2. DPT (2007) Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) İşgücü Piyasası, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

3. OKA (2011) TR83 Bölgesi İnsan Kaynakları Analizi, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, Samsun.

4. Samsun Valiliği (2011) İstatistiklerle Samsun 2010 http://www.samsun.gov.tr/ContentDownload/%C4%B0statistiklerle_Samsun_ 2010.pdf.

5. STSO (2012) Ekonomik Bülten Eylül 2012¸ Samsun Ticaret ve Sanayi Odası.

6. TÜİK (2011) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2011, Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No. 3649, Ankara.

7. Türkiye İş Kurumu, 2011 İstatistik Yıllığı.

8. TİSK ve Türk-İş (2007) İl Düzeyinde İşgücü Piyasasını İzleme Rehberi, TİSK ve Türk-İş Yerel Düzeyde İşgücü Piyasasını İzleme ve Yönlendirme Mekanizmalarının Etkinleştirilmesi Projesi, 2007, Ankara.

Ekler

Ek 1. Yöntem

Ek 1a: Örnek Hacmi ve Örnek Seçimi

İşgücü Piyasası Araştırmasında tam sayım yapılmıştır.

Ek 1b: Cevapsızlık Düzeltmesi

Alan uygulaması sırasında alanda kapanan, faaliyeti kapsam dışına çıkan, mükerrer olan ve referans yılında faaliyette bulunmayan birimler kapsam dışında değerlendirilmiş, birimin cevap vermeyi reddetmesi, alanda bulunamaması, el değiştirmesi gibi cevapsızlık durumunun oluşması halinde cevapsızlık düzeltmesi yapılmıştır. Bu yolla değişkenler bazında elde edilen sonuçların cevapsızlık nedeniyle ortaya çıkacak yanlılık etkileri giderilmiştir. Cevapsızlık düzeltmesi aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

R®= cevapsızlık düzeltmesi

R®=seçilmiş uygun birim sayısı (kapsam dışı birimler hariç) / cevaplı birim sayısıdır.

Ek 1c: Tam Sayım Yapılan İllerde Örnek Sayıları

Tamsayım Yapılan İllerin Adı	10+ İşyeri Sayısı	Tamsayım Yapılan İllerin Adı	10+ İşyeri Sayısı
Adıyaman	644	Kahramanmaraş	1.327
Afyonkarahisar	995	Karabük	299
Ağrı	213	Karaman	393
Aksaray	602	Kars	177
Amasya	445	Kastamonu	481
Ardahan	57	Kilis	119
Artvin	244	Kırıkkale	240
Aydın	1.37	Kırklareli	485
Balıkesir	1.585	Kırşehir	260
Bartın	303	Kütahya	890
Batman	641	Malatya	1.07
Bayburt	77	Manisa	1.582
Bilecik	291	Mardin	677
Bingöl	281	Muş	192
Bitlis	216	Nevşehir	559
Bolu	406	Niğde	423
Burdur	364	Ordu	962
Çanakkale	753	Osmaniye	671
Çankırı	212	Rize	607
Çorum	802	Sakarya	1.25
Düzce	736	Şanlıurfa	1.342
Edirne	517	Siirt	233
Elazığ	974	Sinop	280
Erzincan	278	Sivas	804
Erzurum	856	Şırnak	345
Eskişehir	1.282	Tekirdağ	1.545
Giresun	687	Tunceli	93
Gümüşhane	127	Uşak	691
Hakkari	117	Van	850
Hatay	1.416	Yalova	386
Iğdır	162	Yozgat	475
Isparta	505	Zonguldak	832
Tamsayım toplamı	**38.698**		

ÖrneklemToplam	**24.93**
Tokat (Pilot İl)	704
Samsun (Pilot İl)	1387
Araştırmada Seçilen Toplam	**65.723**

Ek 2- Tanım ve Kavramlar Sözlüğü

İşgücü Piyasası: Potansiyel çalışanların emeklerini arz ettikleri, işverenlerin de, ihtiyaç duydukları işgücünü talep ettikleri piyasadır. Çalışanlar öncelikle mesleki olmak üzere işe ilişkin beceri ve yeterliliklerini sunarken karşılığında ücret talep ederler.

İl İşgücü Piyasası: İşgücünün il düzeyinde arz ve talep olunduğu pazardır. İl düzeyinde işverenler birçok iş için çeşitli meslek dallarında işçi, çalışanlar da iş talep eder. Bu işler bakımından piyasa, il işgücü piyasasıdır.

İşgücü Piyasası Analizi: Belirli bir yer, bölge ya da ülkenin işgücü piyasasının niteliklerinin ve ayırıcı özelliklerinin incelenip çözümlenmesidir.

İşgücü Talebi: İşgücü talebi işverenlerin istihdam etmeyi istedikleri işçi sayısıdır.

İşgücü Talep Araştırması: İŞKUR tarafından 10-Eylül-31 Ekim tarihleri arasında yapılan işyeri ziyaretleri kapsamında "İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu" uygulamasıdır.

İşgücü Talep Araştırması Çerçevesi: Maliye Bakanlığı kayıtları kullanılarak TÜİK tarafından hazırlanan "Türkiye İşyeriKayıtSistemi" üzerinden en güncel veri olan 2011 yılı kayıtlarıdır. Talep araştırması kapsamında çeşitli nedenlerle görüşülemeyen işyerleri için "işyeri cevapsızlık formu" doldurulmuştur.

İşgücü Arzı: Bireylerin her türden işgücü piyasasına pazarlamak üzere sundukları işgücü toplamıdır.
Tanımlanmış bir zaman dilimi (referans dönemi) içinde belirli bir yaş üzerindeki nüfus, işgücü bakımından üç temel gruba ayrılmaktadır; istihdam edilenler, işsizler ve işgücüne dâhil olmayanlar. İstihdam edilenler ve işsizler, birlikte işgücünü oluştururlar. Yukarıda belirtilenler şu şekilde özetlenebilir;

Çalışma çağındaki nüfus: İşgücü+ İşgücüne dâhil olmayanlar

İşgücü: İstihdam edilenler+ İşsizler
Kurumsal olmayan nüfus:Okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastahane, hapishane, kışla ya da orduevinde ikamet edenler dışında kalan nüfustur.
Kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus: Kurumsal olmayan nüfus içerisindeki 15 ve daha yukarı yaştaki nüfustur.

Genç nüfus:15-24 yaş grubundaki nüfustur.

İşgücü: İstihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfusu kapsar.

İşgücüne Katılım Oranı (İKO): İşgücü katılım oranı bir ekonomide çalışan veya işsiz, ekonomik olarak aktif olan nüfusun çalışabilir yaştaki nüfusa olan oranını ifade eder.

İKO = (İşgücü Arzı (İstihdam+İşsiz))/(Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus) x 100
Çalışma hayatına katılımı ölçen bu gösterge, çalışma yaşındaki nüfusun ekonomik olarak aktif olan kesimini gösterir. Ülke mal ve hizmet üretiminde yer alabilecek işgücü arzının büyüklüğü hakkında bilgi verir. Cinsiyet ve yaş gruplarına ve eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı ekonomik olarak aktif nüfusun yapısı hakkında bir resim çizer.

Eğitim seviyelerine göre işgücü: Bu gösterge toplam işgücünü eğitim durumlarına göre analiz ederken,

25-29 yaş grubundaki yüksek eğitimlilerin işgücü içindeki oranına da özel önem verir.

İstihdam edilenler: Aşağıda yer alan işbaşında olanlar ve işbaşında olmayanlar grubuna dâhil olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm nüfus istihdam edilen nüfustur.

İş başında olanlar: Yevmiyeli, ücretli, maaşlı, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişilerdir.
İş başında olmayanlar: İşiile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına veya işveren olarak çalışanlar istihdamda kabul edilmektedir.
Üretici kooperatifi üyeleri, bir iş ya da meslekte bilgi veya beceri kazanmak amacıyla belirli bir menfaat (ayni ya da nakdi gelir, sosyal güvence, yol parası, cep harçlığı vb.) karşılığında çalışan çıraklar ve stajyer öğrenciler de istihdam halinde olanlar kapsamına dâhil edilmektedirler.

İstihdam Oranı: Çalışanların çalışabilir yaştaki nüfusa oranıdır. Ülke ekonomisinin istihdam yaratma gücünü gösterir. Özelikle yaş, cinsiyet ve iktisadi faaliyetlere göre istihdama katılım oranı istihdam politikalarının oluşturulmasında kilit unsurlardır.

İstihdam Oranı = (Toplam istihdam)/(Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus) x 100
Yüksek istihdam oranı ülke ekonomisinin pozitif olarak değerlendirilmesine yol açmasına rağmen, bu gösterge tek başına yeterli değildir. İstihdam oranının değerlendirilmesinde ücretler, çalışma saatleri, kayıt dışı istihdam, eksik istihdam ve çalışma saatleri de önemlidir.

Düşük istihdama katılım oranı ise nüfusun ekonomik faaliyetlere katılmadığını, ekonominin ya yüksek işsizlik oranına ya da çok sayıda ekonomik anlamda aktif olmayan nüfusa sahip olduğunu gösterir.

İşteki durum: Ücretliler, kendi hesabına çalışanlar, işverenler ve ücretsiz aile işçileri olarak dört kategori altında toplanan işteki durum, işgücü piyasasının dinamiklerini ve ülke ekonomisinin gelişimini gösterir. Gelişen bir ülkede genel olarak beklenen tarım sektöründen sanayi ve hizmet sektörlerine geçişle birlikte, ücretli ve maaşlı çalışanların sayısındaki artış; kendi hesabına ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışan sayısındaki azalıştır.

İktisadi faaliyetlere göre istihdam:Bu gösterge istihdamın hangi ekonomik faaliyetlerde yer aldığının ifadesidir. İstihdam genelde tarım, sanayi ve hizmetler olarak üç temel iktisadi faaliyete ayrılır. Bu gösterge toplam istihdamın sektörlere göre oransal dağılımını gösterir. Böylelikle sektörlere göre ekonomik gelişmeyi veya daralmayı, trendleri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomileri arasındaki seviye farkını ortaya koyar. Sektörel istihdam akışları verimlilik analizlerinde çok önemli yer teşkil eder. Toplam verimliliğin artması için, istihdamın daha az verimliliğe sahip sektörlerden daha yüksek verimliliğe sahip sektörlere geçmesi gerekir.

Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması (NACE) Rev2.0 esas olmak üzere aşağıda yer alan sektörler kapsamı oluşturmaktadır.

A	Tarım, ormancılık ve balıkçılık
B	Madencilik ve Taş ocakçılığı
C	İmalat
D	Elektrik, gaz, Buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
E	Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
F	İnşaat
G	Toptan ve parekende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motordikletlerin onarımı
H	Ulaştırma ve depolama
I	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
J	Bilgi ve iletişim
K	Finans ve sigorta faaliyetleri
L	Gayrimenkul faaliyetleri
M	Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetleri
N	İdari ve destek hizmet faaliyetleri
O	Kamu yönetimi ve savunma
P	Eğitim
Q	İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
R	Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor
S	Diğer hizmet faaliyetleri
T	Hanehalklarının İşverenler Olarak Faaliyetleri: Hanehalkları Tarafından Kendi Kullanımlarına Yönelik Olarak Ayrım Yapılmamış Mal ve Hizmet Üretim Faaliyetleri
U	Uluslar arası Örgütler ve Temsilciliklerinin Faaliyetleri

Mesleklere göre istihdam: Meslek sınıflamasıolarak kullanılan Türk Meslekler Sözlüğü, Uluslararası Çalışma Örgütünün ISCO-88 Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırma Sistemi esaslarına göre hazırlanan ve meslek sınıflandırma sistemi içinde yer alan meslek unvanlarını, özetlenmiş meslek tanımlarını ve meslek kodlarını kapsayan bir sözlüktür.

Meslek sınıflaması dört rakamlı kodlanmış olup 9 ana grup altında toplanmaktadır. Ana grupların altında 2 basamaklı alt gruplar, alt grupların altında 3 basamaklı meslek grupları ve meslek gruplarının da altında 4 basamaklı meslekler yer almaktadır. İŞKUR tarafından kullanılan Türk Meslekler Sözlüğü (TMS) İSCO-08 ile uyumlu daha ayrıntılı bir sözlüktür. İSCO'da söz konusu olan meslek grubu iken TMS'de mesleklerin en ayrıntılı hali bulunmaktadır.

Bu gösterge özellikle farklı işgücü piyasalarında arz ve talep dengesizliklerin analizinde çok önemlidir. Karar vericiler ve politika yapıcıların ekonomik ve sosyal politikaların formüle edilmesinde ve işgücü, öğretim ve mesleki eğitimin planlanarak uygulanmasında, yürütülmesinde istihdamın mesleklere göre dağılımı önem arz etmektedir.

Kayıt dışı istihdam: Referans haftasında yaptığı işten dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmayanlardır.

Birçok ülkede kayıtdışı istihdam, gelir ve üretim yaratmada önemli bir rol oynar. Kayıtdışı istihdam sosyal güvenlik sisteminin ve yasal yaptırımlarının dışında olmasına rağmen, yüksek nüfus artış hızına veya kentleşmeye sahip ülkelerde bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kayıt dışı istihdam oranı: Bu gösterge kayıt dışı istihdamın toplam istihdam içindeki oranı olarak hesaplanmaktadır. Oranın büyüklüğü çalışma hayatının sosyal güvenceden uzaklığı hakkında bilgi verir.
Kayıtdışı istihdam Oranı =(Kayıtdışı istihdam)/(Toplam istihdam) x 100

Eksik istihdam: Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından düzenlenen 16. Çalışma İstatistikçileri Konferansında, mevcut eksik istihdam tanımı, yaşanan ölçüm zorlukları nedeniyle yeniden ele alınarak, eksik istihdam sorununu daha net ortaya koyabilecek "zamana bağlı eksik istihdam" ve "yetersiz istihdam" kavramlarına geçilmesine karar verilmiştir.

Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer
işinde/işlerinde toplam olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu taktirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

Yetersiz istihdam: Zamana bağlı eksik istihdam kapsamında yer almamak koşuluyla, referans haftasında istihdamda olan, son 4 hafta içinde mevcut işini değiştirmek için veya mevcut işine ek olarak bir iş aramış olan ve böyle bir iş bulduğu takdirde 2 hafta içinde çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

İşsiz: Çalışma yaşında olup, işi olmayan, aktif olarak iş arayan ve çalışmaya hazır kesimi ifade eder. Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfusa dâhildirler. Ayrıca, üç ay içinde başlayabileceği bir iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenler de işsiz nüfus kapsamına dahildirler.

İşsizlik oranı: İşgücü piyasasının en çok bilinen ve medya tarafından da üzerine ençok değinilen göstergesi işsizlik oranıdır. Toplam işsiz sayısının işgücü arzına oranıdır. İşsizliğin değerlendirilmesinde toplam işsizlik oranı tek başına yeterli olmaz. Gelecek planlaması için genç işsizlik ve uzun süreli işsizlik oranlarının da ayrıca dikkate alınması gerekir.

İşsizlik Oranı = İşsiz/(İşgücü arzı (istihdam+işiz)) x 100

Genç işsizlik: Gelişmişlik seviyesine bakmaksızın bir çok ülkede genç işsizliği en önemli politika konusu olarak değerlendirilir. Bu kavramda genç 15-24 yaş grubunu ifade eder.

Genç işsizlik oranı: Genç işsizliğini ayrıntılı olarak tanımlayabilmek için dört ölçüt önemlidir.

- 15-24 yaş grubundaki işsiz sayısının aynı yaş grubundaki işgücü içindeki oranıdır.
- İçinde genç işsizlerin oranını gösteren genç işsizlik oranı.
- Yetişkin işsizlik oranı içinde genç işsizlik oranının yüzdesi.
- Genç işsizlik indeksi olarak tanımlan toplam işsizlik içinde gençlerin oranı
- Genç nüfus içinde genç işsizlerin oranı

Uzun süreli işsizlik: Kısa süreli işsizlik; işsizlik ödenekleri, daha önce yapılan tasarruflar veya aile üyelerinin desteği ile yönetilebilir. İşsizliği süresi uzadıkça ekonomik yıkıma yol açar. Bir yıldan fazla süreli işsizlik

olarak tanımlanan uzun süreli işsizliğin değerlendirilmesinde iki ölçüt önemlidir.

- Toplam işgücü içinde uzun süreli işsizlerin oranı
- Uzun dönemli işsizlik indeksi olarak tanımlanan bir yıldan fazla süredir işsiz olanların toplam işsizlik içindeki oranı

İşgücüne dahil olmayan (İnaktif) nüfus: İşsiz veya istihdamda bulunmayan kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfustur. Bu gösterge, özellikle kişilerin neden işgücü içinde yer almadıklarını açıklamaları bakımından çok önemlidir. Kişiler , çeşitli nedenlerle işgücü piyasası içinde yer almayabilirler. Çalışmak istedikleri halde kendilerine uygun iş bulamayacakları gibi düşüncelerle iş aramayan kesim potansiyel işsiz olmaları nedeniyle işgücü piyasasını yakından ilgilendiren kavramdır.

İşgücüne dahil olmayanlar aşağıdaki gruplara ayrılmıştır.

1. İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar: Çeşitli nedenlerle iş aramayıp, ancak 2 hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

1.1. İş bulma ümidi olmayanlar: Daha önce ii aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

1.2. Diğer: Mevsimlik çalışma, ev kadını olma,öğrencilik, irad sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

2. Mevsimlik çalışanlar: Mevsimlik çalışması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

3. Ev işleriyle meşgul: Kendi evinde ev işleriyle meşgul olması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

4. Eğitim/Öğretime devam ediyor: Bir öğrenim kurumuna, kursa vb. devam etmesi nedeniyle iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

5. Emekli: Bir sosyal güvenlik kuruluşundan emekli olduğu için iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

6.Çalışamaz halde: Bedensel özür, hastalık veya yaşlılık nedeniyle iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

7. Diğer: Ailevi ve kişisel nedenler ve bunun dışındaki diğer nedenler ile iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus Oranı= (Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus-(İstihdam+İşsiz))/(Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus) x 100

Eğitim durumu: 6 ve yukarı yaştaki tüm fertlerin eğitim durumları hakkındaki bilgilerdir. Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (ISCED,1997) uygun olarak sınıflandırılmaktadır, ana grupla aşağıdadır

1. Okuma yazma bilmeyen
2. Okuma yazma bilip bir okul bitirmeyen
3. İlkokul
4. İlköğretim
5. Ortaokul veya mesleki ortaokul
6. Genel Lise
7. Mesleki veya teknik lise
8. Yüksek öğretim

Başvuru: İş arayanların, gereksinimlerinin karşılanması için Kurum il Müdürlüklerine doğrudan yaptıkları müracaatlardır (İŞKUR)

Kayıtlı İşsiz: Çalışma yaşında ve gücünde olan, çalışmak isteyen, Kuruma başvurduğunda asgari ücret düzeyinde gelir getirici bir işi olmayan, Kurum tarafından henüz kendisine iş bulunamayan aktif kayıtlardaki kişilerdir. Kayıtlı işgücünden, daha iyi şartlarda iş arayanlar, emeklilerden iş arayanlar ve belli bir iş yerinde çalışmak isteyenler çıkarıldığında geriye kalanlar kayıtlı işsiz sayılmaktadır. (İŞKUR)

Kayıtlı işgücü: İş arayanlardan aktif kayıtlarda yer alanların tümüdür.

Aktif kayıt: Son işlem tarihinden itibaren 2 yıl sure ile işe gönderilmek üzere hazır olan kayıttır.

Açık İş: Kuruma işverenlerden intikal eden işçi istemidir.

Açık İş: İşveren tarafından hemen veya yakın gelecekte doldurulmak istenen ve işverenin işyeri dışından uygun bir adayın bulunması için aktif adımları attığı yeni yaratılan, boş veya boşalacak iştir. (EUROSTAT) . Bu tanıma göre açık iş muhakkak işyeri dışına açılmalıdır. İşgücü Talep araştırması kapsamında derlenen açık işler bu kapsamdadır.

İşe Yerleştirme: İş arayanların kurumca işe yerleştirilmesidir.

Beceri: Eğitim, öğretim ve deneyimin ürünü olan beceri, ilişkin olduğu konudaki bilgiyle bir araya geldiği zaman uzman kişinin niteliğini oluşturur. Beceri, genel olarak iş ve görevleri başarabilmek için gerekli olan sistematik zihinsel ve fiziksel eylemleri, yatkınlıkları, etkinlikleri ifade eder.

Beceri Eksiği: İşgücünün sahip olduğu genel uzmanlığın işin gerekleriyle uyuşmazlığıdır.

Beceri İhtiyacı: Belirli bir organizasyon, sektör veya ulusal ekonomide, farklı türdeki faaliyet, iş veya mesleki rol için gereksinim duyulan beceridir.

Beceri Açığı: Beceri açığının yapısı ve düzeyini belirtir. İşgücü piyasasında becerili işgücüne ihtiyacın, mevcut işgücü arzından ne kadar fazla olduğunu gösterir. Dünyanın birçok ülkesinde işgücü piyasaları, artan işsizlik, yetersiz eğitilmiş personel, ekonomik ve teknolojik koşulların hızla değişmesi ve bu değişime ayak uydurma güçlükleri gibi sorunlarla karşı karşıyadır. beceri açığının nedenleri arasında, (1) iş gereksinimleriyle karşılaştırıldığında yetersiz kalan ehliyetler, (2) Ehliyetlerle karşılaştırıldığında yetersiz kalan işler, (3) İşsizlik, gizli işsizlik, (4) sayısal olarak becerili işçi açığı yer alır.

Temininde güçlük çekilen meslekler: İşverenler açık işlerini istedikleri becerilere sahip çalışanlarla doldurmadıkları takdirde, bu durumu temininde güçlük çekilen meslekler veya beceri eksiği açık işler olarak ifade ederler.

Yaş bağımlılık oranı: 0-14 ve 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun, 15-64 yaş grubundaki nüfusa oranın yüzde olarak ifadesidir.

Yaş Bağımlılık Oranı = ((0-14 yaş nüfus + 65 yaş nüfus))/(15-64 yaş nüfus) x 100
Bölgesel Gayri Safi Katma Değer (GSKD): Bir bölgede yerleşik ekonomik birimlerin belli bir dönemde bu bölgedeki ekonomik faaliyetleri sonucunda ürettikleri mal ve hizmetlerin (çıktı) değerinden, bu üretimde bulunabilmek için kullandıkları mal ve hizmetler (ara tüketim) değerinin çıkarılması sonucu elde edilen değerdir.

Kişi Başı Bölgesel Gayri Safi Katma Değer: Cari fiyatlarla bölgesel gayri safi katma değerin yıl ortası bölge nüfus tahminine bölünmesi ile TL cinsinden kişi başı bölgesel gayri safi katma değer elde edilir.

Hesaplanan bu değerin ithalat ağırlıklı ortalama dolar kuruna bölünmesi ile, dolar değeriyle kişi başı bölgesel gayri safi katma değere ulaşılmaktadır.

Girişim: Yasal birimlerin oluşturduğu en küçük özellikle mevcut kaynaklarının tahsisi için belirli derecede karar alma özerkliğini kullanarak, mal ve hizmet üreten bir organizasyon birimidir. Girişim, bir veya birden fazla yerde, bir veya birden fazla faaliyet yürütebilir.

Yerel birim: Coğrafi olarak tanımlanan bir yere yerleşmiş girişim veya onun bir parçasıdır.
Ekonomik faaliyet, coğrafi olarak tanımlanan bu yerde veya bu yerden tek ve aynı girişim için bir veya daha fazla kişinin çalışması halinde yürütülür.

Açık İş Oranı: Açık işlerin, açık işler ile mevcut çalışanların sayısının toplamına bölünmesi ile elde edilen bir orandır. Temel olarak, işyerleri tarafından fiilen doldurulmak istenen ve bu doğrultuda gerekli girişimlerin yapıldığı pozisyonları göstermektedir. İşyerinde çalışanlar yardımıyla doldurulmayı bekleyen pozisyonlar ise açık iş kavramı kapsamında yer almamaktadır.

İşgücü arzına ilişkin İşsizlik oranına kıyasla işgücü talebinin bir göstergesi olarak ekonominin konjonktürel hareketlerine dair daha kullanışlı bir göstergedir. Örneğin ekonominin büyüme dönemlerinde açık iş oranında nispi olarak yükseliş görülürken, açık iş oranının gerilediği dönemler ekonomide yavaşlama işareti olarak değerlendirilmektedir.

Net İstihdam Değişim Oranı: Beklenen istihdam artışından, beklenen istihdam azalışının çıkarılması ile elde edilen sayının mevcut çalışan sayısına bölünmesi ile elde edilen orandır.

Ek 3- Ek Tablolar

Tablo 47. Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre Başvurular, Türkiye ve Samsun ili, 2011-2012*

		Kişi			Yüzde (%)		
		Türkiye	Samsun	Samsun (2012*)	Türkiye	Samsun	Samsun (2012*)
Okuma-Yazma Bilmeyenler	Erkek	121.838	1.961	124	8,7	8,4	0,4
	Kadın	89.37	1.714	156	6,4	7,4	0,5
Okur-Yazar	Erkek	45.789	559	183	3,3	2,4	0,6
	Kadın	20.081	268	216	1,4	1,2	0,7
İlköğretim	Erkek	401.353	5.63	8.812	28,7	24,3	29,6
	Kadın	208.684	4.25	5.542	14,9	18,3	18,6
Ortaöğretim	Erkek	203.848	2.928	5.118	14,6	12,6	17,2
	Kadın	138.938	2.826	4.267	9,9	12,2	14,3
Önlisans	Erkek	39.907	701	1.404	2,9	3,0	4,7
	Kadın	41.224	868	1.409	2,9	3,7	4,7
Lisans	Erkek	45.59	719	1.232	3,3	3,1	4,1
	Kadın	37.742	756	1.24	2,7	3,3	4,2
Yüksek Lisans	Erkek	1.775	11	20	0,1	-	0,1
	Kadın	2.039	23	29	0,1	0,1	0,1
Doktora	Erkek	106	2	-	-	-	-
	Kadın	71	-	2	-	-	-
Toplam	Erkek	860.206	12.511	16.893	61,5	53,9	56,8
	Kadın	538.149	10.705	12.861	38,5	46,1	43,2
	Toplam	**1.398.355**	**23.216**	**29.754**	**100**	**100**	**100**

Kaynak: İŞKUR İstatistik Yıllığı-2011 ve Samsun İl Müdürlüğü

Tablo 48. 2012 Yılında Sektör Bazında Göre Çıkartılan ve Alınan Eleman Sayısı.

Sektörler	Çıkartılan Eleman Sayısı		Alınan Eleman Sayısı		Değişim miktarı			
					Artış (sayı)		Oran (%)	
	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun	Türkiye	Samsun
Bilgi ve İletişim	19.036	72	25.467	202	6.431	130	1,8	4,9
Diğer Hizmet Faaliyetleri	26.387	39	31.727	36	5.34	-3	1,5	- 0,1
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	14.234	62	16.389	210	2.155	148	0,6	5,5
Eğitim	48.302	229	54.085	249	5.783	20	1,6	0,7
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	23.593	34	36.827	70	13.235	36	3,7	1,3
Gayrimenkul Faaliyetleri	17.488	-	18.453	20	965	20	0,3	0,7
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	114.794	158	158.954	247	44.16	89	12,4	3,3
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	27.376	2	40.229	94	12.853	92	3,6	3,4
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	33.053	19	37.536	35	4.483	16	1,3	0,6
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	32.84	59	34.865	51	2.026	-8	0,6	- 0,3
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi Ve İyileştirme Faaliyetleri	42.383		62.078		19.695	-	5,5	-
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	139.523	1.199	166.57	1.503	27.047	304	7,6	11,4
Ulaştırma ve Depolama	63.808	166	75.83	320	12.022	154	3,4	5,8
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	315.95	364	399.98	759	84.029	395	23,5	14,8
İmalat	299.501	1.395	370.873	2.077	71.372	682	20,0	25,5
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	50.733	250	64.709	276	13.977	26	3,9	1,0
İnşaat	140.277	1.029	171.827	1.604	31.551	575	8,8	21,5
TOPLAM	**1.409.278**	**5.077**	**1.766.399**	**7.752**	**357.12**	**2.675**	**100**	**100**

Kaynak: Samsun ve Türkiye İPA 2012

Tablo 49. En Fazla Talep Edilen Meslekler Sıralaması - Türkiye

Meslek	Sayı
Beden İşçisi (Genel)	16.945
Makineci (Dikiş)	13.377
Güvenlik Görevlisi	10.519
Garson (Servis Elemanı)	7.794
Aşçı	4.91
Bilgisayar Yazılım Teknisyeni	4.776
Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	4.533
Hemşire	4.25
Satış Elemanı (Tanıtım)	4.118
Temizlik Görevlisi	3.755
Komi (Garson Yardımcısı)	3.195
Şoför-Yük Taşıma	3.14
Gaz Altı Kaynakçısı	2.81
Bulaşıkçı (Stevard)	2.695
Beden İşçisi (İnşaat)	2.631
Profesyonel Sporcu	2.566
Kaynakçı (Oksijen Ve Elektrik)	2.371
Kompleci-Dokumacı (Dokuma Makineleri Operatörü)	2.369
Tur Operatörü	2.337
Mermer İşçisi	2.291

Kaynak: Türkiye İPA 2012

Tablo 50. En Fazla Talep Edilen Meslekler ve Yer Aldığı Sektörler-Türkiye

Sektör	1-9 çalışan	10-49 çalışan	50+ çalışan	Genel Toplam
Bilgi ve İletişim	365	1.267	1.135	2.767
Diğer Hizmet Faaliyetleri	1.665	3.557	2.624	7.846
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	59	232	902	1.193
Eğitim	735	3.841	1.049	5.624
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	5.436	1.044	198	6.677
Gayrimenkul Faaliyetleri	465	4.037	285	4.787
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	2.037	9.325	16.016	27.378
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	532	494	3.747	4.773
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	383	2.842	3.068	6.293
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	3.139	4.041	1.069	8.249
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	55	222	1.15	1.427
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	4.647	23.252	8.688	36.587
Ulaştırma ve Depolama	735	6.064	7.93	14.729
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	630	3.983	12.209	16.822
İmalat	4.641	40.415	47.55	92.606
İnsan Sağlığı Ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	383	7.162	5.188	12.732
İnşaat	3.497	12.368	4.229	20.093
TOPLAM	**29.403**	**124.145**	**117.035**	**270.583**

Kaynak: Türkiye İPA 2012

www.iskur.gov.tr

www.iskur.gov.tr

www.iskur.gov.tr

www.iskur.gov.tr

www.iskur.gov.tr

www.iskur.gov.tr

www.iskur.gov.tr

Bu yayın Avrupa Birliğinin mali desteği ile hazırlanmıştır. Yayının içeriğinden yalnızca Konsorsiyum olup hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.